חוברת קריאה

קולנוע

מאה הסרטים שעיצבו את מה שישראל מספרת לעצמה על עצמה.

על החוברת

מהסרט האילם עודד הנודד משנת 1933 ועד האוסקר של 2025. כל יחידה היא סרט אחד: על מה הוא, למה הוא חשוב, מה שנוי סביבו במחלוקת, ואיפה אפשר לראות ולקרוא עוד.

החוברת הזאת היא אותו חומר שנמצא באתר, ערוך לקריאה רצופה. כל יחידה עומדת בפני עצמה ואפשר לקרוא אותן בכל סדר, אבל הן מסודרות בסדר שיש בו היגיון — מי שקורא מן ההתחלה יראה קו מתפתח ולא רשימה.

בסוף כל יחידה יש סילבוס: מה לקרוא, לצפות ולהאזין כדי להעמיק. כל קישור שם נפתח ונבדק לפני שנכנס, וכתובתו המלאה מודפסת מתחתיו כדי שאפשר יהיה להקליד אותה גם מדף מודפס. היכן שיש ספרים, הם מופיעים בנפרד — שם, מחבר ושנה, בלי קישורי קנייה שמתיישנים.

> היחידות שעוסקות במחלוקת מציגות את שני הצדדים בטיעון החזק ביותר שלהם, ואינן מכריעות ביניהם. זו בחירה מכוונת: המטרה היא שתוכלי להחזיק את הוויכוח בעצמך, לא לקבל ממני מסקנה מוכנה.

תוכן העניינים

ראשית

01 עודד הנודד 8

02 צבר 10

03 בית אבי 12

04 אדמה 14

05 גבעה 24 אינה עונה 16

06 הם היו עשרה 18

07 בירושלים 20

08 אלדורדו 22

הגל והבורקס

09 חור בלבנה 24

10 סלאח שבתי 26

11 פורטונה 28

12 מוישה ונטילטור 30

13 שני קוני למל 32

14 שלושה ימים וילד 34

15 כל ממזר מלך 36

16 תעלת בלאומילך 38

17 כץ וקרסו 40

18 השוטר אזולאי 42

19 אני אוהב אותך רוזה 44

20 מציצים 46

21 סלומוניקו 48

22 קזבלן 50

23 אור מן ההפקר 52

24 הבית ברחוב שלוש 54

25 עיניים גדולות 56

26 צ'רלי וחצי 58

27 חגיגה בסנוקר 60

28 גבעת חלפון אינה עונה 62

29 הצילו את המציל 64

30 מבצע יונתן 66

31 מסע אלונקות 68

32 הלהקה 70

33 חירבת חזעה 72

34 אסקימו לימון 74

35 דיזנגוף 99 76

36 רגעים 78

הקולנוע הפוליטי

37 טרנזיט 80

38 חמסין 82

39 צלילה חוזרת 84

40 נגוע 86

41 מאחורי הסורגים 88

42 גשר צר מאד 90

43 אוונטי פופולו 92

44 בר 51 94

45 המאהב 96
46 חיוך הגדי 98
47 בלוז לחופש הגדול 100
48 הקיץ של אביה 102
49 ברלין ירושלים 104
50 אחד משלנו 106

שנות התשעים

51 שורו 108
52 גמר גביע 110
53 עונת הדובדבנים 112
54 החיים על פי אגפא 114
55 סיפורי תל אביב 116
56 זהר 118
57 שירת הסירנה 120
58 חולה אהבה בשיכון ג' 122
59 קלרה הקדושה 124
60 יום יום 126
61 קדוש 128
62 צומת וולקן 130
63 החברים של יאנה 132

העשור הבינלאומי

64 כיפור 134
65 חתונה מאוחרת 136
66 כנפיים שבורות 138

67 יוסי וג'אגר 140
68 מחסומים 142
69 המסע של ג'יימס לירושלים 144
70 מדורת השבט 146
71 אור 148
72 הכלה הסורית 150
73 ולקח לו אישה 152
74 סוף העולם שמאלה 154
75 אושפיזין 156
76 אדמה משוגעת 158
77 הבועה 160
78 בופור 162
79 מדוזות 164
80 ביקור התזמורת 166
81 עץ לימון 168
82 ואלס עם באשיר 170
83 עג'מי 172
84 עיניים פקוחות 174
85 לבנון 176
86 הערת שוליים 178
87 השוטר 180
88 למלא את החלל 182
89 שומרי הסף 184
90 בית לחם 186
91 גט — המשפט של ויויאן אמסלם 188

92 אפס ביחסי אנוש 190
93 מיסטר נאגא 192
94 תיקון 194
95 פוקסטרוט 196
96 סאלח, פה זה ארץ ישראל 198
97 תל אביב על האש 200
98 מילים נרדפות 202
99 שבע ברכות 204
100 אין ארץ אחרת 206

עודד הנודד

1933 · חיים הלחמי

הסרט עוקב אחר נער שהולך לאיבוד בטיול בית ספר. בעוד משפחתו וחבריו מחפשים אותו, עודד עצמו נודד עייף, צמא ופצוע בין ההרים, פוגש בדרך אנשים ונופים, ולבסוף שב אל יקיריו. התסריט עובד מסיפורו של צבי ליברמן, הבימוי נזקף לחיים הלחמי והצילום לנתן אקסלרוד, בהפקת אולפן פא"י. התקציב היה זעום עד כדי כך שהסרט יצא אילם, חמש שנים אחרי שהקולנוע המדבר כבר השתלט על העולם, באורך של כשישים ושתיים דקות. הקרנת הבכורה נערכה בקולנוע עדן בתל אביב בסוף דצמבר 1932, וההפצה הרחבה הייתה ב-1933 בתל אביב, בירושלים ובחיפה. העיתונות העברית קיבלה אותו כאירוע לאומי. "דבר" כתב על צעד גדול קדימה בתעשיית הסרטים בארץ, והמבקר אורי קיסרי שיבח את הצילום ואת האותנטיות, מתח ביקורת על משחקו של הילד, וקרא לבמאי ללמוד קולנוע בחוץ לארץ לפני שיעשה סרט נוסף.

חשיבותו אינה באיכותו אלא במעמדו. זהו הסרט העלילתי הארוך הראשון שהופק בארץ ישראל, והוא קבע תבנית שתחזור עשרות שנים: הנוף כגיבור, הילד שמגלה את הארץ בגופו, והמסע כטקס התאזרחות. סביב הסרט מתנהל ויכוח בעלות מתמשך. חלק מהמקורות מציגים את נתן אקסלרוד כבמאי, משום שהיה הצלם, המפיק בפועל והדמות המרכזית באולפן, ואילו ארכיון הסרטים הישראלי מייחס את הבימוי להלחמי ואת הצילום לאקסלרוד בלבד. ביקורת אחרת נוגעת לעולם שהסרט מציג, ריק כמעט לחלוטין מערבים ומתושביה הלא יהודים של הארץ, אף שהעלילה מתרחשת בנוף מיושב. מנגד, דווקא מבקרי התקופה זקפו לזכותו שהוא נמנע מנאום ציוני מפורש ומסתפק בסיפור הרפתקאות פשוט של ילד אבוד, וראו בכך סימן לבגרות אמנותית ולא לחולשה.

למה זה ברשימה

נקודת האפס של הקולנוע העברי. סרט עלילתי אילם באורך מלא שהופק בכסף פרטי ובאמצעים מקומיים בלבד, והוכיח שאפשר לייצר עלילה עברית בארץ בלי מפיק זר ובלי אולפן אירופי.

שנה	1933
בימוי	חיים הלחמי
שחקנים	שמעון פינקל, דבורה הלחמי, משה חורגל, מנחם גנסין
תקופה	ראשית
זרם	קולנוע לאומי

להעמיק

חיפוש ביוטיוב אחר עודד הנודד

לצפייה

קטעים, הקרנות מלוות והרצאות על הסרט שהועלו לרשת.

https://www.youtube.com/results?search_query=עודד+הנודד+1933+סרט

העיתונות העברית על עודד הנודד

לקריאה

ריכוז ביקורות מהעיתונות העברית סביב הקרנת הבכורה בדצמבר 1932.

https://www.yekum.org/2022/11/העיתונות-העברית-על-עודד-הנודד-תשעים-ש/

קולנוע בארץ ישראל

לקריאה

סקירה על ראשית הקולנוע העברי, קולנוע עדן, יעקב בן דב וחיים הלחמי.

https://www.saltarbut.co.il/bama-ivrit/151-cinemahistory

עודד הנודד בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

דף הסרט עם שנה, במאי, שחקנים, אורך ותקציר.

https://jfc.org.il/movie/36986-2/

צבר

1933 · אלכסנדר פורד

קבוצת חלוצים מתיישבת באוהלים באזור שומם ומחפשת מים. הם חופרים באר, חולים בקדחת, סובלים ממחסור, ומול המאמץ שלהם ניצבים תושבי הכפר הערבי הסמוך שמתנגדים להתיישבות. הסכסוך על המים מתלהט סביב דמותו של מנהיג ערבי מקומי ומגיע לעימות אלים. בתוך כל זה משתלבת עלילת אהבה בין חלוץ לנערה מהכפר, וקטעי ארכיון מהתקופה משובצים בסרט. הפקה פולנית-ארץ ישראלית משותפת, באורך של כשישים ושתיים דקות, בבימוי אלכסנדר פורד, מבכירי הקולנוע הפולני שקדם למלחמת העולם השנייה. את התפקידים המרכזיים מילאו שחקני הבימה, בהם אהרן מסקין, רפאל קלצ'קין וחנה רובינא, מה שהעניק לסרט קול תיאטרלי מובהק. הסרט מוכר גם בשם "חלוצים", ובארכיון הסרטים הישראלי הוא רשום תחת השם הכפול חלוצים-צבר. שלטונות המנדט מנעו את הקרנתו בארץ, והוא שב אל המסך המקומי רק עשרות שנים אחר כך, בין היתר במסגרת פסטיבל הקולנוע ירושלים.

צבר הוא המקרה שבו הקולנוע העברי גילה בבת אחת את שתי המגבלות שילוו אותו: הפוליטיקה של הצנזורה, והשאלה מי מדבר בשם מי. הצנזורה המנדטורית ראתה בו חומר נפץ, משום שהוא מציג עימות אלים בין יהודים לערבים על משאב מים בזמן שהמתיחות בארץ הייתה אמיתית לחלוטין. הביקורת המחקרית המאוחרת חדה יותר. היא טוענת שהסרט בונה את הערבים כמכשול פרימיטיבי שיש להסיר, שמניפולציה של מנהיג מקרי מסבירה את התנגדותם, ושהמים שהחלוצים מוצאים מכשירים מוסרית את נוכחותם. מנגד, יש הטוענים שדווקא בהשוואה לסרטים ציוניים אחרים מהתקופה, צבר בכלל מכיר בקיומה של אוכלוסייה ערבית עם אינטרסים משלה, נותן לה מקום עלילתי, ומאפשר סיפור אהבה חוצה גבולות שהיה נועז לשנת 1933. שתי הקריאות מתקיימות זו לצד זו, והן חלק מהסיבה שהסרט עדיין נלמד.

למה זה ברשימה

הסרט הארוך הראשון שצולם בארץ בידי במאי בעל שם בינלאומי, וגם המקרה המכונן שבו סרט עברי נפסל בצנזורה, ובו בזמן נפתחה המחלוקת על ייצוג ערבים בקולנוע המקומי.

שנה	1933
בימוי	אלכסנדר פורד
שחקנים	אהרן מסקין, רפאל קלצ'קין, חנה רובינא
תקופה	ראשית
זרם	קולנוע לאומי

להעמיק

חיפוש ביוטיוב אחר צבר של אלכסנדר פורד

לצפייה

קטעים והרצאות על הסרט ועל פרשת הצנזורה.

https://www.youtube.com/results?search_query=צבר+1933+אלכסנדר+פורד+סרט

קולנוע בארץ ישראל

לקריאה

רקע על תעשיית הסרטים בארץ בשנות השלושים שבתוכה נוצר הסרט.

https://www.saltarbut.co.il/bama-ivrit/151-cinemahistory

חלוצים-צבר בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

דף הסרט עם שנה, במאי, שחקנים, אורך ותקציר.

https://jer-cin.org.il/he/movie/37410

בית אבי

1947 · הרברט קליין

דוד, ניצול שואה צעיר, מגיע בספינת מעפילים לארץ כדי לחפש את אביו. הוא מתקשה להיקלט בחיי הקיבוץ ויוצא למסע ברחבי הארץ, שבמהלכו הוא פוגש ניצולים אחרים ורואה את הנוף ואת התרבות היהודית המתהווה. הסרט באורך של כשמונים וחמש דקות, בבימוי הבמאי האמריקאי הרברט קליין, בהפקה משותפת שלו ושל הסופר מאיר לוין, שגם כתב את התסריט. הצילום נעשה בידי פלויד קרוסבי, צלם עטור פרסים, והפסקול הוקלט עם התזמורת הסימפונית הארץ ישראלית, לימים התזמורת הפילהרמונית. את המימון העמידה הקרן הקיימת לישראל, והסרט נועד במפורש לשמש כלי הסברה בנושא קליטת ניצולי השואה ובזכות ההגירה היהודית לארץ. השפה המקורית של הפסקול היא אנגלית, סימן ברור לקהל היעד שאליו כוון: יהדות ארצות הברית ודעת הקהל המערבית ערב ההכרעה על עתיד הארץ.

מבחינה מקצועית זהו קפיצת מדרגה. עבודת המצלמה של קרוסבי, הפסקול התזמורתי ושחקנים כמו יוסף מילוא ורפאל קלצ'קין העמידו סרט שנראה ונשמע כמו סרט, לא כמו יומן חדשות מורחב, וזה היה נדיר בארץ ב-1947. בכך הוא מהווה חוליה מקשרת בין ראשית הקולנוע העברי לבין הפקות שנות החמישים. הבעייתיות שבו גלויה באותה מידה. זהו סרט שהוזמן ומומן על ידי גוף לאומי לצורך מסע גיוס, והמבנה שלו כפוף למטרה. מסעו של דוד בארץ הוא גם סיור מודרך במפעל ההתיישבות, וכל תחנה בו מציגה הישג. גם הטראומה של הניצול מוצגת כבעיה שהארץ פותרת, מבנה שמאוחר יותר יזכה לביקורת חריפה על כך שהוא תובע מהניצול להירפא בדיוק בקצב שהאתוס הלאומי מבקש. מנגד, ההתמודדות המפורשת עם הניצולים כבני אדם פגועים, ולא כחומר גלם אנושי, הייתה ב-1947 עצמה לא מובנת מאליה.

למה זה ברשימה

הסרט העלילתי המקצועי ביותר שנעשה בארץ לפני קום המדינה, ודוגמה חדה לכך שהקולנוע העברי המוקדם נולד כמכשיר הסברה ממומן, ולא כתעשייה עצמאית.

שנה	1947
בימוי	הרברט קליין
שחקנים	רוני כהן, אירנה ברוזה, יוסף מילוא, רפאל קלצ'קין
תקופה	ראשית
זרם	קולנוע לאומי

חיפוש ביוטיוב אחר בית אבי

לצפייה

קטעים והקרנות של הסרט בעברית ובאנגלית.

https://www.youtube.com/results?search_query=בית+אבי+1947+הרברט+קליין

חיפוש ביוטיוב בשם הלועזי של הסרט

לצפייה

הגרסה האנגלית של הסרט מופיעה לעיתים תחת שמה המקורי.

https://www.youtube.com/results?search_query=My+Father's+House+1947+Herbert+Kline+film

בית אבי בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

דף הסרט עם במאי, שחקנים, צלם, מפיקים ותקציר.

https://jfc.org.il/movie/32337-2/

אדמה

1948 · הלמר לרסקי

בנימין, נער שהגיע ממחנות הריכוז באירופה, מגיע לכפר הנוער בן שמן. הסרט עוקב אחר תהליך השיקום שלו ובמקביל מתעד את חיי היום יום בכפר, את העבודה החקלאית, את המוסדות ואת חגיגות שבועות וחנוכה. הצילום נעשה בבן שמן עם ילדי המקום עצמם, בלי שחקנים מקצועיים. את הפרויקט יזם ד"ר זיגפריד להמן, מייסד הכפר, שגם כתב את התסריט. הלמר לרסקי, צלם יהודי בעל שם שפעל בגרמניה ואחר כך בארץ, שימש גם צלם וגם במאי, ועזב מיד עם תום הצילומים. ההפקה מומנה בידי הדסה, ארגון הנשים הציוני האמריקאי, בתמורה לזכויות ההפצה בארצות הברית. הצילומים הסתיימו ביולי 1947, וגרסת אדמה הוקרנה בבכורה בפסטיבל לוקרנו ביולי 1948 לאחר עריכה שנעשתה בהוליווד בלי לרסקי. ב-1949 הפיקה הדסה גרסה מקוצרת באורך של כארבעים ושמונה דקות בשם אחר, המיועדת לקהל האמריקאי.

אדמה חשוב בשני מישורים. ראשית, זהו אחד הניסיונות המוקדמים לתת פנים לניצול השואה בקולנוע העברי, ולא כרקע אלא כמרכז העלילה, שנים לפני שהנושא הפך לגיטימי בשיח הישראלי. שנית, הוא מסמן את התלות של הקולנוע המקומי בכסף ובמוסדות, ואת המחיר שהיא גובה. הוויכוח סביבו נוגע בדיוק לזה. חוקרים שהשוו בין שתי הגרסאות טוענים שגרסת אדמה המקורית שמה דגש על ערכים אוניברסליים וסוציאליסטיים ועל גאולה אישית באמצעות קשר לאדמה, ואילו הגרסה שהדסה ערכה מחדש מסיטה את המוקד להישגים מוסדיים ולזהות לאומית, כלומר הופכת יצירה לחומר גיוס. לרסקי עצמו זעם כשראה את התוצאה. מנגד, יש הטוענים שגם הגרסה המקורית איננה נקייה מתעמולה, ושהניגוד בין אמנות טהורה לתעמולה הוא ניגוד מלאכותי בהקשר הזה. ארכיון הסרטים הישראלי, אגב, מקטלג את העותק שברשותו כגרסת 1949.

למה זה ברשימה

הסרט שבו הקולנוע הארץ ישראלי פוגש לראשונה את ניצולי השואה כנושא, וגם המקרה המובהק שבו ארגון מממן חתך מחדש יצירה כדי להתאים אותה לקהל תורמים אמריקאי.

שנה	1948
בימוי	הלמר לרסקי
שחקנים	ילדי כפר הנוער בן שמן בתפקידי עצמם, ללא שחקנים מקצועיים
תקופה	ראשית
זרם	קולנוע לאומי

להעמיק

חיפוש ביוטיוב אחר אדמה

לצפייה

קטעים וגרסאות שהועלו לרשת בשני שמות הסרט.

https://www.youtube.com/results?search_query=אדמה+1948+הלמר+לרסקי+סרט

הקולנוע של הלמר לרסקי, תעמולה ואמנות

לקריאה

מאמר שמשווה בין הגרסה המקורית לגרסה שערכה הדסה ומתארך את ההפקה.

https://takriv.net/article/הקולנוע-של-הלמר-לרסקי-תעמולה-ואמנות/

אדמה בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

דף הסרט עם במאי, אורך, הפקת הדסה ותקציר.

https://jfc.org.il/movie/44366-2/

סרטיו של הלמר לרסקי בארכיון

מקורות וארכיון

רשימת הסרטים של לרסקי השמורים בארכיון, כולל עבודה מ-1935.

https://jfc.org.il/official/helmar-lerski/

גבעה 24 אינה עונה

1955 · תורולד דיקינסון

במלחמת העצמאות, שעות ספורות לפני שנכנסת הפסקת אש לתוקף, ארבעה לוחמים נשלחים לתפוס גבעה קטנה על הדרך לירושלים. בבוקר שאחרי הגבעה שותקת, ומשקיפי האו"ם שמטפסים אליה מוצאים גופות ודגל שנותר אחוז ביד. משם הסרט נפתח אחורה, אל הסיפורים שהובילו כל אחד מהם לרגע ההוא: תייר יהודי מאמריקה שנשאב לעיר הנצורה, שוטר לשעבר במשטרת המנדט שמתאהב בלוחמת עברייה, וגורלות שנקשרים זה בזה על מדרון אחד.

זהו הסרט העלילתי הראשון שהופק בישראל, ומי שביים אותו היה דווקא בריטי, תורולד דיקינסון, שהובא במיוחד לצורך העניין. התוצאה דו-לשונית ומוזרה: פאתוס מגויס מצד אחד, ומצד שני מבט חיצוני כמעט תיירותי על מדינה בת שבע. הבכורה בקולנוע רון בירושלים הייתה אירוע ממלכתי בנוכחות ראש הממשלה משה שרת, והסרט יצא לקאן והביא לחיה הררית ציון לשבח — ההופעה הבינלאומית הראשונה של קולנוע ישראלי.

> למה זה ברשימה
>
> כאן הקולנוע הישראלי נולד, ומיד גם קבע לעצמו את התפקיד שילווה אותו שנים: לספר את סיפור הלאום החדש לעצמו ולעולם.

שנה	1955
בימוי	תורולד דיקינסון
שחקנים	אדוארד מולהיר, מייקל ווגר, חיה הררית, מיכאל שילה
תקופה	ראשית
זרם	קולנוע לאומי

להעמיק

חיפוש ביוטיוב: גבעה 24 אינה עונה

לצפייה

קטעים, טריילרים והעלאות של הסרט המלא שמופיעות ונעלמות מדי פעם.

https://www.youtube.com/results?search_query=גבעה+24+אינה+עונה

ספר הקולנוע הישראלי: גבעה 24 אינה עונה

לקריאה

ערך מפורט עם תקציר, קרדיטים מלאים, תקציב ההפקה וביקורות עיתונות מן התקופה.

https://cinemaofisrael.co.il/גבעה-24-אינה-עונה/

מאגר העדויות של הקולנוע הישראלי

מקורות וארכיון

ראיונות וידאו עם אנשי הצוות שעבדו על הסרט, לצד סינופסיס ופרטי הפקה.

https://www.ictd.co.il/סרט/גבעה-24-אינה-עונה

יומן חדשות 1955: הקרנת הבכורה

מקורות וארכיון

קטע ארכיוני המתעד את קהל הבכורה בקולנוע רון, ובתוכו ראש הממשלה משה שרת.

https://jfc.org.il/news_journal/61219-2/100133-2/

הם היו עשרה

1960 · ברוך דינר

עשרה עולים מרוסיה מגיעים בשנות השמונים של המאה ה-19 לגבעה בגליל: תשעה גברים ואישה אחת, נשואה לאחד מהם. הם ישנים בצריף אחד, רבים על אוכל, על עבודה, ועליה. יוסף מנסה להחזיק את החבורה. מסביב פקידים עות'מאנים שדורשים ניירות וכסף, ואיכרים ערבים מהכפר הסמוך שהאדמה הזאת נוגעת גם להם. המצלמה נותנת להרים הרבה מקום. בסצנת הסיום השחקנים קוצרים חיטה אמיתית, כזו שהם עצמם זרעו חודשים קודם.

דינר גייס את הכסף באירופה, והצוות חי באוהלים ובבתים נטושים שלושה חודשים, כולם באותו שכר. 177 אלף ישראלים ראו את הסרט, והוא נחשב עד היום לאבן פינה של הקולנוע הלאומי ההירואי. מה שהתיישן ברור: הערבים בסרט הם כמעט תמיד מכשול או נוף, בלי סיפור משלהם ובלי טענה; והאישה היחידה נמצאת שם בעיקר כדי שהגברים יריבו עליה. גם ב-1960 זו הייתה בחירה, לא הכרח.

למה זה ברשימה

הרגע שבו הקולנוע הישראלי החליט שהוא מערבון, והבחירה הזאת — מי גיבור ומי נוף — קבעה את השפה לעשור שלם.

שנה	1960
בימוי	ברוך דינר
שחקנים	עודד תאומי, נינט דינר, ליאו פילר, יוסף צור
תקופה	ראשית
זרם	קולנוע לאומי

להעמיק

הסרט המלא בארכיון הסרטים הישראלי

לצפייה

השכרה מקוונת ל-72 שעות, עם סינופסיס וקרדיטים מלאים.

https://jfc.org.il/movie/46330-2/

ספר הקולנוע הישראלי: הם היו עשרה

לקריאה

פרטי הפקה, צוות מלא, והנתון של 177,000 צופים בישראל.

https://cinemaofisrael.co.il/הם-היו-עשרה/

בשביל הקולנוע — האקדמיה הישראלית לקולנוע

לקריאה

סיפור ההפקה: הכסף שגויס באירופה, החיים באוהלים וקציר החיטה האמיתי בסוף.

https://shvil.israelfilmacademy.co.il/films/הם-היו-עשרה/

מאגר העדויות של הקולנוע הישראלי

מקורות וארכיון

ראיונות וידאו עם מנהל ההפקה, עוזר הצלם והעורכות.

https://www.ictd.co.il/סרט/הם-היו-עשרה

בירושלים

1963 · דוד פרלוב

סרט תעודה באורך של כשלושים ושתיים דקות על ירושלים החצויה ועל תושביה, לפני 1967. דוד פרלוב, יליד ריו דה ז'ניירו שהתחנך בפריז והגיע לישראל, מצלם את השכונות הסמוכות לגבול הירדני ואת גבעת רם, שם נבנים אז מוזיאון ישראל וקריית הממשלה. המצלמה של אדם גרינברג נעה בין אנשים, קירות, חצרות ורחובות, ובין המרואיינים המתרגמת עזה צבי, המשוררת זלדה והפעיל הציוני משה מורי רוזנברג. המוזיקה המקורית היא של עדן פרטוש, הקריין הוא יעקב מלכין, וההפקה היא של שירות הסרטים הישראלי בהפקת יגאל אפרתי. הסרט זכה במדליה בפסטיבל ונציה, וההצלחה הבינלאומית הזו קיבעה את מעמדו. מבחינת השפה הקולנועית הוא שונה לגמרי מכל מה שנעשה בישראל עד אז: לא סרט הסברה, לא כרוניקה, אלא תיעוד פואטי שמעדיף רגע על פני מסר.

בירושלים נחשב לנקודה שבה נפרץ הסכר. מוסכמה רווחת מעמידה את ראשית הרגישות החדשה בסרטים העלילתיים של אמצע שנות השישים, אבל פרלוב הקדים אותם בכמה שנים, ובז'אנר שנחשב אז הכי כפוף למדינה. עשרות במאים ישראלים למדו ממנו שאפשר לצלם מציאות בלי לפרש אותה מיד. עם זאת, הסרט לא התקבל בקלות. הממסד שהזמין אותו הגיב בשלילה, בין היתר משום שפרלוב תיעד עוני עירוני ואוכלוסייה חלשה במקום להציג בירה בבנייה. הביקורת הפוליטית המאוחרת מוסיפה נקודה: זו ירושלים שנראית דרך עיניים אירופיות, ותושביה המזרחים והערבים נוכחים בה בעיקר כדימוי ולא כקול מדבר. מנגד, יש הטוענים שדווקא הסירוב לפרש הוא שמאפשר לסרט להראות את מי שהקולנוע הרשמי לא הראה, ושהאסתטיזציה היא מחיר סביר על התיעוד. גם מקורות ארכיוניים חלוקים על צבע המדליה שקיבל בוונציה.

למה זה ברשימה

הסרט שבו הקולנוע הישראלי מפסיק לדבר בקול המדינה ומתחיל לדבר בקול של אדם. סרט תעודה קצר שהוזמן בידי שירות הסרטים הממשלתי והפך לנקודת הפתיחה של הקולנוע האישי בישראל.

שנה	1963
בימוי	דוד פרלוב
שחקנים	עזה צבי, המשוררת זלדה, משה מורי רוזנברג, קריין יעקב מלכין
תקופה	ראשית
זרם	קולנוע אישי

להעמיק

חיפוש ביוטיוב אחר בירושלים של פרלוב

לצפייה

קטעים והרצאות על הסרט ועל הקולנוע התיעודי של פרלוב.

https://www.youtube.com/results?search_query=בירושלים+1963+דוד+פרלוב

דוד פרלוב באוניברסיטת תל אביב

לקריאה

ביוגרפיה של פרלוב, מעמד הסרט והתגובות השליליות מצד הממסד.

https://arts.tau.ac.il/Prof_David_Perlov

בירושלים בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

דף הסרט עם שנה, אורך, צלם, מוזיקה, מרואיינים והפקה.

https://jfc.org.il/movie/36925-2/

סרטיו של דוד פרלוב בארכיון

מקורות וארכיון

הפילמוגרפיה המלאה של פרלוב לפי שנים, מדייגים ביפו ועד יומן.

https://jfc.org.il/official/David-Perlov/

אלדורדו

1963 · מנחם גולן

שרמן יוצא מבית המשפט ביפו מזוכה מחמת הספק. הוא חוזר למועדון "אלדורדו", לחבורה שלו מהעולם התחתון ולמרגו, אישה שחיה איתו שנים ועובדת ברחוב. אבל במשפט הוא ראה את נעמי, בתו המשכילה של הסניגור שלו, ומשהו נסדק. הוא מנסה לצאת: לחפש עבודה, לדבר אחרת, ללכת אחרת. הסביבה לא קונה. השותפים הישנים לוחצים מלמטה, המשפחה הבורגנית מודדת אותו מלמעלה, והמועדון ממשיך לזמזם מאחורי הגב שלו.

זה הסרט הראשון שביים מנחם גולן, לפי מחזהו של יגאל מוסינזון. תקציב 265 אלף לירות, 618 אלף צופים בישראל, ושני פרסי כינור דוד ב-1963 — סרט וגם בימוי. "אלדורדו" הוא הרגע שבו התגלה שאפשר להרוויח כסף מדרמה מקומית ולא רק מסרטי התיישבות. מה שנשאר בעייתי הוא החלוקה עצמה: העולם התחתון כאן יפואי ומזרחי כמעט כולו, והמוצא מהעוני עובר דרך אישה משכילה מהצד השני של העיר. הנוסחה הזאת תחזור בעשרות סרטים אחריו.

> למה זה ברשימה
>
> כאן נולדו גם הקריירה של מנחם גולן וגם התבנית "פושע מיפו מתאהב למעלה" שסרטי הבורקס ימחזרו עשור שלם.

שנה	1963
בימוי	מנחם גולן
שחקנים	חיים טופול, גילה אלמגור, יוסי ידין, שייקה אופיר
תקופה	ראשית
זרם	קולנוע עממי

להעמיק

אלדורדו בארכיון הסרטים הישראלי

לצפייה

השכרה מקוונת ל-72 שעות, עם תקציר וקרדיטים.

https://jfc.org.il/movie/26732-2/

ספר הקולנוע הישראלי: אלדורדו

לקריאה

תקציב, 618,000 צופים, שני פרסי כינור דוד והפניות לביקורות מהתקופה.

https://cinemaofisrael.co.il/אלדורדו/

יומן גבע 1963: צילומי אלדורדו מתחילים

מקורות וארכיון

קטע יומן חדשות ממסיבת פתיחת הצילומים, עם גולן, טופול, אלמגור ואופיר על הסט.

https://jfc.org.il/news_journal/59380-2/99993-2/

מאגר העדויות של הקולנוע הישראלי

מקורות וארכיון

עדויות וראיונות של יוצרי הסרט לצד פרטי ההפקה.

https://www.ictd.co.il/סרט/אלדורדו

חור בלבנה

1964 · אורי זוהר

שני נוודים נפגשים בחולות ריקים בדרום ומחליטים, בלי סיבה מיוחדת, להקים אולפן סרטים. הם בונים עיר מקרטון, מגייסים שחקנים ומתחילים לצלם בבת אחת את תולדות המדינה ואת תולדות הקולנוע. הכול מתפרק מיד: הדמויות מסרבות לגלם את מה שהוטל עליהן, קאובוי נכנס לפריים של סרט חלוצים, המצלמה נחשפת, והסרט מתפוצץ לרסיסים של מערכונים, פארודיה ומחיקה עצמית.

זה סרט הביכורים של אורי זוהר, והוא עשה מה שאיש לא העז: לעג לדימויים המייסדים של הקולנוע הציוני בזמן שהם עוד היו חמים. הקהל לא בא — פחות מחמישים אלף כרטיסים — והביקורת התקשתה למצוא ידיים ורגליים. רק בדיעבד הפך הכישלון המסחרי הזה לנקודת האפס של הקולנוע הישראלי המודרני. זוהר עצמו, אגב, טען כל השנים שפשוט ניסה לעשות קומדיית מרדף מצחיקה ומכניסה, ולא מניפסט אוונגרד.

למה זה ברשימה

הרגע שבו הקולנוע הישראלי הפסיק לעמוד דום מול עצמו והתחיל להתלוצץ על שפתו ועל מיתוסיו.

שנה	1964
בימוי	אורי זוהר
שחקנים	אורי זוהר, שייקה אופיר, אברהם הפנר, שמוליק קראוס
תקופה	הגל והבורקס
זרם	הגל החדש

להעמיק

ארכיון הסרטים הישראלי — חור בלבנה

לצפייה

הסרט המלא לצפייה בתשלום, עם קרדיטים מלאים ותקציר.

https://jfc.org.il/movie/25107-2/

חמישים שנה לסרט שאף אחד לא הבין

לקריאה

מאמר של יאיר רוה שמערער על התזה האקדמית המקובלת וטוען שזוהר בכלל כיוון לקומדיה מסחרית.

https://cinemascope.co.il/archives/21993

ספר הקולנוע הישראלי: חור בלבנה

לקריאה

ערך עם קרדיטים, תקציב, מספר הצופים בפועל וסקירת ביקורות מן התקופה.

https://cinemaofisrael.co.il/חור-בלבנה/

חמשת הסרטים הגדולים של אורי זוהר

לקריאה

סקירה שמציבה את חור בלבנה בתוך הקשת המלאה של יצירתו, מהביכורים ועד הצילו את המציל.

https://www.ynet.co.il/entertainment/article/h1j85kiu5

סלאח שבתי

1964 · אפרים קישון

סלאח שבתי יורד מהמטוס עם משפחתו הגדולה ומגלה שהבית שהובטח לו הוא צריף במעברה. מכאן הוא עושה את מה שהוא יודע: מתחמק מעבודה, משחק שש-בש, מנסה להשיא את בתו תמורת מזומן, נוטע עצים ליער שמחליף שלט תורמים בכל שעה, ומוכר את קולו בבחירות לשתי מפלגות בו-זמנית. הוא לא גיבור ולא קורבן — הוא אדם שמפצח את הכללים של ממסד שלא באמת רוצה לראות אותו.

קישון כתב את הסאטירה החדה ביותר שהקולנוע הישראלי הפיק עד אז, וטופול, בן עשרים ושמונה, איפר את עצמו לזקן. יותר ממיליון כרטיסים נמכרו בארץ, הסרט זכה בגלובוס הזהב לסרט הזר והיה הישראלי הראשון שהיה מועמד לאוסקר. הוויכוח עליו לא נגמר: יש שקראו אותו כהצלפה בממסד המפא"יניקי, ואחרים כקריקטורה מזרחית שקיבעה סטריאוטיפ לדורות. שתי הקריאות עומדות, וזה בדיוק מה שהופך אותו לסרט שאי אפשר לעקוף.

למה זה ברשימה

הסרט שהוכיח שקולנוע ישראלי יכול לכבוש גם את הקהל בבית וגם את העולם, ובו-בזמן פתח פצע חברתי שלא נסגר עד היום.

שנה	1964
בימוי	אפרים קישון
שחקנים	חיים טופול, גילה אלמגור, אריק איינשטיין, גאולה נוני
תקופה	הגל והבורקס
זרם	בורקס

להעמיק

ארכיון הסרטים הישראלי — סלאח שבתי

לצפייה

הסרט המלא בעותק משוחזר, זמין לצפייה בתשלום, לצד קרדיטים ותקציר.

https://jfc.org.il/movie/25121-2/

שישים שנה לסלאח שבתי

לקריאה

על דרכו של הסרט לגלובוס הזהב, על סירובו הראשוני של טופול ועל ההתנגדות הפוליטית להפצתו בחו"ל.

https://www.maariv.co.il/culture/movies/article-1101337

האמת מאחורי סלאח שבתי

לקריאה

על מקורות הדמות במעברה שבה גר קישון ב-1949, ועל השהות של קישון וטופול במעברה לקראת הצילומים.

https://itga.org.il/16-03-23/

והזוכה הוא: הישגי הקולנוע הישראלי בעולם

מקורות וארכיון

אוסף מוער של רגעי הזכייה הבינלאומיים, ובהם הגלובוס הזהב של סלאח שבתי.

https://jfc.org.il/collection/and-the-winner-is/

פורטונה

1966 · מנחם גולן

כיסים בוזגלו, מנהל עבודה במפעלי ים המלח שעלה מאלג'יריה, ממתין להגעתו של מחזר צרפתי אמיד כדי לממש הבטחת נישואין שניתנה שמונה עשרה שנים קודם לכן לבתו פורטונה. פורטונה עצמה מתאהבת במהנדס צרפתי צעיר, וההתנגשות בין הבטחה משפחתית לרצון אישי מניעה את העלילה עד סופה הטרגי. הסרט מבוסס על סיפורו של העיתונאי והסופר מנחם תלמי, באורך של כמאה ושבע דקות, בהפקת מנחם גולן ויורם גלובוס ובצילומו של יצחק הרבסט. בתפקיד האב מופיע כוכב הקולנוע הצרפתי פייר בראסר, לצד אהובה גורן בתפקיד הראשי, יוסי בנאי וגילה אלמגור. הסרט צולם בנוף המדברי של אזור ים המלח ודימונה, מרחב שכמעט לא נראה עד אז בקולנוע הישראלי. לפי ארכיון הסרטים הישראלי הוא הביא יותר משש מאות אלף צופים לבתי הקולנוע, מספר עצום ביחס לגודל האוכלוסייה באותן שנים.

פורטונה הוא הציר שסביבו מסתובב כל הוויכוח על הקולנוע העדתי בישראל. מצד אחד, זהו אחד הסרטים הראשונים שהעמיד משפחה מזרחית בפריפריה במרכז המסך, נתן לה סיפור טרגי במלוא כובד המשקל, וסירב להפוך אותה לרקע קומי. אהובה גורן קיבלה תפקיד ראשי אמיתי, והאב אינו נבל אלא אדם שכבול לקוד שהוא עצמו סובל ממנו. מצד שני, הביקורת המחקרית טוענת שהסרט מקבע ייצוג בעייתי: המסורת המזרחית מוצגת כמנגנון דיכוי שאין ממנו מוצא, הגאולה מגיעה בדמות אירופי, והמזרחיות מזוהה עם גורל ולא עם בחירה. גם העובדה שהאב המרוקאי מגולם בידי שחקן צרפתי איננה שולית לוויכוח הזה. הסרט מכונה לעיתים בורקס ולעיתים מלודרמה עדתית, וההבחנה חשובה: הוא אינו קומדיה, אבל הוא מספק את התבניות שהקומדיות שאחריו ישתמשו בהן.

למה זה ברשימה

המלודרמה העדתית שקדמה לקומדיה העדתית וקבעה את הדקדוק שלה. סרט שהעמיד לראשונה משפחה מזרחית בפריפריה במרכז מסך גדול, ובאותה נשימה קיבע את דמות האב הפטריארכלי כגורל.

שנה	1966
בימוי	מנחם גולן
שחקנים	אהובה גורן, פייר בראסר, יוסי בנאי, גילה אלמגור
תקופה	הגל והבורקס
זרם	בורקס

להעמיק

חיפוש ביוטיוב אחר פורטונה

לצפייה

קטעים, שירים מהסרט ודיונים עליו.

https://www.youtube.com/results?search_query=פורטונה+1966+מנחם+גולן+סרט

פורטונה, שחקנים וצוות הפקה

לקריאה

רשימת שחקנים מלאה עם שמות הדמויות ופרטי צוות ההפקה.

https://www.edb.co.il/title/t0000049/cast/

פורטונה בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

דף הסרט עם במאי, מפיקים, מקור ספרותי, תקציר ונתוני קהל.

https://jfc.org.il/movie/44573-2/

סרטיו של מנחם גולן בארכיון

מקורות וארכיון

הפילמוגרפיה של גולן לפי שנים, מאלדורדו ואילך.

https://jfc.org.il/official/menahem-golan/

מוישה ונטילטור

1966 · אורי זהר

מוישה ונטילטור הוא חייל חסכן עד כדי אובססיה. הקמצנות שלו מוציאה את מפקדיו מדעתם והוא מועבר מיחידה ליחידה, עד שדווקא אותה תכונה מסייעת לו לסכל מזימה של מרגל זר, שאותו מגלם שייקה אופיר. הסרט באורך של כתשעים ושש דקות, בבימוי אורי זהר, בצילומו של דוד גורפינקל ובמוזיקה של יצחק גרציאני, בהפקת חברת אורי זהר ואברהם דשא. בתפקיד הראשי מופיע יעקב בודו, לצד גדעון זינגר ואורי לוי. החומר אינו מקורי לקולנוע: הוא מבוסס על מערכון מהתוכנית הראשונה של להקת פיקוד צפון מ-1955, שבה כיכב בודו באותו תפקיד. הסרט מוכר גם בזכות שני שירים שמבצעת בו שלישיית קומיקאים, ובהם השיר עוזי עוזי. לפי ארכיון הסרטים הישראלי הוא הביא כמעט חצי מיליון צופים לבתי הקולנוע.

הערך של הסרט אינו אמנותי אלא היסטורי. באותן שנים בדיוק ביים אורי זהר את חור בלבנה ואת שלושה ימים וילד, שני הסרטים שנחשבים לעמודי התווך של הרגישות החדשה, ואת כל ממזר מלך. מוישה ונטילטור יושב בדיוק באמצע, והוא קומדיית צבא עממית לחלוטין, ללא שאיפה לחדשנות. בכך הוא מלמד משהו שהנרטיב הקנוני נוטה לטשטש: הבמאים שנחשבים לאוונגרד מימנו את עצמם בסרטים מסחריים, והחלוקה בין קולנוע איכות לקולנוע עממי הייתה הרבה פחות חדה במציאות מאשר בספרי ההיסטוריה. הביקורת כלפיו מוצדקת ברובה. זהו סרט צפוי, שנשען על מערכון בן עשור, שמייצר הומור מדמות אחת ומאפיין אחד. מנגד, הוא מתעד את התרבות הצבאית של אותה תקופה ואת הלהקות הצבאיות כמאגר הכישרונות של הבידור הישראלי, והוא אחד המקומות הבודדים שבהם אפשר לראות את יעקב בודו הצעיר בתפקיד ראשי בקולנוע.

למה זה ברשימה

הסרט שמפרק את המיתוס של אורי זהר כאמן טהור. בין שתי יצירות המפתח של הרגישות החדשה הוא ביים קומדיית צבא עממית שהביאה כחצי מיליון צופים, וזה מסביר איך שרדה התעשייה.

שנה	1966
בימוי	אורי זהר
שחקנים	יעקב בודו, שייקה אופיר, גדעון זינגר, אורי לוי
תקופה	הגל והבורקס
זרם	קולנוע עממי

להעמיק

חיפוש ביוטיוב אחר מוישה ונטילטור

לצפייה

קטעים מהסרט והשירים שבוצעו בו.

https://www.youtube.com/results?search_query=מוישה+ונטילטור+1966+אורי+זהר

מוישה ונטילטור בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

דף הסרט עם במאי, שחקנים, מקור המערכון ונתוני קהל.

https://jfc.org.il/movie/40905-2/

סרטיו של אורי זהר בארכיון

מקורות וארכיון

הפילמוגרפיה של זהר לפי שנים, מחור בלבנה ועד הצילו את המציל.

https://jfc.org.il/official/uri-zohar/

שני קוני למל

1966 · ישראל בקר

בעיירה קבצנסק משדך שדכן בין בתו של סוחר עשיר לבין קוני למל, בחור ישיבה מגמגם וצולע בעל ייחוס משפחתי. הבת אוהבת דווקא את דודו של קוני למל, סטודנט משכיל ומודרני, ובמקרה השניים דומים זה לזה כשתי טיפות מים. מכאן מתגלגלת קומדיית טעויות של החלפת זהויות שמגיעה לשיאה כשהשניים מופיעים יחד בחתונה. הסרט מבוסס על מחזה היידיש הקלאסי של אברהם גולדפאדן, בבימוי ישראל בקר, בהפקת אולפני גבע ובהפקתו של מרדכי נבון. מייק בורשטיין, בן למשפחת שחקני יידיש, מגלם את שני התפקידים ומככב לצד ג'רמיין אוניקובסקי, שמואל רודנסקי, רפאל קלצ'קין, אהרן מסקין ואלישבע מיכאלי. הצילום הוא של רומולו גרוני והמוזיקה המקורית של שמעון כהן. אורכו נע בין כמאה ועשר לכמאה עשרים ושתיים דקות לפי הגרסה, והוא היה מהלהיטים הגדולים של התקופה, עד כדי כך שהוליד סדרת המשך ורימייק.

חשיבותו של הסרט היא בפרדוקס שהוא מגלם. ישראל של אמצע שנות השישים ניסתה לייצר צבר חדש ולהתרחק מדמות היהודי הגלותי, ודווקא אז נהרו ההמונים לקומדיה שכולה שטעטל, שדכנים, ישיבה, ייחוס וגמגום. שני קוני למל הראה שהקהל שמח לצחוק עם התרבות הזאת ולא רק ממנה, ושתרבות היידיש לא נמחקה אלא עברה למסך. הסרט גם ביסס את מייק בורשטיין ככוכב קולנוע ישראלי. מנגד, הוא ספג ביקורת על כך שהוא נשען כמעט כולו על גימיק הכפילים ועל הומור פיזי סביב מום ולעג לבחור הישיבה, כלומר צוחק על החרדי הגלותי בדיוק כפי שהקולנוע העדתי יצחק אחר כך על המזרחי. הוויכוח הזה, בין חיבה נוסטלגית לבין לעג ממסדי, לא הוכרע, והוא חוזר בכל דיון על הקומדיה הישראלית של שנות השישים.

למה זה ברשימה

ההוכחה שהקהל הישראלי מוכן לשלם על בידור מקומי שנשען על תרבות היידיש הגלותית, בדיוק בשנים שבהן האתוס הרשמי ביקש לשכוח אותה.

שנה	1966
בימוי	ישראל בקר
שחקנים	מייק בורשטיין, ג'רמיין אוניקובסקי, שמואל רודנסקי, רפאל קלצ'קין
תקופה	הגל והבורקס
זרם	קולנוע עממי

להעמיק

חיפוש ביוטיוב אחר שני קוני למל

לצפייה

קטעים, שירים מהסרט וגרסאות מלאות שהועלו לרשת.

https://www.youtube.com/results?search_query=שני+קוני+למל+1966+סרט

שני קוני למל במסד הנתונים אידיבי

לקריאה

פירוט הדמויות, אורך הסרט ודירוגי צופים ומבקרים.

https://www.edb.co.il/title/t0000051/

שני קוני למל בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

דף הסרט עם במאי, שחקנים, אולפן, צלם ותקציר.

https://jfc.org.il/movie/45166-2/

סרטיו של מייק בורשטיין בארכיון

מקורות וארכיון

רשימת סרטיו של בורשטיין בארכיון, מסלאח שבתי ואילך.

https://jfc.org.il/official/mike-burstein/

שלושה ימים וילד

1967 · אורי זוהר

אלי, סטודנט למתמטיקה בירושלים, מקבל לשלושה ימים את בנה הקטן של נועה — האישה שאהב פעם בקיבוץ ולא זכה בה. ההורים באו לבחינות, הילד נשאר אצלו, ואלי מגלה שהוא לא בדיוק מטפל. שוב ושוב הוא מוביל את הילד אל סף סכנה, כאילו הגוף הקטן הזה הוא הדרך היחידה להגיע אל האם. שלושה ימים של חום ירושלמי, חצרות אבן וכוונות שאיש לא מוכן להודות בהן.

זה העיבוד הראשון ליצירה של א"ב יהושע, וזה גם הרגע שבו הקולנוע הישראלי למד לדבר בגוף ראשון. זוהר החליף את הגיבור הלאומי בגבר צעיר, אנוכי ולא נעים, ושאב את השפה ישירות מהגל החדש הצרפתי — קפיצות עריכה, מצלמה ביד, זמן שנמרח. עודד קוטלר לקח על התפקיד את פרס השחקן בקאן 1967, ההישג הבינלאומי הגדול ביותר של שחקן ישראלי עד אז, והסרט הפך למסמך המכונן של מה שייקרא לימים הרגישות החדשה.

למה זה ברשימה

כאן הקולנוע הישראלי ויתר על הקולקטיב וגילה שאפשר לעשות סרט שלם על נפש אחת, מסובכת ולא סימפטית.

שנה	1967
בימוי	אורי זוהר
שחקנים	עודד קוטלר, ז'רמן אוניקובסקי, שי אושרוב, מישה אשרוב
תקופה	הגל והבורקס
זרם	הגל החדש

להעמיק

ארכיון הסרטים הישראלי — שלושה ימים וילד

לצפייה

הסרט המלא לצפייה בתשלום, כולל תקציר וקרדיטים.

https://jfc.org.il/movie/40908-2/

העיבודים ליצירותיו של א"ב יהושע

לקריאה

סקירה שפותחת בשלושה ימים וילד ועוקבת אחרי הדרך מהסיפור הקצר אל המסך, כולל פרס קאן.

https://www.ynet.co.il/entertainment/article/s1mebjby5

שלושה ימים בלי ילד

לקריאה

רשימה של יאיר רוה לרגל ההקרנה המחודשת במלאת ארבעים שנה, על הסרט כניסיון להשתייך לגל החדש.

https://cinemascope.co.il/archives/410

ספר הקולנוע הישראלי: שלושה ימים וילד

לקריאה

ערך עם נתוני הפקה, מספר צופים, פרסים ומועמדויות וניתוח תמטי.

https://cinemaofisrael.co.il/שלושה-ימים-וילד/

כל ממזר מלך

1968 · אורי זוהר

עיתונאי אמריקאי בשם רוי המינגס נוחת בישראל ערב מלחמת ששת הימים כדי להראות לאמריקאים "צד אחר". דרך העיניים שלו הסרט נע בין נהג מונית פטפטן שרוצה רק מדינה נורמלית, לבין טייס שמאמין שאפשר שלום. ואז מגיעה המלחמה. הסצנה שכולם זוכרים: טנקיסט אחד נשאר לבדו אחרי שכל אנשי הצוות שלו נהרגים, וממשיך להילחם. זוהר לקח את הסיפור של לוחם אמיתי שנלחם שמונה שעות בחאן יונס, והצילום של דוד גורפינקל נמצא שם בתוך העשן.

742 אלף ישראלים ראו את זה, והסרט הוזמן לפסטיבל שיקגו ב-1968. הוא הופק בכסף גדול, עם כוכבים מיובאים ובמחשבה על קהל בחו"ל — קולנוע לאומי הירואי בגרסה מאוחרת, כמה שנים אחרי ש"חור בלבנה" של אותו זוהר עשה בדיוק ההפך. וזה בדיוק הפער המעניין: זוהר, שיעשה אחר כך את "מציצים", מביים כאן סרט שמסביר את המלחמה. הפלסטינים בו הם קול רקע. שמוליק דובדבני כתב שדווקא בסצנת הקרב זוהר מחבר אתיקה לאסתטיקה, אבל השאלה מה הסרט הזה מוכר נשארת פתוחה.

למה זה ברשימה

אורי זוהר מביים סרט מלחמה ממלכתי, ההפך הגמור מהקולנוע האישי שלו, ובדיוק לכן הוא מראה מה השוק הישראלי ביקש ב-1968.

שנה	1968
בימוי	אורי זוהר
שחקנים	יהורם גאון, עודד קוטלר, פייר אנג'לי, ויליאם ברנר
תקופה	הגל והבורקס
זרם	קולנוע לאומי

להעמיק

חיפוש ביוטיוב: כל ממזר מלך

לצפייה

הסרט אינו בהשכרה המקוונת של הארכיון; החיפוש מוביל להעלאות וקטעים שזמינותם משתנה.

https://www.youtube.com/results?search_query=1968+כל+ממזר+מלך

ספר הקולנוע הישראלי: כל ממזר מלך

לקריאה

נתוני הפקה, 742,000 צופים, ההקרנה בפסטיבל שיקגו והפניות לביקורות מזמן אמת.

https://cinemaofisrael.co.il/כל-ממזר-מלך/

שמוליק דובדבני נפרד מאורי זוהר

לקריאה

ניתוח של סצנת הטנקיסט הבודד ושל הקשר בין אתיקה לאסתטיקה ביצירתו.

https://www.ynet.co.il/entertainment/article/hyg3xzuu9

הקולנוע הישראלי של שנות ה-60

לקריאה

מאמר שממקם את הסרט כדוגמה מאוחרת לקולנוע הלאומי ההירואי, לצד שני הזרמים האחרים של העשור.

https://jfc.org.il/collection/israeli-film-of-the-1960s/

תעלת בלאומילך

1969 · אפרים קישון

בלאומילך, חולה נפש שנמלט ממוסד, גונב מקדח פנאומטי ומתחיל לחפור באמצע כיכר מוגרבי ברחוב אלנבי בתל אביב. הבלגן שנוצר נתפס בטעות כפרויקט עירוני מאושר. שכנים, פקידים ומחלקות עירוניות שונות מתחילים לטעון לבעלות על החפירה, ושוטר מתוסכל שמגלם שייקה אופיר מנסה לעשות סדר. הסרט מגיע לשיאו בטקס פתיחה חגיגי לתעלת אלנבי המוצפת. הסרט מבוסס על סיפור שכתב אפרים קישון ב-1952 בעקבות תצפית שלו על עבודות חפירה ברחוב, באורך של כתשעים ושש דקות. לצורך ההפקה נבנתה שחזור מלא של רחוב אלנבי באולפני הרצליה, ובו נחפרה תעלה אמיתית שהוצפה במים. עלות ההפקה הגיעה לכחצי מיליון דולר, סכום עצום לתקופה, שמומן בין היתר בידי קישון עצמו, גופי טלוויזיה גרמניים ואיל ההון משולם ריקליס. כחצי מיליון צופים ראו אותו, והוא זכה בפרסים בברצלונה ובמונטה קרלו ובמועמדות לגלובוס הזהב.

בלאומילך הוא הסרט שבו הסאטירה הישראלית מפסיקה לצחוק על טיפוסים ומתחילה לצחוק על מנגנון. הבדיחה אינה על המטורף אלא על כך שהמערכת מסוגלת לאמץ כל מעשה שרירותי ולהעניק לו לגיטימציה בדיעבד, ובלבד שיהיה מי שיחתום עליו. השפה החזותית תומכת בכך: הסרט כמעט חסר דיאלוג ונשען על סלפסטיק ועל תנועה, מה שהפך אותו נגיש לקהל בינלאומי, במיוחד בגרמניה ובאוסטריה. יש הרואים בו נבואה על הבירוקרטיה הישראלית שממשיכה להתממש. הביקורת כלפיו טוענת שקישון מציע סאטירה נוחה: הוא לועג לפקידות הזוטרה ולעירייה, אך אינו נוגע בשאלות הפוליטיות הכבדות של ישראל ב-1969, שנתיים אחרי מלחמת ששת הימים, ומחליף ביקורת פוליטית של ממש בקומדיה על ניירת. אחרים משיבים שדווקא ההימנעות מאקטואליה מיידית היא שהפכה את הסרט לעמיד, ושהוא נשאר מובן וחריף גם עשרות שנים אחר כך.

למה זה ברשימה

הסאטירה הישראלית הצרופה ביותר של העשור. סרט כמעט ללא דיאלוג שבו מטורף עם מקדח מצליח להפוך חפירה אקראית לפרויקט עירוני רשמי, ואיש לא עוצר אותו.

שנה	1969
בימוי	אפרים קישון
שחקנים	בומבה צור, שייקה אופיר, שרגא פרידמן, ניסים עזיקרי
תקופה	הגל והבורקס
זרם	קולנוע פוליטי

להעמיק

חיפוש ביוטיוב אחר תעלת בלאומילך

לצפייה

קטעים מהסרט וגרסאות שהועלו לרשת בעברית ובגרמנית.

https://www.youtube.com/results?search_query=תעלת+בלאומילך+1969+קישון

חמישים שנה לסרט תעלת בלאומילך

לקריאה

כתבה על מקור הרעיון ב-1951, על עלות ההפקה, על הפרסים ועל ההצלחה בגרמניה.

https://www.maariv.co.il/culture/movies/article-690659

תעלת בלאומילך בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

דף הסרט עם במאי, שחקנים, מקור הסיפור, תפאורה ונתוני קהל.

https://jfc.org.il/movie/25099-2/

סרטיו של אפרים קישון בארכיון

מקורות וארכיון

חמשת סרטיו של קישון לפי שנים ופרטים על קבלתם.

https://jfc.org.il/official/ephraim-kishon/

כץ וקרסו

1971 · מנחם גולן

כץ וקרסו של מנחם גולן מציב זה מול זה שני סוכני ביטוח יריבים בתל אביב של תחילת שנות השבעים. כץ, שמגלם שמואל רודנסקי, הוא אשכנזי מסודר ושמרני. קרסו, שמגלם יוסף שילוח, הוא ספרדי רועש, נמרץ וחסר גינונים. השניים נאבקים על חוזה גדול, וכל אחד מהם מגייס את ילדיו למערכה. בתו של כץ, תקווה, ובנו של קרסו, יוסי, נשלחים לאילת כדי לחזר אחר לקוח פוטנציאלי, נפגשים שם ומתאהבים, וההסתבכות הרומנטית מגלגלת את שתי המשפחות אל עבר פיוס. ניצה שאול ויהודה ברקן מגלמים את הזוג הצעיר, וברקן, שיהפוך בהמשך העשור לאחד מכוכבי הקומדיה העממית הגדולים בישראל, מקבל כאן אחד מתפקידיו המוקדמים הבולטים. אורך הסרט כמאה דקות. גולן, שכבר ביים אז עשרות סרטים והיה המפיק הפורה ביותר בתעשייה הישראלית, נשען על מבנה עלילה שחזר בווריאציות רבות בשנים שאחריו: משפחה מזרחית ומשפחה אשכנזית, יריבות מתמשכת, וזוג צעיר שמכריח את ההורים להתפייס.

כץ וקרסו הוא מקרה מבחן נוח לוויכוח הארוך על סרטי הבורקס. מבקרים, ובראשם החוקרת אלה שוחט בספרה על הקולנוע הישראלי מ-1989, טענו שהז'אנר בנה דמויות מזרחיות שטוחות ומצחיקות שנועדו למבט אשכנזי, ושהחתונה שבסוף מסלקת מהשולחן פערים כלכליים ומעמדיים אמיתיים בלי לטפל בהם. בקריאה הזאת הקומדיה אינה מגשרת אלא מטשטשת. מנגד, חוקרים ויוצרים מאוחרים יותר טענו שסרטי הבורקס היו כמעט המרחב היחיד שבו שחקנים מזרחים קיבלו תפקידים ראשיים, שבו נשמעה עברית במבטא, ושבו קהל שהודר מהקולנוע הרשמי ראה את עצמו על המסך והצביע על כך בכרטיס. שילוח, רודנסקי וברקן מגלמים כאן טיפוסים, אך גם מעניקים להם חיוניות שקשה להתעלם ממנה. השאלה שנשארת פתוחה היא אם צחוק שמסתיים תמיד בפיוס הוא כלי של שילוב או כלי של השתקה, ושתי התשובות נשמעות בשיח הישראלי עד היום.

למה זה ברשימה

נוסחת הבורקס בצורתה הנקייה ביותר — שני אבות יריבים משני מוצאים, ילדים שמתאהבים וחתונה שסוגרת את הפער. הסרט מנסח את שאלת העדות בישראל כבעיה משפחתית שאפשר לפתור בצחוק.

שנה	1971
בימוי	מנחם גולן
שחקנים	שמואל רודנסקי, יוסף שילוח, יהודה ברקן, ניצה שאול
תקופה	הגל והבורקס
זרם	בורקס

להעמיק

חיפוש הסרט ביוטיוב

לצפייה

תוצאות חיפוש לקטעים ולהעלאות של הסרט ברשת.

https://www.youtube.com/results?search_query=כץ+וקרסו+1971+סרט

כץ וקרסו במסד הנתונים אידיבי

לקריאה

פרטי הפקה מלאים, רשימת שחקנים ותקציר עלילה.

https://www.edb.co.il/title/t0000092/

יהודה ברקן בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

דף היוצר בסינמטק ירושלים עם הפילמוגרפיה שלו כולל כץ וקרסו.

https://jfc.org.il/official/yehuda-barkan/

השוטר אזולאי

1971 · אפרים קישון

ברהם אזולאי עושה עשרים שנה באותה דרגה ובאותו סיור ביפו. הוא לא מצליח לתפוס אף אחד: הוא מאמין לתירוצים, הוא מרחם, הוא מגיע אחרי שהפורץ כבר יצא. במשטרה מחליטים לא לחדש לו את החוזה. אז עברייני השכונה, אלה שהוא מכיר בשמות הפרטיים, מביימים בשבילו פשע כדי שיהיה לו מה לפענח ויציל את מקומו. הסוף הוא טקס פרידה: מסדר, הצדעה, ופניו של שייקה אופיר, ומעליהם "בלדה לשוטר" של נורית הירש.

473 אלף צופים בישראל, גלובוס הזהב לסרט הזר ומועמדות לאוסקר באותה קטגוריה. קישון כתב את התסריט לשייקה אופיר ספציפית, וזה נשמע בכל שורה. הסרט עדיין עובד כי הוא לא באמת קומדיה — הוא על אדם טוב בתוך מערכת שאין בה מקום לטוב. מה ששנוי במחלוקת: אזולאי הוא דמות מזרחית מובהקת שמגלם אותה שחקן אשכנזי, בתוך גל שלם שבו זה היה כלל ולא חריג, וגם מי שאוהב את הסרט לא יכול לדלג על זה.

למה זה ברשימה

הסרט היחיד ברשימה שגרם לאקדמיה בהוליווד לשים לב, ובכל זאת מה שנשאר ממנו הוא צילום אחד של פנים בטקס פרידה.

שנה	1971
בימוי	אפרים קישון
שחקנים	שייקה אופיר, זהרירה חריפאי, יוסף שילוח, ניצה שאול
תקופה	הגל והבורקס
זרם	קולנוע עממי

להעמיק

השוטר אזולאי בארכיון הסרטים הישראלי

לצפייה

השכרה מקוונת ל-72 שעות, עם קרדיטים מלאים ופירוט הפרסים.

https://jfc.org.il/movie/40895-2/

ספר הקולנוע הישראלי: השוטר אזולאי

לקריאה

473,000 צופים, תקציב, צוות מלא ורשימת ביקורות מהעיתונות של אז.

https://cinemaofisrael.co.il/השוטר-אזולאי/

חמישים שנה להשוטר אזולאי

לקריאה

על התסריט שנתפר לשייקה אופיר, על סצנת הסיום ועל "בלדה לשוטר".

https://www.maariv.co.il/culture/movies/article-830012

יומן כרמל: הקרנת הבכורה בתל אביב, 1971

מקורות וארכיון

תיעוד ערב הבכורה, ואופיר וקישון מופיעים מול הקהל.

https://jfc.org.il/news_journal/59564-2/96965-2/

מאגר העדויות של הקולנוע הישראלי

מקורות וארכיון

ארבעה ראיונות וידאו: המפיק איציק קול, גבי עמרני, אריה אליאס ויוסף שילוח.

https://www.ictd.co.il/סרט/השוטר-אזולאי

אני אוהב אותך רוזה

1972 · משה מזרחי

ירושלים העות'מאנית, ראשית המאה העשרים. רוזה, אלמנה בת עשרים ואחת, נתונה לחוק הייבום: אחיו של בעלה המת אמור לשאת אותה, אלא שהאח הזה, ניסים, הוא ילד בן אחת-עשרה. במקום להיכנע היא לוקחת אותו אל ביתה ומגדלת אותו עד שיתבגר וישחרר אותה בחליצה. הילד גדל, יוצא אל הים, חוזר גבר — והתשוקה שנרקמה בין השניים כבר לא נכנעת לשום הלכה.

מזרחי, יליד אלכסנדריה, שאב את הסיפור ממשפחתו שלו וצילם אותו כאגדה ריאליסטית של סמטאות אבן ושתיקות ארוכות. הסרט יצא כשהמסך הישראלי היה חצוי בין קומדיות בורקס לקולנוע אישי, ועשה דבר שלישי: העמיד משפחה מזרחית במרכז בלי לצחוק ממנה ובלי להפוך אותה לסמל. הוא התחרה בתחרות הרשמית בקאן, היה מועמד לאוסקר לסרט הזר, ומשך כרבע מיליון צופים. רוזה — אישה שתובעת את חירותה מתוך ההלכה עצמה — נשארה אחת הדמויות החזקות שהקולנוע הישראלי ייצר.

למה זה ברשימה

הרגע שבו הקולנוע הישראלי גילה שאפשר לספר סיפור מזרחי כדרמה רצינית ולא כבדיחה, וקיבל על כך מועמדות לאוסקר.

שנה	1972
בימוי	משה מזרחי
שחקנים	מיכל בת-אדם, גבי אוטרמן, יוסף שילוח
תקופה	הגל והבורקס
זרם	קולנוע אישי

להעמיק

ארכיון הסרטים הישראלי — צפייה בסרט

לצפייה

דף הסרט בארכיון סינמטק ירושלים, עם קרדיטים מלאים ואפשרות צפייה מקוונת בתשלום.

https://jfc.org.il/movie/45896-2/

ספר הקולנוע הישראלי: אני אוהב אותך רוזה

לקריאה

ערך מפורט עם נתוני צופים, פרסים, רשימת ביקורות מהתקופה וניתוח סגנוני.

https://cinemaofisrael.co.il/אני-אוהב-אותך-רוזה/

מסה: יחסי גבר ואישה בירושלים של סוף המאה ה-19

לקריאה

בודקת כמה מהסיפור אמת היסטורית וכמה בדיון משפחתי, ובוחנת את דמותה של רוזה.

https://www.no-666.com/2019/08/11/אני-אוהב-אותך-רוזה-ביקורת-סרט/

פרויקט האוסקר לסרט הזר — שנת 1972

לקריאה

סקירה ביקורתית של כל המועמדים באותה שנה, כולל דיון בסרט הישראלי ובסיכוייו.

https://srita.net/2025/01/27/best-international-oscar-1972/

מציצים

1972 · אורי זוהר

גוטה מחזיק קיוסק על חוף בתל אביב ואלי הוא זמר נשוי שמשעמם לו בבית, ושניהם, גברים בשנות השלושים לחייהם, מבלים את הקיץ בעשיית כלום: מטקות, פטפוטים על נשים, הצצות אל מלתחת הרוחצות, והתחמקות מכל דבר שנראה כמו אחריות. סביבם נערים מתבגרים, נשים שעוברות דרך הפריים ולא נשארות בו, וקיץ אחד שנגמר בלי שאיש מוכן להודות שגם הם נגמרים.

זוהר צילם את חבריו כשהם משחקים גרסה של עצמם, ויצא לו הסרט הישראלי המצוטט בהיסטוריה. בהקרנת הבכורה ישבו באולם שנים-עשר איש; היום כמעט כל משפט בו הוא נכס לשוני. מתחת לצחוק מסתתר דיוקן קר של הבועה התל אביבית שאחרי 1967 — גברים שנשארו ילדים, נשים ששימשו רקע. ההאשמה בשוביניזם רודפת את הסרט עד היום, ובצדק חלקי; מה שמציל אותו הוא שהמצלמה של זוהר לא באמת אוהבת את מי שהיא מצלמת.

למה זה ברשימה

הסרט שהפך חבורת חוף אחת לשפה תרבותית שלמה, ובו-בזמן תיעד בלי רחמים את ריקנותה.

שנה	1972
בימוי	אורי זוהר
שחקנים	אורי זוהר, אריק איינשטיין, מונה זילברשטיין, צבי שיסל
תקופה	הגל והבורקס
זרם	הגל החדש

להעמיק

חיפוש ביוטיוב: מציצים / אורי זוהר

לצפייה

סצנות מפורסמות, קטעי ארכיון וראיונות סביב הסרט.

https://www.youtube.com/results?search_query=מציצים+אורי+זוהר

חמישים שנה למציצים: יצירת מופת או שוביניזם וולגרי?

לקריאה

כתבה מקיפה על ההפקה, על הכישלון בבכורה ועל הפיכתו לסרט פולחן, כולל הוויכוח על יחסו לנשים.

https://www.maariv.co.il/culture/movies/article-898740

ספר הקולנוע הישראלי: מציצים

לקריאה

קרדיטים מלאים, תקציב, מספר צופים, ההשתתפות בפסטיבלי ברלין וסן פרנסיסקו וביקורות מ-1972.

https://cinemaofisrael.co.il/מציצים/

חמשת הסרטים הגדולים של אורי זוהר

לקריאה

קורא את מציצים כביקורת חברתית שהוסוותה כקומדיה, ומציב אותו מול שאר סרטיו.

https://www.ynet.co.il/entertainment/article/h1j85kiu5

סלומוניקו

1972 · אלפרד שטיינהרדט

סלומוניקו הוא סוור יהודי יליד סלוניקי שעובד בנמל יפו ומסרב להתנתק מהעולם שממנו בא. כשהנמל נסגר והקהילה שסביבו מתפזרת, הוא קונה בכספי הפיצויים ובהלוואות דירה בצפון תל אביב ומגלה שאינו מצליח להתאקלם בה. בנו הבכור מתבייש בו, בנו השני מסתבך עם החוק, ובתו נכנסת להיריון מגבר אשכנזי שסלומוניקו כופה עליו לשאת אותה. הסרט נחתם בחתונה שבה ההבדלים העדתיים נמסים לרגע בתוך החגיגה. ראובן בר-יותם, שגילם את התפקיד הראשי, גם כתב את התסריט יחד עם אלי תבור, ולצדו מופיעים יהודה אפרוני וגבי עמרני. הבימוי של אלפרד שטיינהרדט ארוך יחסית לז'אנר, כמאה ושלוש עשרה דקות. הסרט היה להיט קופתי גדול ומכר בישראל כשש מאות ותשעים אלף כרטיסים, מספר עצום ביחס לגודל האוכלוסייה אז, וביסס את בר-יותם כאחד השחקנים המזוהים ביותר של התקופה.

חשיבותו של סלומוניקו נובעת בדיוק מהמקום שבו הוא נבדל מהבורקס הקלאסי. זהו סרט על עקירה כלכלית ותרבותית שנכתב ושוחק מבפנים, על ידי שחקן בן הקהילה שהוא מתאר, והוא מקדיש זמן ממשי לכאב של אב שהעולם שהכיר נמחק סביבו. יש שראו בו ייצוג מכבד ונדיר של מזרחיות בקולנוע הישראלי, ואפילו ביקורת מרומזת על מדיניות הפיזור והשיכון של אותן שנים. מנגד, טענו מבקרים שהסרט נופל בסוף אל אותו פתרון בדיוק שהוא לכאורה מערער עליו: החתונה המעורבת שמכשירה את כור ההיתוך ומסיימת את הסיפור בהרמוניה שאין לה כיסוי במציאות. יש גם מי שהצביע על כך שהדמות המזרחית נבנית סביב רעש, יריים ורגשנות, כלומר על אותם סימנים שהז'אנר כולו הסתמך עליהם. הוויכוח הזה עדיין פתוח, והסרט מספיק מורכב כדי להזין את שני הצדדים.

למה זה ברשימה

מלודרמה עממית שכתב וגילם שחקן מזרחי בעצמו, על אב שמסרב לוותר על זהותו הסלוניקאית. היא שווקה כמו בורקס אבל מדברת ברצינות גמורה על עקירה ועל מחיר ההשתלבות.

שנה	1972
בימוי	אלפרד שטיינהרדט
שחקנים	ראובן בר-יותם, יהודה אפרוני, גבי עמרני
תקופה	הגל והבורקס
זרם	קולנוע עממי

להעמיק

חיפוש הסרט ביוטיוב

לצפייה

תוצאות חיפוש לקטעים ולהעלאות של הסרט ברשת.

https://www.youtube.com/results?search_query=סלומוניקו+1972+סרט

סלומוניקו במסד הנתונים אידיבי

לקריאה

שנה, במאי, שחקנים ותקציר עלילה מפורט.

https://www.edb.co.il/title/t0000102/

כתבת האזכרה לראובן בר-יותם

לקריאה

סוקרת את הקריירה שלו ואת נתוני הצפייה של הסרט.

https://www.ynet.co.il/entertainment/article/S1XYz5Reu

קזבלן

1973 · מנחם גולן

לפו, סוף שנות השישים. יוסף סימן-טוב, המכונה קזבלן, עולה ממרוקו ולוחם מצטיין ממלחמת ששת הימים, מולך על השכונה: ילדים מעריצים אותו, ועד הבית מפחד ממנו. כשנעלם הכסף שנאסף לשיפוץ הבית, האצבע מופנית אליו כמעט אוטומטית, והוא נשלח למעצר. במקביל הוא מאוהב ברחל, בתם של השכנים האשכנזים, שמשפחתה רואה בו בדיוק את מה שהיא לא רוצה.

גולן לקח את המחזמר של יגאל מוסינזון, גייס את יהורם גאון והפך את סמטאות יפו לאולפן ענק של שירים וריקודים. זהו אולי הסרט הישראלי הפופולרי ביותר של העשור: מיליון ומאתיים אלף צופים ומועמדות לגלובוס הזהב. שנתיים אחרי מחאת הפנתרים השחורים, קזבלן שם את השד העדתי על המסך הגדול ומיד גם ממתיק אותו — "כולם יהודים" מסתיים בחתונה ובפיוס שאף אחד ברחוב לא באמת חווה. מכאן הוויכוח שלא נגמר: האם זה סרט שנתן קול לשוליים, או שהלביש עליהם תלבושת חגיגית כדי שיהיה נוח להסתכל.

למה זה ברשימה

הסרט שהפך את השאלה העדתית לשלאגר המוני, וממחיש כמה הקולנוע הישראלי רצה לפתור בשיר את מה שהרחוב לא הצליח לפתור.

שנה	1973
בימוי	מנחם גולן
שחקנים	יהורם גאון, אפרת לביא, יוסי גרבר, אריה אליאס
תקופה	הגל והבורקס
זרם	בורקס

להעמיק

עדיין, יש כבוד — מאחורי הסרט קזבלן

לקריאה

כתבת רקע על ההפקה, על עבודת גולן ביפו ועל מעמדו של הסרט בקולנוע הישראלי.

https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4664520,00.html

חמישים שנה לקזבלן

לקריאה

יהורם גאון, אפרת לביא ושחקנים נוספים חוזרים לימי הצילומים ולטיפול ההומוריסטי בשאלה העדתית.

https://www.maariv.co.il/culture/movies/article-1003894

ספר הקולנוע הישראלי: קזבלן

לקריאה

נתוני קופה מדויקים, פירוט הצוות והמוזיקה, ורשימת ביקורות מדבר, מעריב, הארץ וידיעות.

https://cinemaofisrael.co.il/קזבלן/

קזבלן — פסקול הסרט

להאזנה

אלבום הפסקול המקורי מ-1973 בביצוע יהורם גאון, שנים-עשר שירים כולל "כולם יהודים".

https://open.spotify.com/album/4Akd1ubhGbGDUIeCWkNICl

מאגר העדויות של הקולנוע הישראלי

מקורות וארכיון

עדויות וידאו של מנחם גולן, אפרת לביא, יואל זילברג ואנשי הצוות הטכני.

https://www.ictd.co.il/קזבלן/סרט

אור מן ההפקר

1973 · ניסים דיין

שאול, נער בן שבע עשרה, חוזר מפנימייה חקלאית אל בית אביו בשכונה עניה בדרום תל אביב. מולו עומדות שתי אפשרויות: לנסות לפרוץ אל חיים אחרים, או להיסחף אחרי אחיו ברוך וחבריו אל הפשע הקטן של השכונה. הסרט עוקב אחרי ההיסוס הזה בלי לרכך אותו ובלי להבטיח מוצא. זהו סרטו הראשון של ניסים דיין באורך מלא, כתשעים ושלוש דקות, בהפקת חברת שבזי, בהפקת יעקב אלקוב ובצילומו של שמואל קלדרון. דיין עבד בשיטה שאולה מהניאו-ריאליזם האיטלקי: צילום בלוקיישנים אמיתיים בשכונות מצוקה, שחקנים לא מקצועיים ברוב התפקידים, ותסריט שמסרב לפאנץ' ליין. בתפקידים הראשיים מופיעים ניסים לוי בתפקיד שאול, שלמה בסן, אבי זלצברג בתפקיד ברוך ואסתר אשד. ארכיון הסרטים הישראלי מתאר את הסרט כהצעה חלופית מובהקת לסרטי הבורקס ששלטו במסכים באותן שנים, וכניסיון להעמיד גיבור מזרחי מסוג אחר.

חשיבותו של אור מן ההפקר היא בכך שהוא מפריך בפועל את הטענה שהתקופה הציעה רק שתי אפשרויות: קומדיה עדתית מצד אחד, וקולנוע אישי אשכנזי ותל אביבי מצד שני. דיין הראה שאפשר לעשות קולנוע מחוספס ואמנותי שגיבורו מזרחי ושהמצוקה בו היא מבנית ולא אנקדוטלית. בשל כך הסרט הפך עם השנים לאבן פינה בכל דיון על ייצוג מזרחי בקולנוע הישראלי, והוא מוקרן ונלמד היום הרבה מעבר למקום שתפס בזמן אמת. הוויכוח סביבו קיים בשני כיוונים. יש הרואים בו את התיקון ההיסטורי לבורקס, ייצוג רציני של אנשים שהמסך הישראלי צחק עליהם. אחרים שואלים אם ההצמדה של דמויות מזרחיות לעוני, לפשע ולחוסר מוצא אינה יוצרת סטריאוטיפ חדש, קודר במקום מצחיק אך לא בהכרח משחרר יותר. יש גם מי שמעיר שהאסתטיקה האירופית שדיין אימץ מסמנת את הסרט כפנייה אל קהל מבקרים ולא אל הקהל שהוא מתאר.

למה זה ברשימה

התשובה הרצינית הראשונה לבורקס: דרמה ניאו-ריאליסטית על נער בדרום תל אביב, עם שחקנים לא מקצועיים וגיבור מזרחי בעל עומק פסיכולוגי במקום טיפוס קומי.

שנה	1973
בימוי	ניסים דיין
שחקנים	ניסים לוי, שלמה בסן, אבי זלצברג, אסתר אשד
תקופה	הגל והבורקס
זרם	הגל החדש

להעמיק

חיפוש הסרט ביוטיוב

לצפייה

תוצאות חיפוש לקטעים ולראיונות על הסרט.

https://www.youtube.com/results?search_query=אור+מן+ההפקר+ניסים+דיין

אור מן ההפקר במסד הנתונים אידיבי

לקריאה

רשימת שחקנים מפורטת, תקציר ודירוגי מבקרים.

https://www.edb.co.il/title/t0000117/

אור מן ההפקר בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

דף הסרט בסינמטק ירושלים עם צוות מלא, תקציר וצפייה מקוונת בתשלום.

https://jfc.org.il/movie/36292-2/

הבית ברחוב שלוש

1973 · משה מזרחי

תל אביב, ימי המנדט האחרונים. קלרה, אלמנה שהגיעה ממצרים עם ילדיה לשכונת שבזי, נאחזת בבנה סמי בן הארבע-עשרה באהבה חונקת. סמי נמשך החוצה — אל סוניה, גרושה בת עשרים וחמש שבחדרה הוא מגלה את גופו, ואל ניסים איש המחתרת, שמציע לו גרסה אחרת של גבריות. הבריטים מתפנים, מלחמת העצמאות מתקרבת, והנער שרצה להתבגר מהר מקבל בדיוק את מה שביקש.

זו הייתה השנה השנייה ברציפות שסרט של מזרחי הגיע למועמדות לאוסקר לסרט הזר — הישג שאין לו מקבילה בקולנוע הישראלי. גילה אלמגור בתפקיד קלרה יצרה את אחת האמהות הגדולות של התרבות הישראלית: אישה שאהבתה היא גם כלוב. הצפייה היום אינה נוחה — מערכת היחסים בין נער לאישה מבוגרת נקראת אחרת לגמרי במאה העשרים ואחת — וזה בדיוק מה שהופך את הסרט למסמך חי ולא לנוסטלגיה.

למה זה ברשימה

המועמדות השנייה ברציפות לאוסקר של מזרחי, וההוכחה שסיפור העלייה ממצרים יכול להיות דרמה פסיכולוגית ולא כרוניקה לאומית.

שנה	1973
בימוי	משה מזרחי
שחקנים	גילה אלמגור, עופר שלחין, מיכל בת-אדם, יוסף שילוח
תקופה	הגל והבורקס
זרם	קולנוע אישי

להעמיק

ספר הקולנוע הישראלי: הבית ברחוב שלוש

לקריאה

נתוני צופים, פירוט הפרסים והמועמדות לאוסקר, ורשימת ביקורות העיתונות מזמן אמת.

https://cinemaofisrael.co.il/הבית-ברחוב-שלוש/

צפייה עכשווית בסרט

לקריאה

בוחן מה קרה לסרט כשצופים בו היום, ובעיקר איך השתנתה קריאת הקשר בין סמי לסוניה.

https://www.yekum.org/2016/06/בס-צפייה-עכשווית-העליזות-הארבעים-שנות/

הבמאי זוכה האוסקר משה מזרחי מת בגיל 86

לקריאה

סקירת מסלול חייו ויצירתו, כולל שתי המועמדויות והאוסקר שזכה בו לימים על סרט צרפתי.

https://www.haaretz.co.il/gallery/2018-08-03/ty-article/0000017f-e89a-da9b-a1ff-ecff92490000

ארכיון הסרטים הישראלי — הבית ברחוב שלוש

מקורות וארכיון

כרטיס הסרט המלא: קרדיטים, תקציר והפניה לביקורת של נתן גרוס מאפריל 1973.

https://jfc.org.il/movie/26690-2/

מאגר העדויות של הקולנוע הישראלי

מקורות וארכיון

קטעי ראיונות מצולמים עם מזרחי, גילה אלמגור, מיכל בת-אדם ואנשי הצוות.

https://www.ictd.co.il/סרט/הבית-ברחוב-שלוש

עיניים גדולות

1974 · אורי זהר

בני פורמן הוא מאמן כדורסל, בעל ואב לשניים: אנרגטי, אגוצנטרי, אינסטינקטיבי, נראה חזק וסמכותי ובעצם ילדותי. המשיכה הבלתי נשלטת שלו לנשים מפרקת לו את המשפחה, את העבודה ואת מעגל החברים, ורק כשאשתו מגלה את בגידותיו הוא נאלץ להתעמת עם המחיר ולעבור תהליך התבגרות מאוחר. אורי זהר ביים ומגלם את פורמן בעצמו, וכתב את התסריט יחד עם הסופר יעקב שבתאי. לצדו מופיעים אריק איינשטיין, טליה שפירא וסימה אליהו. הסרט מצולם בשחור לבן בידי דוד גורפינקל, אורכו כשבעים וחמש דקות, והוא בנוי מסצנות ארוכות ומאולתרות למראה שנעות בין הומור למבוכה. עיניים גדולות הוא הסרט השני בטרילוגיה התל אביבית של זהר, בין מציצים לבין הצילו את המציל, וארכיון הסרטים הישראלי מתאר אותו כיצירה הטובה ביותר שלו ואחת מפסגות הקולנוע הישראלי.

הסרט הוא הרגע שבו הרגישות החדשה מפסיקה להיות סגנון ומתחילה להיות אבחנה. במקום גיבור לאומי או טיפוס עדתי, זהר מציב גבר ישראלי חילוני מהמעמד הבינוני ומפרק אותו לגורמים, בלי הזדהות ובלי גאולה. תל אביב שמאחוריו, על הבתים המתקלפים והחצרות המוזנחות, אינה רקע אלא טיעון. ההקשר הביוגרפי מטעין את הסרט עוד יותר: זהר חזר בתשובה זמן קצר אחר כך ונטש את הקולנוע, ורבים קוראים את הסרט למפרע כווידוי מוקדם. הוויכוח עליו נסוב בעיקר על הנשים. יש הטוענים שזהו סרט שמבקר חריפות את הגבריות הישראלית ואת הניצול שבה, ומראה את הריקנות שלה בלי לייפות. אחרים טוענים שהמצלמה עצמה שותפה למבט הזה, שהנשים בסרט הן אובייקטים בלי חיים פנימיים, ושהביקורת נעצרת בדיוק במקום שבו היא הייתה מתחילה לעלות לגיבור במחיר אמיתי.

למה זה ברשימה

הפסגה של הרגישות החדשה ושל אורי זהר עצמו — דיוקן חסר רחמים של גבר ישראלי חילוני שהתאווה שלו הורסת לו את החיים, מצולם בשחור לבן בתל אביב מתפוררת.

שנה	1974
בימוי	אורי זהר
שחקנים	אורי זהר, אריק איינשטיין, טליה שפירא, סימה אליהו
תקופה	הגל והבורקס
ז'אנר	קולנוע אישי

להעמיק

חיפוש הסרט ביוטיוב

לצפייה

תוצאות חיפוש לקטעים מהסרט ולתוכניות על אורי זהר.

https://www.youtube.com/results?search_query=עיניים+גדולות+אורי+זוהר+1974

עיניים גדולות במסד הנתונים אידיבי

לקריאה

פרטי הפקה, שחקנים ותקציר עלילה.

https://www.edb.co.il/title/t0000123/

עיניים גדולות בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

דף הסרט בסינמטק ירושלים עם צוות, תקציר והערכה ביקורתית.

https://jer-cin.org.il/he/movie/4095

צ'רלי וחצי

1974 · בועז דוידזון

צ'רלי הוא נוכל קטן משכונת עוני, ואחריו נגרר ילד יתום בשם מיקו. הוא מוכר, מסדר, מבטיח. ואז הוא פוגש את גילה, בת של משפחה מבוססת שההורים שלה מייעדים לה חתן אשכנזי. במקביל רץ ששון, מתחרה מהרחוב, עם משפטים שהפכו לשפה: "מה רוצה התולעת? מחפשת חכה". הסצנה הכי מצוטטת היא זו שבה זאב רווח דוחס לפה ביצים עם הקליפה. הרבה מהדיאלוגים אולתרו על הסט, ורווח כתב לעצמו את הטקסטים בשפת השכונה הירושלמית שגדל בה.

כ-700 אלף כרטיסים ואחד משוברי הקופות של העשור. התסריטאי אלי תבור אמר שהצופים המזרחים הזדהו והם שהפכו אותו ללהיט. אבל זה גם הסרט שהביקורת חוזרת אליו: רון כחלילי כתב שסרטי הבורקס ייצרו "מבטא כל-מזרחי" מזויף והציעו למזרחים ייצוג יחיד — עילג, ערמומי, מצחיק — בזמן שלאשכנזים היו מודלים מגוונים. "צ'רלי וחצי" הוא בו-זמנית זיכרון ילדות חם והראיה המרכזית בכתב האישום נגד הז'אנר.

> למה זה ברשימה
>
> המקרה הנדיר שבו אותו סרט בדיוק הוא גם המשפטים שכולם מצטטים באהבה וגם הדוגמה שמביאים כשרוצים להוכיח מה הקולנוע הזה עשה למזרחים.

שנה	1974
בימוי	בועז דוידזון
שחקנים	יהודה ברקן, זאב רווח, חיה קציר, אריה אליאס
תקופה	הגל והבורקס
ז'אנר	בורקס

להעמיק

צ'רלי וחצי בארכיון הסרטים הישראלי

לצפייה

השכרה מקוונת ל-72 שעות, עם תקציר וקרדיטים.

https://jfc.org.il/movie/44777-2/

חמישים שנה לצ'רלי וחצי

לקריאה

מאחורי הקלעים: האלתורים בסט, סצנת הביצים, שינוי הסוף ונתוני הקופה.

https://www.maariv.co.il/culture/movies/article-1103185

בורקס חם — רון כחלילי בסינמסקופ

לקריאה

טיעון ביקורתי על איך סרטי הבורקס קיבעו סטריאוטיפ מזרחי שנמשך עד היום.

https://cinemascope.co.il/archives/6484

התפקידים הגדולים של זאב רווח

לקריאה

על דמות ששון שנוספה לתסריט בדיעבד ועל המשפטים שרווח כתב לעצמו.

https://www.ynet.co.il/entertainment/article/bykanzcwke

מאגר העדויות של הקולנוע הישראלי

מקורות וארכיון

כ-44 דקות ראיונות וידאו: דוידזון, אלי תבור, הצלם אמנון סלומון, ברקן ורווח.

https://www.ictd.co.il/סרט/צרלי-וחצי

חגיגה בסנוקר

1975 · בועז דוידזון

חנוכה וגברי הם שני נוכלים קטנים שמתפרנסים מהונאת שחקנים תמימים במועדוני סנוקר, עד שהם מסתבכים עם עולם תחתון ונקלעים לחוב שאין להם דרך להחזיר. כדי להיחלץ, גברי נאלץ לפנות לאחיו התאום עזריאל, שהוא היפוכו הגמור, ומכאן מתגלגלת שרשרת של החלפות זהות, אי הבנות והסתבכויות שנפתרות בחתונה ובפיוס, בדיוק לפי מתכונת הבורקס. בועז דוידזון ביים, יהודה ברקן וזאב רווח נושאים את הסרט, ולצדם יוסף שילוח, טוביה צפיר, ניצה שאול ואריה אליאס. הצילום של דוד גורפינקל, ההפקה של שמחה זבולוני, ואורך הסרט כתשעים ושש דקות. הביקורות בעת היציאה היו שליליות ברובן, אך הקהל הצביע אחרת: כשש מאות אלף איש ראו את הסרט בבתי הקולנוע בתקופה שבה ישראל מנתה כשלושה וחצי מיליון תושבים. מאז הוא משודר בטלוויזיה שוב ושוב, וכמה ממשפטיו הפכו לנחלת השפה המדוברת.

חגיגה בסנוקר חשוב פחות כיצירת אמנות ויותר כעדות למה שהקהל הישראלי באמת רצה לראות באמצע שנות השבעים, ולפער העמוק בין הטעם הזה לבין הקאנון שהמבקרים ניסו לכונן. הוא גם מסמן את המעבר של הבורקס מקומדיה עדתית לקומדיה של סוחרים וקומבינות, שבה ההבדל בין הדמויות הוא פחות מוצא ויותר עורמה. המחלוקת סביבו כפולה. מצד אחד נטען שהסרט משטח דמויות מזרחיות לכדי טיפוסים של רמאים חביבים, מחזק תפיסה שלפיה עולם המזרחים הוא עולם של קומבינות, ומרדד את הקולנוע הישראלי לרמת בידור זול. מצד שני נטען שהסרט מעולם לא התיימר להיות אחר, שהוא ביצע בשלמות את מה שביקש לעשות, ושהבוז שספג ממבקרים בני התקופה נשא בתוכו גם התנשאות מעמדית ותרבותית כלפי הקהל שאהב אותו. שנים אחר כך מכונן מחדש הסרט כקלאסיקה תרבותית ולא כסרט טוב.

למה זה ברשימה

הלהיט העממי המובהק של העשור — כשש מאות אלף צופים במדינה של שלושה וחצי מיליון תושבים, ומאגר ציטוטים שנכנס לשפה. הבורקס בשיא כוחו המסחרי ובשיא הזלזול הביקורתי בו.

שנה	1975
בימוי	בועז דוידזון
שחקנים	יהודה ברקן, זאב רווח, יוסף שילוח, טוביה צפיר
תקופה	הגל והבורקס
ז'אנר	בורקס

להעמיק

חיפוש הסרט ביוטיוב

לצפייה

תוצאות חיפוש לקטעים ולסצנות מהסרט.

https://www.youtube.com/results?search_query=חגיגה+בסנוקר+1975+סרט

חמישים שנה לחגיגה בסנוקר

לקריאה

כתבה עם התייחסויות של שחקני הסרט ונתוני הצפייה המקוריים.

https://www.israelhayom.co.il/culture/films/article/17782524

חגיגה בסנוקר בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

דף הסרט בסינמטק ירושלים עם צוות מלא, תקציר ונתוני קהל.

https://jfc.org.il/movie/46174-2/

גבעת חלפון אינה עונה

1976 · אסי דיין

סמ"ר ג'ינג'י נשלח לתל אביב כדי לאסוף את סרג'יו קונסטנצה, משתמט מילואים מקצועי, ובדרך נגרר לבית ויקטור חסון לבקש את ידה של יעלי. חסון מסכים בתנאי אחד: שקודם יימצא חתן לאחות הגדולה שפרה. משם מתגלגל הכול אל מוצב נידח בסיני, שבו הבלגן הוא שיטת הפעלה, המפקד עסוק בטקסים ריקים, והמצרים נמצאים אי-שם מעבר לגבעה — אולי. הגשש החיוור לא מגלמים כאן דמויות אלא מפרקים את עצם הרעיון שיש כאן צבא.

השם הוא בדיחה על "גבעה 24 אינה עונה", אחד מסרטי הגבורה המכוננים של ישראל, ואסי דיין — בנו של משה דיין — הופך את הפאתוס ההוא לקרנבל מדברי. שלוש שנים אחרי מלחמת יום הכיפורים זה היה בדיוק מה שהקהל היה מוכן לשמוע. הסרט לא נחשב יצירת מופת בשעתו, אבל הוא הפך למאגר הציטוטים הגדול של העברית המדוברת.

למה זה ברשימה

הקומדיה שהמירה את מיתוס הגבורה הצה"לי בבלגן, והפכה לשפה שהישראלים מדברים בה עד היום.

שנה	1976
בימוי	אסי דיין
שחקנים	שייקה לוי, ישראל פוליאקוב, גברי בנאי, ניצה שאול
תקופה	הגל והבורקס
זרם	בורקס

להעמיק

חיפוש ביוטיוב: גבעת חלפון אינה עונה

לצפייה

קטעים, סצנות מפורסמות וחומרי ארכיון מהסרט.

https://www.youtube.com/results?search_query=גבעת+חלפון+אינה+עונה

ספר הקולנוע הישראלי: גבעת חלפון אינה עונה

לקריאה

כולל מאמרה של ענת זנגר על הדיאלוג עם גבעה 24 אינה עונה ועל המדבר כמרחב קרנבלי.

https://cinemaofisrael.co.il/2-גבעת-חלפון-אינה-עונה/

ארבעים הציטוטים הגדולים של הקומדיה הישראלית

לקריאה

סקר גולשים שבו משפטים מהסרט תופסים את הצמרת, כולל הציטוט שדורג ראשון.

https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2989498,00.html

נפתלי אלטר — פסקול הסרט (1976)

להאזנה

דף מפורט על אלבום הפסקול, עם רשימת עשרים ואחת רצועות והקרדיטים המוזיקליים.

https://stereo-ve-mono.com/1068

ארכיון הסרטים הישראלי — גבעת חלפון אינה עונה

מקורות וארכיון

כרטיס הסרט הרשמי עם קרדיטים, תקציר ותיאור הקומדיה הצבאית האנרכיסטית.

https://jfc.org.il/movie/25110-2/

הצילו את המציל

1977 · אורי זוהר

חוף גורדון, תל אביב. אורי זוהר מגלם מציל שגר בסככה על החול, למרות שיש לו אישה יפה וחותן אמיד שמוכן לסדר לו חיים. החותן חושד שהוא בוגד ושוכר שחקנית שתפתה אותו ותוכיח את זה. האישה, מצדה, מעמידה פנים שיש לה רומן עם עוזרו של בעלה כדי לעורר בו קנאה. סביבם משוטט מציל מתחרה, והמצלמה של דוד גורפינקל נשארת על השמש, החול והשיחות שלא מובילות לשום מקום.

זהו הפרק הסוגר של הטרילוגיה התל אביבית, אחרי "מציצים" ו"עיניים גדולות". מסחרית זה היה המוצלח מבין השלושה — כ-331 אלף צופים — וביקורתית החלש שבהם. זוהר צילם אותו כשהוא כבר עמוק בתהליך החזרה בתשובה, ומיד אחריו נטש את הקולנוע ולא ביים עוד סרט. התוצאה מוזרה: יוצר שמגחך על ההוללות שהוא עצמו מצלם באהבה. מה שקשה לעכל היום הוא היחס לנשים — כולן מלכודת, פיתוי או כלי בתוכנית של גבר אחר.

למה זה ברשימה

הסרט האחרון של אורי זוהר, שבו רואים בזמן אמת איך במאי מפרק את עולמו שלו רגע לפני שהוא עוזב אותו.

שנה	1977
בימוי	אורי זוהר
שחקנים	אורי זוהר, גילה אלמגור, גבי עמרני, יוסף שילוח
תקופה	הגל והבורקס
זרם	הגל החדש

להעמיק

ספר הקולנוע הישראלי: הצילו את המציל

לקריאה

נתוני הפקה, מספר צופים, צוות מלא ורשימת המבקרים שכתבו עליו בזמן אמת.

https://cinemaofisrael.co.il/הצילו-את-המציל/

חמשת הסרטים הגדולים של אורי זוהר

לקריאה

מסביר למה הסרט נחשב לחוליה החלשה בטרילוגיה ובכל זאת שווה צפייה.

https://www.ynet.co.il/entertainment/article/h1j85kiu5

הצילו את המציל בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

דף הסרט עם תקציר, קאסט מורחב ופרטי אולפני הרצליה.

https://jfc.org.il/movie/40901-2/

מאגר העדויות: הצילו את המציל

מקורות וארכיון

ראיונות וידאו עם המפיק איציק קול, עוזר הבימוי רנן שור ואנשי צוות נוספים.

https://www.ictd.co.il/סרט/הצילו-את-המציל

מבצע יונתן

1977 · מנחם גולן

הסרט קופץ בין שלוש זירות: בטן המטוס החטוף, האולם הישן בשדה התעופה באנטבה, וחדר בתל אביב שבו הדרג המדיני מתווכח אם לנהל משא ומתן. באולם מפריד החוטף הגרמני, בגילומו של קלאוס קינסקי, את הנוסעים הישראלים מן השאר. בינתיים מתכנן הדרג הצבאי את הפשיטה: יהורם גאון בתפקיד יוני נתניהו, אסי דיין בתפקיד סרן מוקי בצר. גולן מצלם את המראת ההרקולסים כמעט כמו יומן חדשות.

מנחם גולן העמיד את הסרט בתוך חודשים ספורים מהמבצע עצמו, במרוץ מול שתי הפקות טלוויזיה אמריקאיות שרצו לספר את אותו סיפור. 812,500 ישראלים קנו כרטיס, והסרט היה מועמד לאוסקר לסרט הזר ב-1978. מה שהתיישן ברור: אוגנדה היא תפאורה, אידי אמין מוצג כליצן, והחוטפים הם קריקטורה. גם עצם הבחירה לצלם אירוע טרי כאפוס לאומי, כשהוויכוח על מה בדיוק קרה שם עוד לא נפתח, הופכת את הסרט למסמך של תודעה יותר מאשר לתיעוד.

> למה זה ברשימה
>
> הרגע שבו הקולנוע הישראלי גילה שאפשר למכור מיליון כרטיסים על ידי הפיכת אירוע בן שנה למיתוס לאומי.

שנה	1977
בימוי	מנחם גולן
שחקנים	יהורם גאון, קלאוס קינסקי, אסי דיין, גילה אלמגור
תקופה	הגל והבורקס
זרם	קולנוע עממי

להעמיק

חיפוש ביוטיוב: מבצע יונתן 1977

לצפייה

קטעים, טריילרים והקרנות של הסרט.

https://www.youtube.com/results?search_query=מבצע+יונתן+1977

ספר הקולנוע הישראלי: מבצע יונתן

לקריאה

ערך מלא עם תקציב, מספר צופים, צוות ההפקה והמועמדות לאוסקר.

https://cinemaofisrael.co.il/מבצע-יונתן/

מבצע יונתן בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

דף הסרט בסינמטק ירושלים עם תקציר, אורך ורשימת שחקנים וצוות.

https://jfc.org.il/movie/45456-2/

עדויות מאחורי הקלעים

מקורות וארכיון

קטעי וידאו של מנחם גולן, המפיק, העורך ועוזרת הבימוי על ההפקה.

https://www.ictd.co.il/סרט/מבצע-יונתן

מסע אלונקות

1977 · יהודה ג'אד נאמן

במהלך אימוני צניחה נהרג הטירון וייסמן כשהוא קופץ אל חדר שהושלך אליו רימון. הסרט אינו מסתפק בחקירת התאונה אלא מציב את השאלה שהיא לבו: האם הייתה זו תאונה או התאבדות, בהתחשב בכך שווייסמן סבל מהצקות מפקדו יאיר ומהתעללות חבריו לפלוגה. יהודה ג'אד נאמן, שהיה בעצמו קצין קרבי ורופא צבאי לפני שפנה לקולנוע, בונה סרט שמעמיד את מיתולוגיית הצנחן הישראלי אל מול המציאות היומיומית של טירונות, השפלה ולחץ חברתי. בתפקידים הראשיים גידי גוב, מוני מושונוב ודב גליקמן, כולם צעירים ובלתי מוכרים כמעט בעת הצילומים. אורך הסרט כתשעים דקות. בין העובדים בהפקה היה גם רנן שור הצעיר, שסייע בכתיבה, בעריכה ובליהוק, ותיאר מאוחר יותר כיצד נאמן התעקש על ליהוק גוב לתפקיד הראשי חרף ספקות הצוות. ארכיון הסרטים הישראלי מגדיר את הסרט כאחד הטובים בקולנוע הישראלי של שנות השבעים.

מסע אלונקות הוא נקודת המפנה שבה הקולנוע הישראלי מפסיק לספר את הצבא מבחוץ ומתחיל לספר אותו מבפנים, דרך מי שנשבר בו. הוא הופיע ארבע שנים אחרי מלחמת יום הכיפורים, בתוך אקלים של ערעור אמון במוסדות ובמיתוסים, והציע במקום גיבורי גבורה חבורה של נערים שאחד מהם לא שורד את המכונה. השפעתו על מה שנקרא אחר כך הקולנוע האנטי מלחמתי הישראלי עצומה, וקו ישיר מוביל ממנו אל סרטי הצבא של שנות השמונים והאלפיים. המחלוקת סביבו נמשכת. יש הרואים בו מעשה אזרחי אמיץ שחשף אלימות ממוסדת בתוך יחידות עילית והפר טאבו. אחרים, ובהם קצינים ומבקרים בני התקופה, טענו שהוא מציג את הצבא כמפלצת ומצמצם שירות שלם למקרה קיצון, ושהוא מייצר האשמה גורפת מתוך מקרה יחיד. יש גם ביקורת פנימית יותר, שלפיה הסרט מפצה על החולשה של הגיבור באסתטיקה מהודרת שממתנת את החדות שלו.

למה זה ברשימה

הסרט שהפך את מיתוס הצנחן על פיו ארבע שנים אחרי מלחמת יום הכיפורים, וגם הסרט שגילה למסך הישראלי דור שלם של שחקנים צעירים שיהפכו לכוכבים.

שנה	1977
בימוי	יהודה ג'אד נאמן
שחקנים	גידי גוב, מוני מושונוב, דב גליקמן
תקופה	הגל והבורקס
זרם	קולנוע מלחמה

להעמיק

חיפוש הסרט ביוטיוב

לצפייה

תוצאות חיפוש לקטעים מהסרט ולראיונות עם יהודה נאמן.

https://www.youtube.com/results?search_query=מסע+אלונקות+1977+יהודה+נאמן

רנן שור על הפקת מסע אלונקות

לקריאה

פוסט אישי על העבודה עם נאמן, על הליהוק ועל הקשיים בהפקה.

https://cinemascope.co.il/archives/17895

מסע אלונקות בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

דף הסרט בסינמטק ירושלים עם צוות, תקציר ואפשרות צפייה מקוונת בתשלום.

https://jer-cin.org.il/he/movie/15905

הלהקה

1978 · אבי נשר

מלחמת ההתשה בעיצומה, ושלושה חיילים צעירים עוברים אודישן ומתקבלים כבשר טרי ללהקה צבאית. מה שנראה מבחוץ כמו מפלט ממלחמה מתגלה מבפנים כזירת קרב משלה: תחרות על סולואים, קנאות, רומנים שנקטעים, ומרד קטן נגד המפקד והבמאי. ובין החזרות והמופעים המלחמה כן נכנסת פנימה, בדיוק כשהיא הכי פחות מוזמנת.

אבי נשר, בן עשרים וחמש, כתב, הפיק וביים כאן את סרטו הראשון, אחרי תחקיר ממושך על מה שבאמת קרה בלהקות הצבאיות. יותר מחצי מיליון צופים ראו את הסרט בשנת יציאתו, והוא נשאר מאז יצירת פולחן. הכוח שלו הוא בכפילות: מצד אחד נוסטלגיה זוהרת עם שירים שכולם יודעים לשיר, מצד שני מבט צונן על מכונה שמייצרת מורל לאומי ושוחקת את הצעירים שבתוכה.

למה זה ברשימה

סרט הביכורים שהמציא את הנוסטלגיה הישראלית כז'אנר, ובו בזמן הראה את המחיר האנושי של מפעל השירה בציבור הלאומי.

שנה	1978
בימוי	אבי נשר
שחקנים	גידי גוב, מאיר סוויסה, לירון נירגד, גלי עטרי
תקופה	הגל והבורקס
זרם	קולנוע עממי

להעמיק

סינמסקופ: הלהקה בן 40

לקריאה

מאמר רטרוספקטיבי על הדרך שבה סרט של במאי בן 25 הפך לקונצנזוס תרבותי.

https://cinemascope.co.il/archives/28517

ארבעים שנה להלהקה — מאחורי הקלעים

לקריאה

היוצרים והשחקנים מספרים על התחקיר, על שינויי התסריט ועל תהליך הליהוק.

https://www.maariv.co.il/culture/movies/Article-629858

ספר הקולנוע הישראלי: הלהקה

לקריאה

ריכוז ביקורות העיתונות מאפריל 1978 בהארץ, ידיעות, העולם הזה ודבר, עם נתוני צופים.

https://cinemaofisrael.co.il/הלהקה/

הלהקה — פסקול הסרט

להאזנה

אלבום הפסקול המקורי, אחד הפסקולים המשפיעים ביותר בזמר העברי.

https://open.spotify.com/album/4b2iuwcgYxZV8Sj2mICJw8

ארכיון הסרטים הישראלי — הלהקה

מקורות וארכיון

כרטיס הסרט הרשמי: קרדיטים מלאים, נתוני צופים, פוסטרים מקוריים ותקציר.

https://jfc.org.il/movie/25105-2/

חירבת חזעה

1978 · רם לוי

חירבת חזעה הוא עיבוד לנובלה של ס. יזהר משנת 1949, שנכתבה זמן קצר אחרי מלחמת העצמאות. הסרט, באורך כחמישים דקות, מתאר יחידת חיילים ישראלים צעירים שמקבלת פקודה לפנות תושבים מכפר פלסטיני, ומתמקד בחייל אחד שמצפונו מסרב להשתתק בזמן שהחבורה מבצעת את הפקודה. רם לוי ביים אותו עבור הטלוויזיה הישראלית, בעברית ובערבית, ובתפקידים הראשיים דליק וולינץ, גידי גוב ושרגא הרפז. שלושים שנה אחרי פרסום הנובלה, שנלמדה בבתי ספר, ההפיכה שלה לתמונות נתקלה בהתנגדות חריפה: הנהלת רשות השידור עצרה את השידור, ובמועד שנקבע במקור לא הוקרן הסרט. רק לאחר סערה ציבורית ומאבק פנימי הוא שודר ב-1978. בראיון מאוחר ציין לוי בשמות את מי שנלחמו על השידור מתוך רשות השידור עצמה, בהם ארנון צוקרמן, יצחק לבני, מוטי קירשנבאום ועודד קוטלר. עם השידור נשמעו קריאות שהסרט הוא שקר, ויזהר עצמו הואשם בבגידה.

הסרט הוא הרגע שבו המסך הישראלי מציג את 1948 מנקודת מבט של המגורשים ולא רק של המשחררים, ולכן הוא נחשב לנקודת פתיחה של הקולנוע הפוליטי הישראלי, שנים לפני חמסין או אוונטי פופולו. הוא גם מקרה מבחן קלאסי לגבולות חופש הביטוי בשידור ציבורי ממומן מדינה. המחלוקת עליו לא נפתרה מעולם. מבקריו טענו אז וטוענים היום ששידור ממלכתי אינו צריך לממן ייצוג שמאשים את הצבא בפשע, שהסרט מציג מקרה יחיד כאילו הוא כלל, ושיש הבדל בין נובלה ספרותית מהורהרת לבין תמונות שנחרתות. תומכיו טוענים שהסרט לא המציא דבר, שהוא נאמן למקור ספרותי מרכזי בקאנון העברי שנכתב על ידי לוחם, ושהניסיון למנוע את שידורו הוכיח בדיוק את הטענה שלו על מה שהחברה הישראלית מסרבת להביט בו. הדיון הזה חוזר בכל פעם מחדש.

למה זה ברשימה

העיבוד שהביא לראשונה אל המסך הישראלי גירוש כפר פלסטיני ב-1948, ועורר את הסערה הציבורית הגדולה ביותר בתולדות הטלוויזיה הישראלית. ראשית הקולנוע הפוליטי מתחילה כאן.

שנה	1978
בימוי	רם לוי
שחקנים	דליק וולינץ, גידי גוב, שרגא הרפז
תקופה	הגל והבורקס
זרם	קולנוע פוליטי

להעמיק

חיפוש הסרט ביוטיוב

לצפייה

תוצאות חיפוש להעלאות של הסרט ולדיונים עליו.

https://www.youtube.com/results?search_query=חירבת+חזעה+רם+לוי+1978

חירבת חזעה בסינמטק תל אביב

לקריאה

דף אירוע ההקרנה עם פרטי הסרט, שחקנים ורקע על איסור השידור.

https://www.cinema.co.il/event/חירבת-חזעה-דיון/

ראיון עומק עם רם לוי

לקריאה

הבמאי מספר על המאבק לשידור הסרט ועל מי שתמך בו בתוך רשות השידור.

https://takriv.net/article/סימני-שאלה-על-מפתן-דלתה-של-האידאולוגיה/

חופש הביטוי בטלוויזיה הישראלית

לקריאה

כתבה היסטורית שמציבה את פרשת חירבת חזעה כרגע מכונן ומשווה אותה למקרים עכשוויים.

https://www.ynet.co.il/activism/israel2048/article/r1aj5115wgl

אסקימו לימון

1978 · בועז דוידזון

תל אביב של סוף שנות החמישים, שלושה נערים ותשוקה אחת גדולה: בנצי הרגיש והמאוהב, מומו הפוחז ויודלה השמנמן מסתובבים בין מסיבות ריקודים, בריכות ומכוניות שאולות בניסיון נואש לאבד את בתוליהם. בנצי מאוהב בנילי, נילי מאוהבת במומו, וכשהיא נכנסת להיריון דווקא בנצי הוא זה שנשאר לצידה. מתחת לפסקול הרוקנרול והבדיחות הגסות מסתתר סרט התבגרות עצוב למדי על אהבה שלא מוחזרת.

הסרט מכר 1.35 מיליון כרטיסים — יותר משליש מאוכלוסיית ישראל דאז — והוא עדיין הסרט הישראלי הנצפה בכל הזמנים. הוא יוצא לגרמניה, ליפן ולאיטליה, הוליד שישה המשכים וזיכה את יוצריו במועמדות לגלובוס הזהב. במקביל הוגשה למשרד הפנים עצומה של אנשי חינוך שדרשו לרסן אותו. אסקימו לימון הוא שיא הז'אנר המסחרי שנגדו תקום, בתוך שנים ספורות, חבורת הבמאים הפוליטיים של שנות השמונים.

למה זה ברשימה

הרגע שבו הקולנוע הישראלי הפופולרי הגיע לשיא הצלחתו המסחרית — ובדיוק ממנו נדחף הדור הבא לכיוון ההפוך.

שנה	1978
בימוי	בועז דוידזון
שחקנים	יפתח קצור, צחי נוי, יונתן סגל, ענת עצמון
תקופה	הגל והבורקס
זרם	בורקס

להעמיק

חיפוש ביוטיוב: אסקימו לימון 1978

לצפייה

קטעים, קדימונים וסצנות מהסרט שהועלו לרשת.

https://www.youtube.com/results?search_query=אסקימו+לימון+1978

ארבעים שנה לאסקימו לימון

לקריאה

כתבה מקיפה על ההצלחה ביפן, על העצומה נגד הסרט ועל מחיר התהילה של השחקנים.

https://www.maariv.co.il/culture/movies/article-619456

מפגש מחודש של השחקנים והבמאי

לקריאה

ראיון שבו צחי נוי, יפתח קצור ויונתן סגל מספרים על הסצנות המביכות ועל התיוג שליווה אותם.

https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-5913461,00.html

ספר הקולנוע הישראלי: אסקימו לימון

לקריאה

כרטיס סרט מלא: תקציב, נתוני צפייה, פרסים וביקורות עיתונות מ-1978.

https://cinemaofisrael.co.il/אסקימו-לימון/

מאגר העדויות של הקולנוע הישראלי

מקורות וארכיון

עדויות וידאו מוקלטות של הצלם, המפיק ואנשי ההפקה על עשיית הסרט.

https://www.ictd.co.il/סרט/אסקימו-לימון

דיזנגוף 99

1979 · אבי נשר

שלושה שותפים לדירה ברחוב דיזנגוף: נתי, אוסי ומושון. ביום הם פקידים זוטרים בחברת ביטוח ומשתעממים למוות, בלילה הם דיסקוטק, אלכוהול ומוזיקה. הם מנסים להפיק פרסומת לבירה — שאפתנית מדי, יפה מדי, ונופלת. הפרסומת השנייה דווקא מצליחה, וזה בדיוק מה שמפרק אותם. בין לבין יש משולש רומנטי, גלי עטרי שרה, ופסקול של קובי אושרת שמחזיק את הסרט לא פחות מהתסריט.

נשר ביים אותו שנה אחרי "הלהקה". הביקורת קטלה, הצנזורה התערבה בגלל סצנות העירום, ו-410 אלף איש הלכו בכל זאת לקולנוע והפכו אותו לסרט פולחן. הוויכוח עליו לא נגמר: יש הקוראים בו תיעוד כן של דור שיצא ממלחמת יום כיפור בלי אמונה בכלום, ויש הרואים בו בעיקר תירוץ לצלם את ענת עצמון. גם היום המבט הגברי בסרט חשוף מאוד, ואוסי היא פחות דמות ויותר מרכז כובד של תשוקה של שני גברים.

> למה זה ברשימה
>
> המקרה הישראלי המובהק של סרט שהמבקרים קברו והקהל החזיר לחיים, ושהמחלוקת עליו עדיין מלמדת מה מותר להראות על המסך.

שנה	1979
בימוי	אבי נשר
שחקנים	גידי גוב, ענת עצמון, מאיר סוויסה, גלי עטרי
תקופה	הגל והבורקס
זרם	קולנוע עממי

להעמיק

חיפוש ביוטיוב: דיזנגוף 99

לצפייה

קטעים, פסקול והקרנות.

https://www.youtube.com/results?search_query=דיזנגוף+99+אבי+נשר

ספר הקולנוע הישראלי: דיזנגוף 99

לקריאה

תקציב, 410,000 צופים, תקציר עלילה מפורט וצוות ההפקה המלא.

https://cinemaofisrael.co.il/דיזנגוף-99/

ריאיון עם אבי נשר על דיזנגוף 99

לקריאה

נשר על השערורייה בזמן היציאה, על המוזיקה כנקודת מוצא ועל איך הסרט הפך לפולחן.

https://e.walla.co.il/item/2848018

הסודות מאחורי הסצנות הנועזות

לקריאה

על הליהוק, על הצנזורה ועל היחס בין הסרט ל"הלהקה".

https://www.maariv.co.il/culture/movies/Article-703525

רגעים

1979 · מיכל בת-אדם

ברכבת מתל אביב לירושלים פוגשת יולה, סופרת ישראלית, את אן, צרפתייה שנמצאת בעיצומם של הליכי גירושין. השתיים מבלות יחד חמישה ימים סוערים בירושלים ובעיר העתיקה ונפרדות כשבן זוגה של יולה מגיע. שנים אחר כך, אחרי חליפת מכתבים ארוכה, הן נפגשות שוב ומנסות להחיות את מה שהיה. מיכל בת-אדם ביימה את הסרט וגם מגלמת את יולה, לצד בריז'יט קטיון בתפקיד אן, אסי דיין ודן בן אמוץ. זו הפקה משותפת ישראלית וצרפתית, בעברית ובצרפתית, באורך כתשעים ושתיים עד תשעים ושש דקות, בהפקת משה מזרחי והנרי אוחנה ובצילומו של איב לאפאיי. הסרט היה סרט הבימוי הראשון של בת-אדם, שהגיעה אליו מן המשחק, ויציאתו לאקרנים התעכבה בשל סצנה אינטימית שנויה במחלוקת שבה משתתפים שלושה. שנה אחר כך זכה סרטה הבא, על חבל דק, בשלושה פרסי כינור דוד.

מעמדו של רגעים בהיסטוריה של הקולנוע הישראלי נובע משתי פריצות בו זמנית. הראשונה מוסדית: אישה יושבת לראשונה בכיסא הבמאי של סרט עלילתי ישראלי, בתעשייה שהייתה גברית כמעט לחלוטין, ומכאן ואילך יש תקדים. השנייה תמטית: במקום הצבא, השכונה או המשפחה, הסרט מציב במרכז יחסים בין שתי נשים, את האינטימיות והעמימות שביניהן, ואת חוסר היכולת לשוב אל רגע שחלף. הוויכוח עליו נמשך גם היום. יש הקוראים אותו כסרט קווירי מוקדם ואמיץ, שהעז לרמוז על משיכה בין נשים בתקופה שבה הנושא כמעט לא הופיע במסך הישראלי. אחרים טוענים שהסרט נשאר מעורפל בכוונה ומסרב לומר את מה שהוא מרמז עליו, וכי העמימות הזאת היא זהירות ולא עידון. מבקרים בני התקופה נטו להתייחס אליו כאל סרט אירופי מדי, איטי ומנותק מן המציאות הישראלית, והוא לא זכה בהצלחה קופתית.

למה זה ברשימה

הסרט העלילתי הראשון בישראל שביימה אישה, וגם אחד הראשונים שמעמיד במרכזו קרבה בין שתי נשים כנושא ולא כתפאורה. פתיחת דלת כפולה, מגדרית ותמטית.

שנה	1979
בימוי	מיכל בת-אדם
שחקנים	מיכל בת-אדם, בריז'יט קטיון, אסי דיין, דן בן אמוץ
תקופה	הגל והבורקס
זרם	קולנוע אישי

להעמיק

רגעים בארכיון הסרטים הישראלי

לצפייה

דף הסרט בסינמטק ירושלים עם תקציר, צוות ואפשרות השכרה לצפייה מקוונת.

https://jfc.org.il/movie/26530-2/

רגעים במסד הנתונים אידיבי

לקריאה

פרטי הפקה, שחקנים ותקציר עלילה.

https://www.edb.co.il/title/t0000185/

מיכל בת-אדם בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

דף היוצרת עם ביוגרפיה, פילמוגרפיה מלאה ופרסים.

https://jfc.org.il/official/michal-bat-adam/

טרנזיט

1980 · דניאל וקסמן

אריק נוסבאום הוא יהודי שנמלט מגרמניה לארץ ישראל לפני מלחמת העולם השנייה. הוא הקים כאן משפחה, אך מעולם לא מצא את מקומו, ותודעתו נשארה קשורה לתרבות ברלין שממנה נעקר. הסרט עוקב אחרי ההינתקות ההדרגתית שלו מאשתו, מבנו, מאחיותיו ומהדירה השכורה שבה גר, עד למעבר למלון זול ברחוב הירקון בתל אביב, שם הוא ממשיך לחלום על שיבה לגרמניה. גדליה בסר מגלם את נוסבאום בתפקיד שנחשב לאחד הגדולים שלו, ולצדו לאורה ריבלין ויאיר אלעזר. זהו סרטו הראשון של דניאל וקסמן באורך מלא, שנכתב יחד עם המחזאי דני הורוביץ, בצילומו של אילן רוזנברג, במוזיקה של שלמה גרוניך ובהפקת יעקב יאנקול גולדווסר. אורכו כשמונים ושתיים דקות. הסרט הוצג בפסטיבלים בינלאומיים, בהם ברלין וטורונטו, נמכר סביר בחוץ לארץ וכיסה את ההשקעה בו, וביסס את וקסמן כאחד היוצרים הבולטים של תחילת שנות השמונים.

טרנזיט חשוב משום שהוא מפרק מיתוס מרכזי מזווית לא צפויה. הקולנוע הישראלי עסק הרבה בקשיי קליטה של עולים מארצות ערב ומצפון אפריקה, אך כאן הגיבור הוא דווקא יקה, בן המרכז האירופי, ובכל זאת פליט לכל דבר שהארץ מעולם לא נעשתה ביתו. הבחירה הזאת מוציאה את שאלת השייכות מן הדיון העדתי הרגיל וממקמת אותה כשאלה קיומית. הסרט גם מוקדם לגל שיעסוק בעוד שנים ספורות בשואה ובזיכרון הגרמני בקולנוע הישראלי. המחלוקת עליו כפולה. מבקרים בני הזמן טענו שהוא איטי, מינורי ומנוכר, ושהוא פונה לקהל פסטיבלים אירופי ולא לצופה הישראלי. אחרים ראו בו בדיוק את הנקודה: סרט שמסרב לספק פיוס ציוני ומצייר את הישראליות כתחנת מעבר. יש גם קריאה שלפיה הגיבור מעורר פחות אהדה משהיה יכול, משום שהסרט אינו מתעמת עם מחיר בחירותיו כלפי משפחתו.

למה זה ברשימה

דיוקן של פליט יהודי מגרמניה שמעולם לא הגיע באמת לישראל וחולם לחזור לברלין. סרט שהופך את הקליטה הציונית מסיפור הצלחה לסיפור גלות פנימית.

שנה	1980
בימוי	דניאל וקסמן
שחקנים	גדליה בסר, לאורה ריבלין, יאיר אלעזר
תקופה	הקולנוע הפוליטי
זרם	הגל החדש

להעמיק

טרנזיט בארכיון הסרטים הישראלי

לצפייה

דף הסרט בסינמטק ירושלים עם צוות מלא ואפשרות צפייה מקוונת בהשכרה.

https://jfc.org.il/movie/46586-2/

כתבה על דניאל וקסמן ועל טרנזיט

לקריאה

סוקרת את הרקע האישי שלו, את כתיבת הסרט ואת קבלתו בפסטיבלים.

https://www.maariv.co.il/culture/movies/article-480958

דניאל וקסמן בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

דף היוצר עם ביוגרפיה ופילמוגרפיה מלאה כולל טרנזיט וחמסין.

https://jfc.org.il/official/daniel-wachsmann/

חמסין

1982 · דניאל וקסמן

בגליל של תחילת שנות השמונים, גדי — בעל משק בקר ותיק — שומע שהמדינה עומדת להפקיע אדמות ערביות, ומציע לחברו הערבי הוותיק למכור לו את הקרקע לפני שתילקח ממנו. הצעירים בכפר מסרבים. במקביל נרקם רומן בין אחותו של גדי ובין חאלד, הפועל הערבי שעובד אצל המשפחה. הכול מתרחש בחום כבד, בזיעה ובשתיקות ארוכות — עד לפרץ אלימות שאי אפשר לעצור.

וקסמן צילם ביבנאל בלי לגלות לתושבים את מלוא העלילה, והם כעסו. הצנזורה אסרה תחילה על צפייה מתחת לגיל 18, ורק אחרי מחאה הורד הסף ל-16 — ואילו מנכ"ל משרד החינוך המליץ להקרין אותו בתיכונים. חמסין היה מהראשונים שהעמידו את הסכסוך במרכז, נתנו קול ודיאלוג בערבית לצד הפלסטיני והעסיקו שחקנים ערבים בתפקידים ראשיים. הוא פתח את העשור הפוליטי של הקולנוע המקומי.

למה זה ברשימה

הסרט שהזיז את הקולנוע הישראלי מקומדיה שכונתית לאלגוריה פוליטית על אדמה, שכנות ואלימות — והוכיח שזה אפשרי.

שנה	1982
בימוי	דניאל וקסמן
שחקנים	שלמה תרשיש, יאסין שוואף, חמדה לוי, רות גלר
תקופה	הקולנוע הפוליטי
זרם	קולנוע פוליטי

להעמיק

חמסין בארכיון הסרטים הישראלי

לצפייה

דף הסרט בסינמטק ירושלים, כולל צפייה מקוונת בתשלום ופרטי הפקה מלאים.

https://jfc.org.il/movie/46543-2/

אורי קליין: מציאות שעומדת להתפוצץ

לקריאה

ביקורת רטרוספקטיבית שמסבירה למה האלגוריה של וקסמן עדיין עובדת עשרות שנים אחרי.

https://www.haaretz.co.il/gallery/cinema/movie-reviews/2011-12-21/ty-article/0000017f-e948-d639-af7f-e9dff55d0000

וקסמן חוזר לימי ההפקה

לקריאה

ראיון על הכעס ביבנאל, על ליהוק יאסין שוואף הלא-מקצועי ועל קרב הצנזורה.

https://www.maariv.co.il/culture/movies/article-848438

מסה של יגאל בורשטיין

לקריאה

קריאה מחודשת בסרט כיצירה פואטית וחושנית, לא רק כהצהרה פוליטית.

https://cinemaofisrael.co.il/2-חמסין/

צלילה חוזרת

1982 · שמעון דותן

לוחם קומנדו ימי מהולל אינו חוזר מפעולה. בצוואה מוקלטת הוא מבקש מאשתו מירה להמשיך לחיות, ומוריש לה למעשה לוחם צעיר בשם יואב, חברו ליחידה. אחרי היסוס נפגשים השניים ונרקם ביניהם קשר רומנטי, עד שיואב נקרא בעצמו לפעולה נוספת והמעגל מאיים להיסגר מחדש. שמעון דותן ביים את הסרט, דורון נשר ולירון נירגד בתפקידים הראשיים, ולצדם עמי טראוב ודני מוג'ה. הצילום של דני שניאור, המוזיקה המקורית של זוהר לוי וההפקה של עמוס מוקדי. אורך הסרט כשמונים ושבע עד שמונים ותשע דקות. קרן הקולנוע הישראלי השתתפה בהפקה בסכום של כשבעים ושישה אלף שקלים, והסרט הוצג ב-1982 בפסטיבלים בברלין ובשיקגו וזכה בפרס מרכז הסרט הישראלי. הוא נחשב להישג מכונן של בוגרי בית הספר לקולנוע וטלוויזיה באוניברסיטת תל אביב, שבו למדו דותן ונשר.

צלילה חוזרת ממשיך את הקו שפתח מסע אלונקות, אך מזיז את המוקד. במקום להסתכל על הטירונות ועל מה שהיא עושה לגוף, הוא מסתכל על מה שהמוות הצבאי עושה לחיים שנשארים מאחור, ועל האופן שבו החבורה הלוחמת ממשיכה לנהל את חייהם של אלמנתה ושל יורשיה. הסרט מציב את מיתוס הלוחם המהולל ואת מוסד השכול בישראל כמערכת סגורה שקשה לצאת ממנה, ועושה זאת בטון מאופק ובלי נאום. חשיבותו גדלה בהקשר של שנת יציאתו, שנת מלחמת לבנון הראשונה, שבה השאלה על מחיר הלחימה נכנסה לשיח הציבורי הישראלי בעוצמה חדשה. המחלוקת סביבו נסבה בעיקר על מבנה העלילה. יש הרואים במוטיב הצוואה שמורישה אישה ללוחם אחר דימוי חד ואכזרי לכוחה של החבורה הצבאית על החיים הפרטיים. אחרים טוענים שהמהלך מלודרמטי ובלתי סביר, ושמירה, כמו נשים רבות בקולנוע הצבאי הישראלי, נשארת בעיקר אובייקט של גברים ולא סובייקט בפני עצמה.

למה זה ברשימה

סרט על יחידה מובחרת שמסתכל עליה מהצד של השכול ולא של המבצע, ומעמיד את הצוואה הצבאית כמנגנון שממשיך לשלוט בחיי החיים אחרי שהלוחם מת.

שנה	1982
בימוי	שמעון דותן
שחקנים	דורון נשר, לירון נירגד, עמי טראוב, דני מוג'ה
תקופה	הקולנוע הפוליטי
זרם	קולנוע מלחמה

להעמיק

צלילה חוזרת בארכיון הסרטים הישראלי

לצפייה

דף הסרט בסינמטק ירושלים עם תקציר, צוות ואפשרות צפייה מקוונת בהשכרה.

https://jfc.org.il/movie/26469-2/

צלילה חוזרת באתר בית הספר לקולנוע באוניברסיטת תל אביב

לקריאה

דף שמציג את הסרט כהישג של בוגרי בית הספר עם פרטי הפקה.

https://arts.tau.ac.il/filmTv/repeatdiving

צלילה חוזרת באתר קרן הקולנוע הישראלי

מקורות וארכיון

דף ההפקה עם היקף ההשקעה, אורך הסרט והפסטיבלים שבהם הוצג.

https://www.filmfund.org.il/Movie?movieId=464

נגוע

1983 · עמוס גוטמן

רובי גר עם סבתו ועובד במכולת השכונתית שלה. ביום הוא שוקל ירקות ומקשיב לה; בלילה הוא יוצא לגן העצמאות ולמפגשים מזדמנים עם גברים. יש לו תוכנית: לעשות את הסרט ההומוסקסואלי הראשון בישראל ולזכות באוסקר. גוטמן מצלם ב-16 מ"מ, בפריימים צפופים ובאור רך — דירה עמוסת רהיטים ישנים, סבתא ניצולה, וצל של שואה שאיש לא מדבר עליו. אין כאן חגיגה ואין גאווה, יש בדידות שמצטלמת יפה מדי.

"נגוע" הוא הסרט הישראלי הראשון שהעמיד גיבור הומו במרכז. עמוס גוטמן היה הקולנוען הישראלי הראשון שעשה קולנוע הומוסקסואלי גלוי, והוא מת מאיידס ב-1993, בגיל 38. הסרט מכר 17,900 כרטיסים בישראל — מספר שאומר הכל. הקבלה הייתה עוינת לא רק מצד הממסד: חלקים מהקהילה ההומו-לסבית כעסו שגוטמן מציג בדידות, שנאה עצמית וסקס אנונימי במקום דימוי מכבד. הוויכוח הזה — ייצוג כן מול ייצוג מועיל — עדיין פתוח.

למה זה ברשימה

הפעם הראשונה שגבר הומו ישראלי היה נושא של סרט ולא בדיחה בתוכו, ובמחיר של פחות מ-18,000 צופים.

שנה	1983
בימוי	עמוס גוטמן
שחקנים	יונתן סגל, עמי טראוב, בן לוין
תקופה	הקולנוע הפוליטי
זרם	קולנוע אישי

להעמיק

ספר הקולנוע הישראלי: נגוע

לקריאה

נתוני ההפקה — 16 מ"מ, תקציב, 17,900 צופים — ורשימת השחקנים והפרסים.

https://cinemaofisrael.co.il/נגוע/

נגוע: עמוס גוטמן רלוונטי גם היום

לקריאה

ניתוח השפה החזותית של גוטמן והרלוונטיות של הסרט ארבעה עשורים אחרי.

https://www.prtfl.co.il/archives/200929

עמוס גוטמן, הקולנוען שהמשיך ליצור

לקריאה

דיוקן על ילדותו, על הקבלה הקשה של "נגוע" ועל מותו בגיל 38.

https://www.maariv.co.il/culture/movies/Article-684988

נגוע בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

תקציר, צוות והסבר למה הוא נחשב לראשון מסוגו.

https://jfc.org.il/movie/45184/

מאחורי הסורגים

1984 · אורי ברבש

בית כלא ישראלי מתפקד כמדינה זעירה: אסירים יהודים בהנהגת אורי, שיושב על שוד מזוין, ואסירים ביטחוניים פלסטינים בהנהגת עיסאם, נתונים במלחמת חורמה זה בזה. הנהלת הכלא מתדלקת את השנאה בשיטתיות, כי פילוג משרת אותה. רק כשהמחיר נעשה בלתי נסבל מבינים שני המנהיגים שהאויב האמיתי אינו יושב בתא ממול. השביתה המשותפת שלהם היא מעשה פוליטי, ומחירה כבד.

הסרט משך כשש מאות אלף צופים, זכה בפרס הביקורת בפסטיבל ונציה, בשישה פרסי הקולנוע הישראלי והיה מועמד לאוסקר לסרט הזר. בהקרנת הבכורה הפגינו נגדו אנשי כהנא וכינו אותו "סרט תומך טרור". השיר של בועז שרעבי הפך ללהיט. מוחמד בכרי הפך בזכותו לכוכב, והמשל על שלטון שמפלג כדי לשלוט נותר אחד החדים בקולנוע הישראלי.

> למה זה ברשימה
>
> המשל הפוליטי הנוקב ביותר של הקולנוע הישראלי הצליח להיות גם להיט קופתי ומועמד לאוסקר — שילוב שלא חזר.

שנה	1984
בימוי	אורי ברבש
שחקנים	ארנון צדוק, מוחמד בכרי, אסי דיין, רמי דנון
תקופה	הקולנוע הפוליטי
זרם	קולנוע פוליטי

להעמיק

מאחורי הסורגים בארכיון הסרטים הישראלי

לצפייה

דף הסרט בסינמטק ירושלים עם צפייה מקוונת, קרדיטים מלאים ורשימת פרסים.

https://jfc.org.il/movie/45529-2/

האחים ברבש, ארבעים שנה אחרי

לקריאה

ראיון שבו היוצרים קושרים בין הביקורת של הסרט ב-1984 לישראל של היום.

https://www.maariv.co.il/culture/movies/article-1083838

ספר הקולנוע הישראלי: מאחורי הסורגים

לקריאה

כרטיס סרט מפורט וקישורים לביקורות מקוריות מעיתוני 1984.

https://cinemaofisrael.co.il/מאחורי-הסורגים/

פודקאסט היו זמנים בישראל עם אורי ברבש

להאזנה

פרק שלם שבו הבמאי מספר על עשיית הסרט, ההפגנות נגדו והדרך לאוסקר.

https://open.spotify.com/episode/0uYOTon5MUYezdZ1e47gYe

מאגר העדויות של הקולנוע הישראלי

מקורות וארכיון

עדויות וידאו של אורי ובני ברבש, אסי דיין, הצלם והעורכת.

https://www.ictd.co.il/סרט/מאחורי-הסורגים

גשר צר מאד

1985 · נסים דיין

בני תגר, עורך דין תל אביבי, מגיע לשירות מילואים כתובע צבאי בבית הדין הצבאי ברמאללה, ופוגש שם את לילא מנצור, אלמנה פלסטינית ממשפחה נכבדה. מה שמתחיל כמפגש מקצועי הופך לרומן שאין לו מקום להתקיים בו: לא בקהילה הפלסטינית שמסמנת אותה כבוגדת, ולא בממסד הישראלי שרואה בו סיכון ביטחוני. נסים דיין, שכבר ביים את אור מן ההפקר ואת הסרט התיעודי למה פנתרים, כתב את התסריט יחד עם חיים חפר. הסרט, באורך מאה דקות, הופק בידי מיכה שרפשטיין ויצא לאקרנים בסוף 1985, כשנתיים לפני פרוץ האינתיפאדה הראשונה. בתפקידים הראשיים אהרן איפלה וסלווא נכארה, ולצידם שני שחקנים פלסטינים אזרחי ישראל שהפכו לעמודי התווך של הייצוג הערבי בקולנוע המקומי: מכרם ח'ורי ויוסף אבו ורדה. קבלת הפנים בעיתונות הייתה מסויגת, וכותרת ביקורתו של מאיר שניצר בעיתון חדשות מדצמבר 1985 שאלה במפורש איפה הסרט נפל.

זהו אחד הסרטים המכוננים של הגל הפוליטי בקולנוע הישראלי, ואחד השנויים ביותר במחלוקת בתוכו. מימין הוא הותקף על כך שהוא מציג את הצבא ואת מערכת המשפט הצבאית באור שלילי, ועל עצם ההנחה שאהבה כזו אפשרית. מצד חוקרי קולנוע נטענה טענה הפוכה: שהמבנה שלו אוריינטליסטי במובהק. האישה הפלסטינית היא אובייקט התשוקה של הגבר הישראלי, הקול שלה משני לסיפור שלו, והכיבוש מומר לדרמה רומנטית שמטשטשת את יחסי הכוח האמיתיים. גם מבקרי קולנוע בני הזמן תהו אם המלודרמה בולעת את הפוליטיקה. מנגד עומדת טענת ההגנה: הבחירה לתת לשחקנים פלסטינים תפקידים מרכזיים ולא סטריאוטיפיים, ולהשמיע ערבית מדוברת לאורך הסרט, הייתה חריגה בקולנוע הישראלי של אותן שנים והכשירה את הקרקע לסרטים שבאו אחריו. שתי הקריאות תקפות, והמתח ביניהן הוא בדיוק מה שהופך את הסרט ללימודי.

למה זה ברשימה

הסרט הישראלי הראשון שמיקם סיפור אהבה ישראלי-פלסטיני בתוך הכיבוש עצמו ולא במרחב אלגורי, שנתיים לפני האינתיפאדה הראשונה, ושילם על כך מחיר ציבורי משני הכיוונים.

שנה	1985
בימוי	נסים דיין
שחקנים	אהרן איפלה, סלווא נכארה, מכרם ח'ורי, יוסף אבו ורדה
תקופה	הקולנוע הפוליטי
זרם	קולנוע פוליטי

להעמיק

חיפוש קטעים ביוטיוב

לצפייה

תוצאות חיפוש לקטעים וריאיונות סביב הסרט.

https://www.youtube.com/results?search_query=1985+גשר+צר+מאד+סרט

גשר צר מאד באנציקלופדיית הקולנוע הישראלי

לקריאה

כרטיס סרט מלא עם שנה, בימוי, תסריט ורשימת שחקנים.

https://www.edb.co.il/title/t0000267/

ביקורת מאיר שניצר בעיתון חדשות, דצמבר 1985

לקריאה

ביקורת עיתונות מקורית מזמן אמת באוסף העיתונות של הספרייה הלאומית.

https://www.nli.org.il/he/newspapers/hadashot/1985/12/04/01/article/118

מכרם ח'ורי בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

עמוד השחקן בסינמטק ירושלים עם ביוגרפיה ופילמוגרפיה שכוללת את הסרט.

https://jfc.org.il/official/makram-khoury/

אוונטי פופולו

1986 · רפי בוקאי

היום האחרון של מלחמת ששת הימים, אי-שם בסיני. שני חיילים מצרים תועים במדבר ומנסים להגיע לתעלה ולחזור הביתה. אחד מהם שחקן במקצועו. בדרך הם פוגשים רועה בדואי, ג'יפ נטוש של האו"ם ובו בקבוק ויסקי, צוות טלוויזיה בריטי וחוליה ישראלית. בשיא הסרט ניצב השחקן המצרי מול חיילים ישראלים ונושא את המונולוג של שיילוק מ"הסוחר מוונציה" — "היהודי, אין לו עיניים?" — כשהוא מסובב אותו נגד מי שכיוונו אליו את הנשק.

זו הייתה כנראה הפעם הראשונה שהקהל הישראלי ראה מלחמה מנקודת מבטו של האויב, ובערבית. בוקאי, בסרטו הראשון והיחיד באורך מלא, עשה זאת בתקציב של שישים אלף דולר ובהומור מריר במקום פאתוס. הסרט זכה בעין הזהב בפסטיבל לוקרנו ונחשב עד היום לאחד הטובים שנוצרו כאן — אף שרק כמאה ועשרה אלף צופים ראו אותו בישראל. ההצלחה הבינלאומית קדמה בהרבה להכרה המקומית.

למה זה ברשימה

הסרט שהפך את האויב לגיבור אנושי, מצחיק ומדבר, וסימן את נקודת השיא של הקולנוע הפוליטי הישראלי.

שנה	1986
בימוי	רפי בוקאי
שחקנים	סלים דאו, סוהיל חדאד, דני רוט, טוביה גלבר
תקופה	הקולנוע הפוליטי
זרם	קולנוע פוליטי

להעמיק

אוונטי פופולו בארכיון הסרטים הישראלי

לצפייה

דף הסרט בסינמטק ירושלים עם צפייה מקוונת וקרדיטים מלאים.

https://jfc.org.il/movie/25096-2/

ספר הקולנוע הישראלי: אוונטי פופולו

לקריאה

כרטיס סרט עם נתוני תקציב וצפייה, מסה של נורית גרץ וקישורים לביקורות מ-1986.

https://cinemaofisrael.co.il/אוונטי-פופולו/

מקדים את הזמן ומעל לזמן

לקריאה

טקסט של הסינמטק על האומץ של בוקאי להראות שהאבדות אינן נחלת צד אחד.

https://jer-cin.org.il/he/event/24132

מאגר העדויות של הקולנוע הישראלי

מקורות וארכיון

עדויות וידאו של המפיק מיכה שריר, הצלם יואב קוש והעורך זהר סלע.

https://ictd.co.il/סרט/אוונטי-פופולו

בר 51

1986 · עמוס גוטמן

תמס ומריאנה, אח ואחות, מגיעים לתל אביב אחרי מות אמם. אפולוניה, אמנית לילה מבוגרת מהם, אוספת אותם לדירתה ומסדרת להם עבודה ב"בר 51" — מועדון חשפנות אמיתי שגוטמן קרא על שמו את הסרט. שם, בין מספרי קברט, אור אדום ותפאורה שלא מתיימרת להיראות אמיתית, גדלה האובססיה של תומס לאחותו, והיא מנסה להתרחק.

התסריט המקורי נקרא "יתומי הסערה", על שם סרטו של גריפית'. הסרט הוקרן בפסטיבל שיקגו וזכה בשלושה פרסים של המרכז הישראלי לקולנוע — סרט, שחקנית וצילום. אדה ולרי טל, אישה טרנסית, הייתה הראשונה שקיבלה תפקיד מרכזי בקולנוע הישראלי. גוטמן בחר כאן מלודרמה וקאמפ מוצהרים בדיוק כשהקולנוע הישראלי פנה לריאליזם פוליטי, ומבקרים כינו את זה קיטש דקדנטי. גם היום מתווכחים אם עלילת גילוי העריות היא מטאפורה או תירוץ, ואם שוליים שאין להם עמדה פוליטית הם עדיין עמדה.

למה זה ברשימה

הסרט שהוכיח שגוטמן יכול לזכות בפרס הסרט הישראלי בלי לוותר על עולם מלאכותי, קאמפי וקווירי שאף אחד סביבו לא צילם.

שנה	1986
בימוי	עמוס גוטמן
שחקנים	ג'וליאנו מר, סמדר קלצ'ינסקי, אדה ולרי טל, אלון אבוטבול
תקופה	הקולנוע הפוליטי
זרם	קולנוע אישי

להעמיק

ספר הקולנוע הישראלי: בר 51

לקריאה

ליהוק מלא וניתוח של הסרט דרך מלודרמה, קאמפ ומבט קווירי.

https://cinemaofisrael.co.il/בר-51-2/

העיר של עמוס גוטמן

לקריאה

סיור בתל אביב של גוטמן — בר 51 האמיתי, גן העצמאות וקולנוע פריז — כולל סיפור ליהוקה של אדה ולרי טל.

https://timeout.co.il/העיר-שלי-עמוס-גוטמן/

בר 51 בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

תקציר, צוות ההפקה ופירוט שלושת פרסי המרכז הישראלי לקולנוע.

https://jfc.org.il/movie/45181-2/

הנשגב והמגוחך: מסע ביצירת גוטמן

מקורות וארכיון

אוסף אוצרותי על שבעת סרטיו, סגנונו הקאמפי ומורשתו.

https://jfc.org.il/collection/a-journey-through-amos-guttmans-oeuvre/

המאהב

1986 · מיכל בת-אדם

גבריאל, מתנדב יהודי מארגנטינה, מגיע לישראל כדי לרשת את עיזבון סבתו, ומביא את מכוניתה העתיקה לתיקון במוסך של אדם. אין לו כסף לשלם, ואדם מציע עסקה: שיעזור לאשתו אסיה בתרגומים מספרדית לעבודת הדוקטורט שלה. בין גבריאל לאסיה נרקם רומן, ואדם מעלים עין. כשפורצת מלחמת יום הכיפורים אדם דוחף את גבריאל להתגייס — וגבריאל לא חוזר. הוא יוצא לחפש אותו בלילות, יחד עם נעים, הנער הערבי שעובד אצלו במוסך.

זהו העיבוד הקולנועי הראשון לרומן של א"ב יהושע, ודווקא בהפקת גולן-גלובוס המסחרית — צירוף מוזר עם מיכל בת-אדם, כלת פרס ישראל לקולנוע, שסרטיה אינטימיים ומאופקים. הפער בולט: הרומן בנוי ממונולוגים מתחלפים של דמויות רבות, והסרט מיישר אותם לקו עלילה אחד ומאבד בדרך את הריבוי שהוא לב הספר. גם קו נעים ודפי, שהיה חתרני ב-1986, נדחק לשוליים.

למה זה ברשימה

הפעם הראשונה שרומן מרכזי של א"ב יהושע הפך לקולנוע, ובידי במאית שהמתח בין הקול האישי שלה לבין ההפקה המסחרית ניכר בכל פריים.

שנה	1986
בימוי	מיכל בת-אדם
שחקנים	יהורם גאון, מיכל בת-אדם, רוברטו פולק, אביגיל אריאלי
תקופה	הקולנוע הפוליטי
זרם	קולנוע פוליטי

להעמיק

המאהב בארכיון הסרטים הישראלי

לצפייה

תקציר, קרדיטים מלאים והשכרה דיגיטלית ל-72 שעות.

https://jfc.org.il/movie/45523-2/

ספר הקולנוע הישראלי: המאהב

לקריאה

עלילה, ליהוק, נתוני הפקה ורשימת ביקורות שהתפרסמו ב-1986.

https://cinemaofisrael.co.il/המאהב/

מיכל בת-אדם: "לא בגדתי אף רגע בסרטיי"

לקריאה

ראיון עם הבמאית לרגל פרס ישראל, על דרכה כיוצרת ועל נאמנות לקול האישי שלה.

https://www.maariv.co.il/culture/movies/article-1173642

הפילמוגרפיה של מיכל בת-אדם

מקורות וארכיון

רשימת סרטיה בארכיון, כולל "רגעים" ו"על חבל דק".

https://jfc.org.il/official/michal-bat-adam/

חיוך הגדי

1986 · שמעון דותן

עיבוד לרומן הראשון של דויד גרוסמן. אורי, איש צבא אידיאליסט, מסוכסך עם חברו קצמן — המושל הצבאי בגדה, שהאמין פעם ב"כיבוש נאור". חילמי, זקן ערבי חכם ומספר סיפורים, מאבד את בנו המאומץ שנהרג בידי כוחות הביטחון, ולוקח את אורי כבן ערובה במערה בהרים. דרישתו פשוטה ובלתי אפשרית: שישראל תצא מהשטחים, אחרת יהרוג אותו. שלוש נקודות מבט על אותו כיבוש, וכולן מגיעות לאותו מקום.

דותן צילם בכפר בגדה בשבעים אלף דולר, בעזרת סטודנטים לקולנוע. הליהוק עצמו היה הצהרה: השחקן הערבי מכרם חורי גילם ניצול שואה אשכנזי, והשחקן הטורקי טונצ'ל קורטיז למד ערבית פונטית כדי לגלם את חילמי — וזכה על כך בדוב הכסף בפסטיבל ברלין. בישראל צפו בו כתשעת אלפים איש בלבד. ארבעים שנה אחר כך שוחזר הסרט והוחזר לאקרנים, והתגלה כמסמך שהקדים את שאלותיו של הדור שבא אחריו.

> למה זה ברשימה
>
> הסרט הישראלי הראשון שהעז לומר שהכיבוש הורס גם את הכובש — ושילם על כך בכישלון קופתי מוחלט.

שנה	1986
בימוי	שמעון דותן
שחקנים	טונצ'ל קורטיז, מכרם חורי, רמי דנון, דני מוג'ה
תקופה	הקולנוע הפוליטי
זרם	קולנוע פוליטי

להעמיק

חיוך הגדי בארכיון הסרטים הישראלי

לצפייה

דף הסרט בסינמטק ירושלים עם צפייה מקוונת, קרדיטים ופרטי הפרס בברלין.

https://jfc.org.il/movie/46441-2/

ריאיון עם הבמאי שמעון דותן

לקריאה

על הצילומים בגדה, על הליהוק ההפוך, על גרוסמן ועל למה הסרט נראה היום תמים ורלוונטי בו-זמנית.

https://e.walla.co.il/item/3679291

ספר הקולנוע הישראלי: חיוך הגדי

לקריאה

כרטיס סרט מלא עם נתוני תקציב וצפייה וקישורים לביקורות וראיונות מ-1986.

https://cinemaofisrael.co.il/חיוך-הגדי/

הסרט שהקדים את זמנו חוזר במהדורה חדשה

לקריאה

על השחזור הדיגיטלי וההקרנה המחודשת ארבעה עשורים אחרי.

https://www.maariv.co.il/culture/movies/article-1119946

בלוז לחופש הגדול

1987 · רנן שור

קיץ 1970, תל אביב, ימי מלחמת ההתשה. חבורת שמיניסטים סיימה את כיתה י"ב וממתינה לצו הגיוס. שלושה חודשים הם מותחים עד הקצה: גגות, חוף הים, מסיבות, להקה שהם מקימים, אהבות שנשברות. אהרל'ה, המוזיקאי של החבורה, מתחיל לשאול שאלות שלא שואלים — ובשלב מסוים אומר בקול רם שהוא לא מתכוון להתגייס. מנהלת בית הספר, ההורים והחברים נדרשים להגיב, והחופש הגדול הופך לזירת הכרעה קטנה על השאלה למה בעצם שווה למות.

סרט הביכורים של רנן שור הביא 280 אלף צופים בתקציב זעום, פתח את פסטיבל ירושלים 1987, זכה בשלושה פרסי מנורת הכסף ובפרס הקהל בשיקגו — ומאז הפך לסרט פולחן. הפרובוקציה שלו פשוטה: זו הייתה הפעם הראשונה שחבורת נערים ישראלים אומרת מהמסך "אני לא הולך לצבא", והסרט נשלף מחדש בכל ויכוח על סרבנות. העיבוד למחזמר ב-2023 עורר ריב חריף: מבקרים טענו שהחלפת הפסקול המקורי סירסה את הסרט והפכה אידיאולוגיה רדיקלית לקלה לעיכול.

למה זה ברשימה

הסרט שהכניס לראשונה את סירוב הגיוס לתוך הקולנוע הישראלי המיינסטרימי, ועדיין מתפקד כמוקד ויכוח לאומי ארבעים שנה אחרי.

שנה	1987
בימוי	רנן שור
שחקנים	יואב צפיר, דור צוויגנבוים, שחר סגל, שרון בר-זיו
תקופה	הקולנוע הפוליטי
זרם	קולנוע פוליטי

להעמיק

בלוז לחופש הגדול לצפייה מקוונת

לצפייה

עמוד ההשכרה של סינמטק תל אביב, עם פרטי ליהוק ותקציר.

https://www.cinema.co.il/series/בלוז-לחופש-הגדול/vod/

ספר הקולנוע הישראלי: בלוז לחופש הגדול

לקריאה

עלילה, ליהוק מלא, תקציב, 280 אלף צופים ורשימת פסטיבלים ופרסים.

https://cinemaofisrael.co.il/בלוז-לחופש-הגדול/

"סרט פולחן מופלא. ההחלטה להמציא אותו מחדש היא אומללה"

לקריאה

ביקורת שמסבירה למה הפסקול המקורי הוא לב הסרט, ומדוע המחזמר החדש השטיח את הרדיקליות שלו.

https://e.walla.co.il/item/3652892

שיחה עם רנן שור לכבוד העותק המשוחזר

להאזנה

פודקאסט שבו שור מספר על הצילום ב-16 מ"מ ועל שחזור הצבע והקול.

https://cinemascope.co.il/archives/25643

בלוז לחופש הגדול בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

קרדיטים, נתוני הפקה והשכרה דיגיטלית.

https://jfc.org.il/movie/25117-2/

הקיץ של אביה

1988 · אלי כהן

אביה, בת עשר, יוצאת ממוסד הפנימייה ומגיעה לבלות את הקיץ עם אמה חניה, ניצולת שואה שיצאה זה עתה מאשפוז פסיכיאטרי. השתיים חיות בשולי היישוב, והניסיון של אביה להתקבל אל חברת הילדים נתקל שוב ושוב בהתנהגותה הבלתי צפויה של האם. הסרט בנוי כרצף אפיזודות, ובהן סצנת גילוח השיער וסצנת יום ההולדת שאליה לא מגיע איש. גילה אלמגור כתבה את הספר האוטוביוגרפי שעליו הסרט מבוסס, כתבה את התסריט יחד עם חיים בוזגלו וגילמה את האם. את אביה גילמה כאיפו כהן. הבימוי של אלי כהן, באורך כתשעים וחמש דקות, נמנע כמעט לחלוטין מפלאשבקים אל אירופה. הסרט הביא כמאה וחמישים אלף צופים בישראל בתקציב של כשלוש מאות וחמישים אלף דולר, זכה לפרס על משחקה של אלמגור בפסטיבל ברלין 1989 ולפרס הבימוי בפסטיבל ויאדוליד, וזכה להמשך בסרט עץ הדומים תפוס.

חשיבותו נמדדת בשינוי שהוא חולל בייצוג השואה בקולנוע הישראלי. עד אמצע שנות השמונים השואה הופיעה בעיקר כרקע לגבורה, לנקמה או להקמת המדינה. כאן היא מופיעה כמחלה שקטה בתוך דירה, שמשתקת את הדור השני. המושג הדור השני קיבל דרך הסרט הזה נראות המונית בתרבות הישראלית, וסצנת יום ההולדת הפכה לביטוי שגור. גם כאן יש מחלוקת. יש הטוענים שהסרט מפרק את מיתוס הצבר ומראה כמה אלימה הייתה החברה הישראלית של שנות החמישים כלפי ניצולים, ובכך עושה מעשה תיקון. אחרים טענו שהוא ממיר היסטוריה בפסיכולוגיה: השואה הופכת למחלת נפש פרטית, האשמה הקולקטיבית מתמוססת לתוך סיפור משפחתי, והצופה מוזמן להזדהות בלי להיתבע לשאלה מה עשתה החברה עצמה. הוויכוח הזה ליווה מאז כמעט כל סרט זיכרון ישראלי.

למה זה ברשימה

הסרט שהעביר את השואה בקולנוע הישראלי מהגבורה אל הבית, וסיפר את הטראומה מנקודת מבטה של ילדה שנאלצת להיות ההורה של אמה הניצולה.

שנה	1988
בימוי	אלי כהן
שחקנים	גילה אלמגור, כאיפו כהן, אלי כהן, אביטל דיקר
תקופה	הקולנוע הפוליטי
זרם	קולנוע אישי

הקיץ של אביה בארכיון הסרטים הישראלי

לצפייה

דף הסרט בסינמטק ירושלים עם פרטי הפקה וצפייה ישירה בתשלום.

https://jfc.org.il/movie/44858-2/

חיפוש קטעים ביוטיוב

לצפייה

תוצאות חיפוש לקטעים מהסרט ולריאיונות עם גילה אלמגור.

https://www.youtube.com/results?search_query=הקיץ+של+אביה+סרט

הקיץ של אביה בספר הקולנוע הישראלי

לקריאה

כרטיס מפורט עם תקציב, מספר צופים, פרסים וקישורים לביקורות מזמן אמת.

https://cinemaofisrael.co.il/הקיץ-של-אביה/

אוסף הזכיות הבינלאומיות של הקולנוע הישראלי

מקורות וארכיון

אוסף מוקדש בסינמטק ירושלים לסרטים ישראליים שזכו בפרסים בחוץ לארץ.

https://jfc.org.il/collection/and-the-winner-is/

ברלין ירושלים

1989 · עמוס גיתאי

הסרט שוזר שני מסלולים היסטוריים שנפגשים בירושלים. האחד הוא של אלזה לסקר-שילר, משוררת אקספרסיוניסטית מברלין שנמלטת מגרמניה הנאצית ומגיעה לארץ ישראל. השני הוא של מניה שוחט, מהפכנית ילידת רוסיה וממייסדי השומר. גיתאי מציב זו מול זו אוטופיה פואטית ואוטופיה פוליטית, ומראה את שתיהן נשחקות במציאות של הארץ. התסריט נכתב בידי עמוס גיתאי וגודי לייבטס, הצילום נעשה בידי אנרי אלקאן ונורית אביב, המוזיקה של מרקוס שטוקהאוזן, וההפקה של אגב פילמס. אורכו כשמונים ותשע דקות והוא דובר עברית וגרמנית. בתפקידים הראשיים ליזה קרויצר וריבקה נוימן. הסרט הוצג בפסטיבל ונציה 1989 וזכה שם בפרס המבקרים, וכן בפרס המבקרים בפסטיבל איסטנבול. הוא נעשה בתקופה שבה גיתאי חי ופעל מחוץ לישראל, אחרי הפולמוס סביב סרטיו התיעודיים המוקדמים.

חשיבותו נובעת מכך שהוא סרט ישראלי שמסרב לצורת הסיפור הישראלית. אין בו עלילה לינארית, השחקנים מדברים לעיתים ישירות למצלמה, וירושלים מצולמת כחורבה ולא כמקום גאולה. עבור חוקרי קולנוע זהו אחד הרגעים שבהם הקולנוע הישראלי נכנס לשיח האמנותי האירופי, וגיתאי הפך לבמאי הישראלי המוכר ביותר בפסטיבלים. המחלוקת סביבו חריפה. בישראל הוא זכה לביקורות קשות שטענו שהוא מנוכר, אליטיסטי ומייגע, שהוא מדבר אל קהל אירופי ולא אל קהל מקומי, ושהוא מציג את הציונות ככישלון מוסרי מראש. מנגד, תומכיו טענו שדווקא הסירוב שלו לספר סיפור מגובש הוא הטענה: אין נרטיב אחד שיכול להכיל את מה שקרה כאן. הוויכוח על גיתאי, בין שגריר תרבות למוציא דיבה, נמשך שלושה עשורים אחרי הסרט הזה.

למה זה ברשימה

הניסיון הרדיקלי ביותר בקולנוע הישראלי של שנות השמונים לפרק את הסיפור הציוני לשתי אוטופיות מתחרות, ולהראות איך שתיהן מתנפצות באותה עיר.

שנה	1989
בימוי	עמוס גיתאי
שחקנים	ליזה קרויצר, ריבקה נוימן, מרקוס שטוקהאוזן, בנימין לוי
תקופה	הקולנוע הפוליטי
זרם	הגל החדש

חיפוש קטעים ביוטיוב

לצפייה

תוצאות חיפוש לקטעים מהסרט ולריאיונות עם גיתאי.

https://www.youtube.com/results?search_query=ברלין+ירושלים+עמוס+גיתאי

ברלין ירושלים בספר הקולנוע הישראלי

לקריאה

כרטיס מפורט עם צוות, פרסים בוונציה ובאיסטנבול ופרטי הפקה.

https://cinemaofisrael.co.il/ברלין-ירושלים/

עמוס גיתאי בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

עמוד הבמאי בסינמטק ירושלים עם ביוגרפיה ופילמוגרפיה רחבה.

https://jfc.org.il/official/עמוס-גיתאי/

אחד משלנו

1989 · אורי ברבש

שלושה חברים קרובים, אמיר, יותם ורפא, מתנדבים ליחידה מובחרת ועוברים יחד מסלול הכשרה קשה שמגבש אותם למשפחה לוחמת. אירוע טרגי מוציא את רפא מהיחידה ומשאיר את חבריו עם אשמה. שלוש שנים לאחר מכן חוזר רפא לבסיס, הפעם כחוקר, כדי לברר מה קרה באירוע שבו נהרג עציר, ומוצא את עצמו מול יותם, חברו לשעבר, שהוא כעת מפקד היחידה. אורי ברבש ביים לפי תסריט של אחיו בני ברבש, שהתבסס על מחזה שלו. אורכו של הסרט כמאה וארבע עשרה דקות. הוא זכה בפרסים מרכזיים בפסטיבל ירושלים 1989, ובהם בימוי, תסריט ומשחק לשרון אלכסנדר ולדליה שימקו, והביא כמאה ושמונים אלף צופים בישראל, מספר גדול מאוד לסרט ישראלי באותה תקופה. בין השחקנים גם ארנון צדוק ודן תורן.

הסרט יצא לאקרנים בשיא האינתיפאדה הראשונה, ולכן נקרא מיד כהתערבות פוליטית ולא כדרמה. הוא שם על המסך את מה שהעיתונות באותן שנים כינתה טיוח: הריגת עציר פלסטיני שהיחידה מנסה להסתיר. ההתקפה מימין טענה שברבש מציג את צה"ל כארגון מושחת, שהוא מפליל דור שלם של לוחמים על סמך מקרים חריגים, ושעצם ההצגה של הדברים בקולנוע מזיקה למדינה בזירה הבינלאומית. מנגד נטען, גם מצד מבקרי קולנוע וגם מצד אנשי צבא לשעבר, שהסרט דווקא אוהב את גיבוריו ואינו מציג אותם כמפלצות אלא כאנשים שנלכדו במערכת נאמנויות שהיא עצמה הבעיה. יש גם ביקורת מכיוון שלישי: שהעציר הפלסטיני, שהוא הקורבן בפועל, כמעט חסר קול ודמות, והסרט עוסק בסופו של דבר במצפון הישראלי ולא בו.

למה זה ברשימה

הסרט שהפך את טוהר הנשק משאלה מוסרית מופשטת לחקירה משטרתית קונקרטית, ושאל אם אפשר לחשוף עוול בתוך יחידה שכל קיומה בנוי על נאמנות פנימית.

שנה	1989
בימוי	אורי ברבש
שחקנים	שרון אלכסנדר, אלון אבוטבול, דן תורן, דליה שימקו
תקופה	הקולנוע הפוליטי
זרם	קולנוע פוליטי

להעמיק

אחד משלנו בארכיון הסרטים הישראלי

לצפייה

דף הסרט בסינמטק ירושלים עם פרטי הפקה וצפייה ישירה בתשלום.

https://jfc.org.il/movie/36293-2/

חיפוש קטעים ביוטיוב

לצפייה

תוצאות חיפוש לקטעים מהסרט ולדיונים בו.

https://www.youtube.com/results?search_query=סרט+משלנו+אחד+1989

אחד משלנו בספר הקולנוע הישראלי

לקריאה

כרטיס מפורט עם תסריט, פרסים, מספר צופים וקישורים לביקורות עיתונות.

https://cinemaofisrael.co.il/אחד-משלנו/

שרון אלכסנדר בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

פילמוגרפיה של השחקן שממקמת את הסרט בתוך גל הקולנוע הפוליטי.

https://jfc.org.il/official/שרון-אלכסנדר/

שורו

1990 · שבי גביזון

אשר ישורון הוא נוכל תל אביבי קטן שמנסה למכור ספר הדרכה עצמית שאיש לא רוצה. ואז הוא מוזמן לתוכנית אירוח בטלוויזיה, פולט כמה משפטים על קלילות ועל שחרור מדאגה, ותוך ערב אחד הופך לכתובת. סביבו מתקבצת חבורה של אבודים תל אביבים — בודדים, מיואשים, מאוהבים בעצמם — שרואים בו מורה רוחני. במשך שבועיים הוא באמת משנה להם את החיים, עד שהעבר שלו נחשף והחבורה מתפזרת.

סרט הביכורים של גביזון הגיע ברגע שבו הקולנוע הישראלי התעייף מאלגוריות לאומיות, והציע במקומן משהו אינטימי, מצחיק ומדכא בו זמנית. תל אביב שבו אינה סמל אלא מקום מגורים של אנשים שלא מוצאים את עצמם. הסרט משך כמאתיים אלף צופים, זכה בשישה פרסי אופיר ובפרס וולג'ין בפסטיבל ירושלים, והפך את משה איבגי לכוכב.

למה זה ברשימה

הסרט שהעביר את הקולנוע הישראלי מהסיפור הלאומי אל הבדידות העירונית הפרטית, והוכיח שאפשר לעשות את זה עם קהל גדול.

שנה	1990
בימוי	שבי גביזון
שחקנים	משה איבגי, שרון הכהן, סיני פתר, קרן מור
תקופה	שנות התשעים
זרם	קולנוע אישי

להעמיק

שורו בארכיון הסרטים הישראלי

לצפייה

דף הסרט בסינמטק ירושלים, כולל השחזור הדיגיטלי החדש, פרטי צוות ורשימת הפרסים.

https://jfc.org.il/movie/37335-2/

ספר הקולנוע הישראלי: שורו

לקריאה

ערך מפורט עם נתוני הפקה, מספר צופים, פרסים ורשימת ביקורות מזמן יציאת הסרט.

https://cinemaofisrael.co.il/שורו/

שורו באתר בית הספר לקולנוע ע"ש סטיב טיש

לקריאה

דף מטעם בית הספר שבו למד גביזון, המסכם את העלילה, ההישגים ומקום הסרט בתולדות בוגרי המוסד.

https://arts.tau.ac.il/filmTv/shuru

אוסף: במקום הכי נמוך בתל אביב

מקורות וארכיון

אוסף אוצרותי על תל אביב הלילית בקולנוע של תחילת שנות התשעים, עם קטעים משורו ומסרטים בני זמנו.

https://jfc.org.il/collection/the-lowest-place-in-tel-aviv/

גמר גביע

1991 · ערן ריקליס

ביני 1982. סמל כהן, איש מילואים ואוהד כדורגל, מתכנן לטוס לספרד למונדיאל. במקום זאת פורצת מלחמת לבנון והוא נשלח צפונה, נופל בשבי של יחידה פלסטינית ומובל בשיירה לעבר ביירות. מפקד היחידה, זיאד, חי בעבר באיטליה. בין השובה לשבוי נרקמת מערכת יחסים מורכבת שנשענת על אהבה משותפת לנבחרת איטליה, ושמתקיימת בין הומור, אלימות ורגעי חסד. ערן ריקליס ביים לפי תסריט של איל חלפון, ההפקה של מיכה שרפשטיין, הצילום של אמנון סלומון והעריכה של ענת לובארסקי. אורכו כמאה וחמש דקות והוא דובר עברית, ערבית ואנגלית. את ביירות שחזרו ביפו וצילמו סביבה בגליל, מכיוון שצוותים ישראליים אינם יכולים לצלם בלבנון. הסרט הוצג בפסטיבל ברלין 1991 ובפסטיבל מוסקבה באותה שנה, אך בישראל משך רק כחמישה עשר אלף צופים.

זהו אחד הסרטים המכוננים של קולנוע מלחמת לבנון, והוא קדם בשנים רבות לגל שהגיע בעשור שאחריו. הבחירה שלו רדיקלית: לא לספר את המלחמה מלמעלה אלא לכלוא את הצופה בתוך רכב אחד עם שני הצדדים. הוא גם אחד הסרטים שבהם שחקנים פלסטינים אזרחי ישראל, ובראשם מוחמד בכרי וסלים דאו, מקבלים תפקידים מרכזיים ומורכבים ולא נספחים. הביקורת מימין טענה שהסרט מייפה לוחמים פלסטינים ומציג אותם כאנושיים יותר מהחיילים הישראלים. מכיוון אחר נטען שהסרט מאזן יתר על המידה: ההשוואה בין כובש לנכבש דרך אהבת כדורגל משותפת מוחקת את הפער בין שני הצדדים ומייצרת סימטריה מזויפת. יש גם הטענה שהסרט אינו מלחמתי אלא הומניסטי במובן הנוח, ושהוא בורח מהשאלה מה בכלל עשה צה"ל בלבנון. הכישלון המסחרי שלו בישראל מספר בעצמו סיפור על מה שהקהל היה מוכן לראות ב-1991.

למה זה ברשימה

הסרט שהפך את מלחמת לבנון לחדר סגור בין שובה לשבוי, ומצא בכדורגל את השפה המשותפת היחידה שנותרה לשני צדדים שאין להם מילים אחרות.

שנה	1991
בימוי	ערן ריקליס
שחקנים	משה איבגי, מוחמד בכרי, סלים דאו, שרון אלכסנדר
תקופה	שנות התשעים
זרם	קולנוע מלחמה

להעמיק

גמר גביע בספר הקולנוע הישראלי

לקריאה

כרטיס מפורט עם צוות, מספר צופים בישראל וקישורים לביקורות בעיתונות מזמן אמת.

https://cinemaofisrael.co.il/גמר-גביע/

גמר גביע בשביל הקולנוע של האקדמיה הישראלית לקולנוע

לקריאה

דף לימודי עם צוות הסרט והערות הפקה על שחזור ביירות ביפו ובגליל.

https://shvil.israelfilmacademy.co.il/films/גמר-גביע/

גמר גביע באנציקלופדיית הקולנוע הישראלי

לקריאה

כרטיס סרט עם שנה, בימוי, תסריט ורשימת שחקנים.

https://www.edb.co.il/title/t0000336/

ריאיון עם ערן ריקליס על הסרט

לקריאה

ריאיון מאוחר של הבמאי על ההפקה ועל מה שנשאר רלוונטי בסרט.

https://www.mako.co.il/news-israel/local/Article-8971c74a6303741004.htm

עונת הדובדבנים

1991 · חיים בוזגלו

מיקי הוא איש פרסום מצליח מתל אביב שמקבל צו מילואים ללבנון בשלב שבו הכוחות הישראליים כבר נערכים לנסיגה. הוא משוכנע שהוא יהיה החלל הבא, ומחליט לנהל את הימים האחרונים שלו כמו קמפיין: הוא משכנע צוות טלוויזיה אמריקאי, שמחפש סיקור אותנטי של המלחמה, להתלוות ליחידה ולתעד אותו. בין מיקי לכתבת מתפתחים יחסים, וככל שהיחידה מתקרבת לקו הקדמי הטון עובר מסאטירה למשהו אחר לגמרי. חיים בוזגלו, שביים קודם את נישואין פיקטיביים, כתב וביים באורך של כמאה ושלוש דקות ובתקציב של כשבע מאות אלף דולר. הסרט זכה בשלושה פרסי אופיר ב-1991, ובהם שחקן משנה לששון גבאי, פסקול וצילום. בישראל הוא הביא כשלושים אלף צופים בלבד. בין השחקנים גם צחי נוי ואלי יצפאן, בחירת ליהוק שהעצימה את הרושם הקומי המטעה של החלק הראשון.

הסרט חשוב משום שהוא חושף את מנגנון הייצוג עצמו. הוא לא רק מספר על מלחמה אלא על צילום של מלחמה, ועל האופן שבו הישראלי בן שנות התשעים כבר רואה את עצמו דרך עדשה. זו הייתה טענה חדשה בקולנוע הישראלי, והיא חוזרת בסרטי מלחמה מאוחרים בהרבה. המחלוקת נסבה על הטון. מבקרים טענו שהסאטירה מקררת את הזוועה, שהסרט לועג ליחידה ולחייליה ומתייחס למלחמה כאל בדיחה תל אביבית, ושהמעבר החד לרצינות בחלק האחרון אינו מתיישב עם מה שקדם לו. אחרים ראו בדיוק בזה את הישגו: הריחוק הציני הוא לא בגידה בנושא אלא תיאור מדויק של תודעה שכבר לא מסוגלת להתייחס למלחמה ברצינות. הפלסטינים והלבנונים כמעט אינם מופיעים בסרט, וגם על כך נמתחה ביקורת: זו מלחמה שמצולמת כולה מבפנים.

למה זה ברשימה

סרט המילואים שהחליף את הפאתוס בציניות פרסומאית, וטען שהמלחמה בלבנון הפכה עד 1991 למוצר תקשורתי שגם מי שנשלח אליה משווק אותו.

שנה	1991
בימוי	חיים בוזגלו
שחקנים	גיל פרנק, ששון גבאי, עידית טפרסון, צחי נוי
תקופה	שנות התשעים
זרם	קולנוע מלחמה

עונת הדובדבנים בארכיון הסרטים הישראלי

לצפייה

דף הסרט בסינמטק ירושלים עם פרטי הפקה וצפייה ישירה בתשלום.

https://jfc.org.il/movie/29744-2/

עונת הדובדבנים בספר הקולנוע הישראלי

לקריאה

כרטיס מפורט עם תקציב, צופים, פרסי אופיר וקישורים לביקורות עיתונות.

https://cinemaofisrael.co.il/עונת-הדובדבנים/

סקירה על סרטי מלחמת לבנון הראשונה

לקריאה

כתבה שממקמת את הסרט בתוך המסורת של הקולנוע הישראלי על לבנון.

https://www.maariv.co.il/culture/movies/Article-924671

חיים בוזגלו בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

עמוד הבמאי עם פילמוגרפיה שמראה את הקשר לסרטיו האחרים.

https://jfc.org.il/official/חיים-בוזגלו/

החיים על פי אגפא

1992 · אסי דיין

לילה אחד בפאב תל אביבי קטן, בשחור-לבן. דליה, בעלת המקום, מתמודדת עם רומן גוסס; מסביב לבר נעים שוטר אלים, מלצריות עייפות, פועלים ערבים במטבח, וחבורת חיילים שירדה מהשטחים לחופשה ומביאה איתה משהו דרוך. דיין אינו בונה עלילה אחת אלא מצלם מיקרוקוסמוס: כל דמות גוררת את הכישלון שלה אל הדלפק, השיחות הולכות ומתחדדות, והלילה מתקדם לעבר התפרצות אלימה שמשאירה את הצופה בלי אוויר.

הסרט יצא ב-1992, בשלהי האינתיפאדה הראשונה, ואמר לחברה הישראלית מה שכמעט אף אחד לא העז לומר בקול: שהאלימות שבחוץ כבר נמצאת בפנים. הוא זכה בפרס הראשון בפסטיבל ירושלים, בתשעה פרסי אופיר כולל הסרט הטוב ביותר, ובציון לשבח בברלין. שלושים שנה אחר כך הוא עדיין נקרא כנבואה זועמת, ואף שוחזר באיכות גבוהה כאחד הפרויקטים המרכזיים של ארכיון הסרטים הישראלי.

למה זה ברשימה

המקרה החריף ביותר שבו סרט ישראלי הפך פאב אחד למראה של מדינה שלמה, וניבא את האלימות שתפרוץ בה.

שנה	1992
בימוי	אסי דיין
שחקנים	גילה אלמגור, שולי רנד, אביטל דיקר, שרון אלכסנדר
תקופה	שנות התשעים
זרם	קולנוע אישי

להעמיק

החיים על פי אגפא בארכיון הסרטים הישראלי

לצפייה

דף הסרט המשוחזר בסינמטק ירושלים, עם צוות מלא, תקציר ורשימת הפרסים בארץ ובעולם.

https://jfc.org.il/movie/46427-2/

שלושים שנה להחיים על פי אגפא

לקריאה

שולי רנד, שרון אלכסנדר ואביטל דיקר חוזרים אל ההפקה ואל ההחלטה לצלם בשחור-לבן.

https://www.maariv.co.il/culture/movies/Article-928176

אסי דיין בספר הקולנוע הישראלי

לקריאה

סקירה של כל מהלך היצירה של דיין, ומקומו של אגפא כפסגה שממנה נפתחה הטרילוגיה שלו.

https://cinemaofisrael.co.il/2-אסי-דיין/

הקרנת השחזור בפסטיבל ירושלים

מקורות וארכיון

דף ההקרנה החגיגית של השחזור הדיגיטלי, בהשגחת הצלם יואב קוש ובנוכחות יוצרי הסרט.

https://jff.org.il/he/event/22701

סיפורי תל אביב

1992 · איילת מנחמי ונירית ירון

שלוש נובלות על נשים ברגע משבר בעיר הגדולה. בראשונה שרונה מתלבטת בין אפשרויות רומנטיות, בשנייה עיתונאית צעירה מנסה לחלץ את עצמה ממצב שהסתבך, ובשלישית שוטרת גרושה רודפת אחרי סגירת חשבון אישית עם בעלה לשעבר. הסרט ביימו איילת מנחמי ונירית ירון, והתסריט נכתב יחד עם שמי זרחין. אורכו כמאה וארבע דקות, ותקציבו היה כשש מאות אלף דולר. הוא הביא כמאה וחמישים אלף צופים בישראל, מספר גבוה מאוד לסרט ישראלי בתחילת שנות התשעים, וזכה בארבעה פרסי אופיר ב-1992: שחקנית ראשית לענת וקסמן, עריכה לאיילת מנחמי, עיצוב תלבושות ועיצוב אמנותי. בין השחקנים גם יעל אבקסיס, שרון אלכסנדר וג'וליאנו מר. מנחמי, שהגיעה מעריכה ומסרטים קצרים, המשיכה משם לנודל.

הסרט תפס מקום מיוחד בהיסטוריה של הקולנוע הישראלי משום שהוא אחד המקרים הבודדים שבהם סרט של נשים על נשים היה גם הצלחה מסחרית גדולה. תל אביב עצמה מתפקדת בו כדמות, לא כרקע, והמבט העירוני שלו קדם למה שנעשה מרכזי בקולנוע הישראלי אחרי כן. המחלוקת סביבו נוגעת בשאלה כמה רדיקלי הוא באמת. יש הרואים בו טקסט פמיניסטי מובהק שמעמיד במרכז נשים עם רצון עצמאי, ושמפרק תפקידים מגדריים מקובעים בקומדיה ובדרמה גם יחד. אחרים טענו שהוא נשאר בגבולות הבטוחים של המעמד הבינוני האשכנזי הצפוני, שהעולם שהוא מתאר הומוגני מבחינה עדתית וכלכלית, ושהוא מוכר תל אביב מסוימת מאוד כאילו היא ישראל. יש גם ביקורת מבנית: המבנה הטרילוגי אינו אחיד, והחלק השלישי חזק בהרבה מהשניים שלפניו. ההצלחה הקופתית עצמה עוררה שאלה אם מדובר בפריצת דרך או בהתאמה מוצלחת לטעם הקהל.

למה זה ברשימה

ההצלחה הקופתית הגדולה של קולנוע הנשים הישראלי, שהוכיחה שסרט שנכתב וביים בידי נשים על נשים בעיר יכול למלא אולמות בלי לוותר על נקודת מבט ביקורתית.

שנה	1992
בימוי	איילת מנחמי ונירית ירון
שחקנים	ענת וקסמן, יעל אבקסיס, שרון אלכסנדר, ג'וליאנו מר
תקופה	שנות התשעים
זרם	קולנוע אישי

להעמיק

חיפוש קטעים ביוטיוב

לצפייה

תוצאות חיפוש לקטעים מהסרט ולריאיונות עם היוצרות.

https://www.youtube.com/results?search_query=סיפורי+תל+אביב+סרט+1992

סיפורי תל אביב בספר הקולנוע הישראלי

לקריאה

כרטיס מפורט עם תקציב, צופים, פרסי אופיר וקישורים לביקורות בעיתונות.

https://cinemaofisrael.co.il/סיפורי-תל-אביב/

איילת מנחמי בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

עמוד הבמאית עם ביוגרפיה ופילמוגרפיה, כולל סרטיה המוקדמים.

https://jfc.org.il/official/איילת-מנחמי/

זהר

1993 · ערן ריקליס

שבע שנים אחרי מותו של זוהר ארגוב, ערן ריקליס ביים סרט עלילתי מלא על חייו. הסרט עוקב אחרי דרכו של הזמר מהפריפריה אל התודעה הציבורית, דרך ההצלחה המסחררת של הפרח בגני, ההתנגדות הראשונית של הממסד התרבותי למוזיקה המזרחית, הקבלה המאוחרת של הקהל הרחב, ההתמכרות לסמים, המעצרים, התפרקות המשפחה והמוות בתא מעצר בנובמבר 1986, בגיל שלושים ושתיים. את ארגוב גילם שאול מזרחי, לצידו דפנה דקל, ג'וליאנו מר בתפקיד מוריס, גבי עמרני ומנחם עיני בתפקיד אביהו מדינה. התסריט נכתב בידי משה זונדר ואמיר בן דוד, אורך הסרט כמאה ושש עשרה דקות והוא כולל את שיריו הגדולים של ארגוב. הסרט זכה בשני פרסי אופיר ב-1993, שחקן ראשי ופסקול, והיה מועמד לפרס הסרט. בישראל הוא הביא כמאתיים ועשרים אלף צופים.

זהו אחד הסרטים הישראליים הבודדים שהעמידו במרכז דמות מזרחית איקונית וסיפרו את סיפורה כסיפור על ישראל, ולא כצבע מקומי. הוא יצא בתקופה שבה המוזיקה המזרחית עדיין נאבקה על מקום ברדיו הממלכתי, והוא עצמו נעשה חלק מהמאבק הזה. הביקורת עליו חדה משני צדדים. מצד אחד נטען שהסרט לא נמלט מהתבנית הישנה: המזרחי מוצג דרך סמים, אלימות ואסון, והוא נשאר קורבן טרגי גם כשהוא כוכב. חלק מהמבקרים המזרחים טענו שהסרט מנציח דימוי של כישרון פראי שאינו יודע לנהל את עצמו, במקום לספר את הסיפור התרבותי והפוליטי של המהפכה המוזיקלית. מנגד נטען שהסרט עשה מה שאף סרט ישראלי לא עשה קודם, נתן במה מרכזית ורצינית לזמר שהממסד דחה, והביא קהל שלא הלך לקולנוע ישראלי. גם עצם הליהוק של שחקן מזרחי בתפקיד הראשי היה עניין באותה תקופה.

למה זה ברשימה

הביוגרפיה הקולנועית של זוהר ארגוב הפכה את המאבק של המוזיקה המזרחית על לגיטימציה לסיפור לאומי, והיא אחת ההצלחות הקופתיות הגדולות של הקולנוע הישראלי באותו עשור.

שנה	1993
בימוי	ערן ריקליס
שחקנים	שאול מזרחי, דפנה דקל, ג'וליאנו מר, גבי עמרני
תקופה	שנות התשעים
זרם	רב-תרבותי

זהר בארכיון הסרטים הישראלי

לצפייה

דף הסרט בסינמטק ירושלים עם פרטי הפקה וצפייה ישירה בתשלום.

https://jfc.org.il/movie/46392-2/

זהר בספר הקולנוע הישראלי

לקריאה

כרטיס מפורט עם צוות, פרסי אופיר, מספר צופים וגופי המימון.

https://cinemaofisrael.co.il/זוהר/

זהר באנציקלופדיית הקולנוע הישראלי

לקריאה

רשימת שחקנים מלאה כולל שמות הדמויות ותקציר עלילה.

https://www.edb.co.il/title/t0000363/

ערן ריקליס בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

עמוד הבמאי עם פילמוגרפיה שממקמת את הסרט בין יתר עבודותיו.

https://jfc.org.il/official/ערן-ריקליס/

שירת הסירנה

1994 · איתן פוקס

ינואר 1991. טלילה כץ, מנהלת קמפיינים בת שלושים ושתיים, מנהלת את חיי הרווקות שלה בין פגישות עבודה לחדר אטום. בזמן שהטילים נופלים על גוש דן היא פוגשת את נוח, מהנדס שקט ומדויק, ובמקביל חוזר לחייה עופר, האקס המצליחן. באמצע אזעקה, בתוך המסכות והניילון, היא נענית להצעת נישואים — ורק כשהמלחמה נגמרת והחיים חוזרים לעצמם היא מבינה מה עשתה. הסרט נגמר בפורים, כשכולם חוגגים וטלילה לבדה.

הסרט, עיבוד לרב-מכר של עירית לינור, היה סרט הביכורים העלילתי של איתן פוקס, והוא עשה משהו נועז לזמנו: לקח מלחמה ישראלית והפך אותה לרקע של קומדיה רומנטית. דווקא במלחמת המפרץ, שבה החזית הייתה הסלון, הקישור הזה נשמע פתאום מדויק. הוא הוקרן בברלין, משך יותר ממאה אלף צופים, והעניק לאורלי זילברשץ פרס אופיר לשחקנית משנה. פוקס המשיך משם אל יוסי וג'אגר וללכת על המים.

למה זה ברשימה

הסרט שגילה שאפשר לספר את ישראל דרך חיי הרגש הפרטיים, בלי לוותר על ההיסטוריה שרועמת ברקע.

שנה	1994
בימוי	איתן פוקס
שחקנים	דלית קהן, בועז גור-לביא, יאיר לפיד, אורלי זילברשץ
תקופה	שנות התשעים
זרם	קולנוע אישי

להעמיק

שירת הסירנה בארכיון הסרטים הישראלי

לצפייה

דף הסרט בסינמטק ירושלים, עם פרטי צוות מלאים, תקציר ופרס האופיר שקיבל.

https://jfc.org.il/movie/45109-2/

ספר הקולנוע הישראלי: שירת הסירנה

לקריאה

ערך מפורט עם תקציר, נתוני צופים, הקרנת הבכורה בברלין ורשימת המועמדויות לאופיר.

https://cinemaofisrael.co.il/שירת-הסירנה/

פודקאסט אפס בקולנוע ישראלי: שירת הסירנה

להאזנה

פרק באורך שעה שדן בסרט ובשנות התשעים הישראליות שמאחוריו.

https://podcasts.apple.com/ae/podcast/id1558432451?i=1000514200979

אוסף: במקום הכי נמוך בתל אביב

מקורות וארכיון

מציב את שירת הסירנה לצד שורו ואגפא כחלק מגל תל אביבי אחד של תחילת שנות התשעים.

https://jfc.org.il/collection/the-lowest-place-in-tel-aviv/

חולה אהבה בשיכון ג'

1995 · סבי גביזון

ויקטור גר עם אמו בשכונה בפריפריה ומפעיל מהבית תחנת כבלים פיראטית. הוא ממציא לתושבי השכונה סיפורי הרפתקאות רומנטיות שמעולם לא קרו. כשמיכאלה, שחקנית בלונדינית, מגיעה ללמד דרמה במקום, ויקטור מפתח כלפיה אובססיה. היא דוחה אותו ומזעיקה משטרה, אך השכונה כולה נשאבת אל המרדף שלו, שהולך ונעשה בלתי אפשרי. סבי גביזון, שביים קודם את שורו, כתב וביים גם כאן. בתפקיד ויקטור משה איבגי, לצידו חנה אזולאי-הספרי בתפקיד לבנה, אביגיל אריאלי בתפקיד מיכאלה, ובין השאר גם שמיל בן ארי ואורי גבריאל. הסרט זכה בשמונה פרסי האקדמיה הישראלית לקולנוע, ובהם סרט, בימוי, תסריט ושחקן ראשי, בפרס הראשי של פסטיבל ירושלים ובפרסי קהל בפסטיבלים בסאו פאולו ובמנהיים. בישראל הוא הביא כמאתיים אלף צופים, מהמספרים הגבוהים של אותו עשור.

הסרט עומד בנקודת מפגש בין הקולנוע האישי לבין הקולנוע החברתי. הוא ממוקם בשיכון, אבל אינו סרט עדתי מוצהר, והוא נמנע מלהפוך את הפריפריה לנוף אקזוטי או למקום של חמלה מלמעלה. משה איבגי בנה בו את הדמות שהפכה למזוהה איתו יותר מכל. המחלוקת המרכזית סביבו התחדדה עם השנים דווקא. בשנות התשעים הוא נקרא כסיפור על אהבה מוחלטת ועל מחיר החלום, וויקטור נתפס כגיבור טרגי. בקריאה מאוחרת יותר, וגם בביקורת בת זמננו, נטען שהסרט מבצע רומנטיזציה של הטרדה: אישה אומרת לא באופן חד משמעי, פונה למשטרה, והסרט ממשיך למקם את הצופה בצד של הרודף. יש גם ויכוח על אופן הצגת השכונה, בין הטענה שהיא מצולמת באהבה ובלי התנשאות לבין הטענה שהתושבים מתפקדים כמקהלה קומית סביב הגיבור. שתי הקריאות חיות בסרט בו זמנית.

למה זה ברשימה

הסרט שלקח דמות פריפריאלית שאפשר היה לצחוק ממנה והפך אותה לטרגדיה, תוך שהוא מסרב להכריע אם מדובר באהבה גדולה או בהטרדה מסוכנת.

שנה	1995
בימוי	סבי גביזון
שחקנים	משה איבגי, חנה אזולאי-הספרי, אביגיל אריאלי, אורי גבריאל
תקופה	שנות התשעים
זרם	קולנוע אישי

חולה אהבה בשיכון ג' בארכיון הסרטים הישראלי

לצפייה

דף הסרט בסינמטק ירושלים עם צוות שחקנים מלא וצפייה ישירה בתשלום.

https://jfc.org.il/movie/25116-2/

חיפוש קטעים ביוטיוב

לצפייה

תוצאות חיפוש לקטעים מהסרט ולריאיונות עם סבי גביזון ומשה איבגי.

https://www.youtube.com/results?search_query=חולה+אהבה+בשיכון+ג+סרט

חולה אהבה בשיכון ג' בספר הקולנוע הישראלי

לקריאה

כרטיס מפורט עם פרסים, מספר צופים והתייחסות לגבול בין חיזור להטרדה.

https://cinemaofisrael.co.il/חולה-אהבה-בשיכון-ג/

משה איבגי בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

פילמוגרפיה של השחקן שמראה את מקומו המרכזי בקולנוע הישראלי של שנות התשעים.

https://jfc.org.il/official/moshe-ivgy/

קלרה הקדושה

1996 · ארי פולמן ואורי סיון

עיירת פיתוח ישראלית בשנת 1999, ערב המילניום. קלרה, נערה מהגרת, מגלה שיש לה כוחות על טבעיים והיא יודעת לחזות את העתיד. הכוחות שלה מערערים את סביבתה: חבריה המרדנים, המורים המשונים, בני משפחתה ותושבי העיירה, שנוהרים אליה כדי לדעת מה צופן להם המחר. בסופו של דבר היא נדרשת לבחור בין טיקל, אהבת נעוריה, לבין הכוח שבידיה. ארי פולמן ואורי סיון ביימו במשותף, בעיבוד לרומן של הסופר הצ'כי פאבל קוהוט. אורך הסרט כשמונים וחמש דקות, והוא דובר עברית ורוסית. בתפקידים הראשיים לוסי דובינצ'יק וחליל אלוהב, לצידם יגאל נאור, מאיה מרון, מאיה דה פריס ומנשה נוי. הסרט זכה בשישה פרסי אופיר ב-1996, ובהם סרט, בימוי, שחקנית ראשית ושחקן משנה, וכן בפרס מיוחד של חבר השופטים בפסטיבל קרלובי וארי. בישראל הוא הביא כשישים אלף צופים בלבד.

הסרט נחשב לאחד הרגעים שבהם הקולנוע הישראלי שינה שפה. בעשורים שלפניו עיירת פיתוח על המסך פירושה היה כמעט תמיד דרמה חברתית על מצוקה, אבטלה ואפליה. כאן היא הופכת למרחב בדיוני, אניגמטי, כמעט לא ישראלי, שמצולם בסגנון ויזואלי חזק ובהומור אפל. פולמן וסיון הביאו איתם רגישות שתמשיך אל מדוזות ואל סרטים מאוחרים יותר. הביקורת עליו נחלקה. מצד אחד נאמר שהוא סרט מקורי ומשוחרר, שסוף סוף אינו נדרש להסביר את ישראל. מצד אחר נטען בדיוק ההפך: שהוא מרוקן את עיירת הפיתוח מהתוכן החברתי והעדתי שלה, הופך אותה לתפאורה סוריאליסטית ומשתמש בפריפריה כאסתטיקה בלי לומר עליה דבר. יש גם מי שראה בהצלחה הביקורתית שלו לעומת כישלונו הקופתי עדות לפער בין טעם היוצרים לבין הקהל בשנות התשעים.

למה זה ברשימה

הסרט שהוכיח שאפשר לעשות קולנוע ישראלי בעיירת פיתוח בלי ריאליזם חברתי, ופתח את הדלת לדור יוצרים שהעדיף דמיון ופנטזיה על תעודת זהות.

שנה	1996
בימוי	ארי פולמן ואורי סיון
שחקנים	לוסי דובינצ'יק, חליל אלוהב, יגאל נאור, מאיה מרון
תקופה	שנות התשעים
זרם	הגל החדש

להעמיק

קלרה הקדושה בארכיון הסרטים הישראלי

לצפייה

דף הסרט בסינמטק ירושלים עם פרטי הפקה, צוות שחקנים וצפייה ישירה בתשלום.

https://jfc.org.il/movie/44900-2/

חיפוש קטעים ביוטיוב

לצפייה

תוצאות חיפוש לקטעים מהסרט ולריאיונות עם היוצרים.

https://www.youtube.com/results?search_query=קלרה+הקדושה+סרט

קלרה הקדושה בספר הקולנוע הישראלי

לקריאה

כרטיס מפורט עם פרסי אופיר, קרלובי וארי ומספר הצופים בישראל.

https://cinemaofisrael.co.il/קלרה-הקדושה/

אורי סיון בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

עמוד הבמאי עם ביוגרפיה ופילמוגרפיה.

https://jfc.org.il/official/Ori-SIvan/

יום יום

1998 · עמוס גיתאי

משה בן הארבעים מסתובב בחיפה. אביו ערבי, אמו יהודייה; לחברים הוא מוש, לאמו משה, לאביו מוסא. הוא עובד במאפייה של אביו, נשוי לאישה שרוצה ילד, ומנהל רומן בצד. במקביל מרחף סביב המשפחה יזם נדל"ן שמנסה להחתים את האב ושותפו על עסקה — והלחץ הזה מתחיל לפרק את הנאמנויות. גיתאי לא בונה עלילה הדוקה אלא רצף של יומיום: מאפייה, מרפסת, ויכוח, שוטרת שמשגיחה על העיר. רק כשהכול מצטבר מתקבלת תמונה.

הפרק השני בטרילוגיית הערים של גיתאי. הסרט היה מועמד לשישה פרסי אופיר, ומשה איבגי זכה בפרס השחקן בפסטיבל שלוש היבשות בנאנט. גיתאי מציג את חיפה כמודל של חיים משותפים, עיר ים-תיכונית וחילונית — ובדיוק שם נעוץ הוויכוח: יש שראו בכך פנטזיה מנחמת שמטשטשת את אי-השוויון האמיתי בין יהודים לערבים, ואחרים נרתעו מהמבנה הרופף ומהמצלמה המשוטטת שלו. בחו"ל הסרט התקבל טוב יותר מאשר בארץ.

למה זה ברשימה

כמעט הסרט הישראלי היחיד שהופך את הזהות היהודית-ערבית המעורבת לקומדיה יומיומית ולא לטרגדיה או לכתב אישום.

שנה	1998
בימוי	עמוס גיתאי
שחקנים	משה איבגי, יוסף אבו-ורדה, חנה מרון, ג'וליאנו מר
תקופה	שנות התשעים
זרם	רב-תרבותי

להעמיק

יום יום בפלטפורמת קינו

לצפייה

הסרט המלא בעברית עם כתוביות באנגלית, בצפייה דרך מנוי או תקופת ניסיון.

https://watch.kinofilmcollection.com/yom-yom

ספר הקולנוע הישראלי: יום יום

לקריאה

מסביר את משחק השמות מוש/משה/מוסא, את מקום הסרט בטרילוגיית חיפה ואת מועמדויות האופיר.

https://cinemaofisrael.co.il/יום-יום/

עמוס גיתאי: הארכיטקט של האמנות השביעית

לקריאה

אוסף מוער של סינמטק ירושלים, עם פרק על "יום יום" כקומדיית מצבים פוליטית.

https://jfc.org.il/collection/amos-gitai/

דף המפיץ הבינלאומי

לקריאה

ליהוק מלא וציטוטי ביקורת מ"ניו יורק טיימס" ומ"וילג' ווייס".

https://kinolorber.com/film/yomyom

קדוש

1999 · עמוס גיתאי

מאה שערים, ירושלים. ריבקה ומאיר נשואים עשר שנים ואין להם ילדים. הסרט נפתח בטקס הבוקר הארוך של מאיר — תפילין, ברכות השחר — בזמן שריבקה עדיין במיטה. הרב, אביו של מאיר, פוסק שעליו לגרש אותה ולשאת אישה שתלד לו. אחותה הצעירה מלכה אוהבת את יעקב, שעזב את הקהילה, אבל מיועדת ליוסף, עוזרו הקנאי של הרב. שתי האחיות נלחצות אל הקיר, וכל אחת בוחרת דרך אחרת — לצאת, או לא.

"קדוש" החזיר את הקולנוע הישראלי לתחרות הרשמית בקאן אחרי כרבע מאה. בישראל ראו אותו כ-16 אלף איש בלבד, והפער הזה הוא הסיפור. בחו"ל הוא נקרא כיצירה פמיניסטית נוקבת; בארץ הוא ספג האשמות בייצוג החברה החרדית כאוסף סטריאוטיפים ובמבט של זר — שחקנים חילונים שמגלמים עולם שאינו שלהם. גיתאי לא הכחיש כוונה פוליטית ואמר שהסרט נועד להשפיע על מערכת הבחירות שהתנהלה אז. שני עשורים אחר כך, כשיוצרים חרדים החלו לספר את עצמם, הוא נראה עוד יותר כמבט מבחוץ.

למה זה ברשימה

הסרט שהחזיר את ישראל לתחרות בקאן ובו בזמן פתח את הוויכוח שעדיין נמשך: מי רשאי לצלם קהילה שהוא לא חלק ממנה.

שנה	1999
בימוי	עמוס גיתאי
שחקנים	יעל אבקסיס, יורם חטב, מיטל ברדה, אורי רן קלוזנר
תקופה	שנות התשעים
זרם	רב-תרבותי

להעמיק

קדוש בפלטפורמת קינו

לצפייה

הסרט המלא לצפייה דרך מנוי או ניסיון חינם, עם תקציר וליהוק.

https://watch.kinofilmcollection.com/kadosh

ספר הקולנוע הישראלי: קדוש

לקריאה

עלילה, ליהוק, תקציב, 16 אלף צופים בישראל ורשימת פרסים ופסטיבלים.

https://cinemaofisrael.co.il/קדוש/

כך כבשה החרדיות את הקולנוע הישראלי

לקריאה

מציב את "קדוש" בשורת הייצוגים החשדניים של החרדים, ומסביר מה השתנה כשיוצרים מהקהילה החלו לביים.

https://www.bac.org.il/blog/?postID=14357

הסרטים הישראליים שהתחרו בקאן

לקריאה

על "קדוש" כסרט שהחזיר את ישראל לתחרות, ועל הכוונה הפוליטית שגיתאי הצהיר עליה.

https://www.ynet.co.il/entertainment/article/HympwoWT00

צומת וולקן

1999 · ערן ריקליס

תשעה ימים בקריות שמצפון לחיפה, ערב מלחמת יום הכיפורים. להקת רוק בשם "קוד גנטי" מנגנת במועדון "צומת וולקן", שנקרא כך על שם הצומת שמחבר את חיפה לקריות. הם רודפים אחרי חוזה הקלטות וחולמים על מעבר לתל אביב, עד שמיכה מקבל הצעה חשאית לקריירת סולו וצריך לבחור בין עצמו לחברים. סביבם דליה, שרוצה להיות עיתונאית, ואלבז, כדורגלן מוכשר שהמשמעת מפילה אותו.

הסרט זכה בשלושה פרסי אופיר ובפרס הסרט הטוב בפסטיבל חיפה 1999, אבל הביא רק כ-29 אלף צופים. המבקר יאיר רוה כתב שקיווה שזה יהיה הסרט שיחבר סוף-סוף את הקולנוע הישראלי לתרבות צעירה ורוקנרולית, ובפועל הוא הפך לעוד אחד ברצף סרטים שהקהל התעלם מהם. הטענה הקשה נגדו: מחזמר נוסטלגי על ערב יום כיפור שבוחר בגעגוע במקום בחשבון נפש. הפסקול, לעומת זאת, שרד — ובשנים האחרונות הסרט עלה מחדש כהצגה.

למה זה ברשימה

הניסיון הבודד והכושל-מסחרית לעשות בישראל מחזמר רוק פריפריאלי על הרגע שלפני 1973, וכישלונו מלמד יותר מהצלחות רבות.

שנה	1999
בימוי	ערן ריקליס
שחקנים	אורן שבו, סמי הורי, יעל הדר, דני שטג
תקופה	שנות התשעים
זרם	קולנוע אישי

להעמיק

צומת וולקן בארכיון הסרטים הישראלי

לצפייה

ליהוק בעברית, תקציר, פרסים והשכרה דיגיטלית ל-72 שעות.

https://jfc.org.il/movie/44768-2/

ספר הקולנוע הישראלי: צומת וולקן

לקריאה

תשעת הימים, חברי הלהקה, שלושת פרסי האופיר, 29 אלף הצופים והתקציב.

https://cinemaofisrael.co.il/צומת-וולקן/

מן הארכיון: צומת וולקן

לקריאה

יאיר רוה מספר מה קיווה מהסרט ב-1999 ולמה הוא נותר אנקדוטה שולית.

https://cinemascope.co.il/archives/1828

הפילמוגרפיה של ערן ריקליס

מקורות וארכיון

מאשרת את בימוי צומת וולקן לצד "הכלה הסורית" ו"עץ לימון".

https://jfc.org.il/official/eran-riklis/

החברים של יאנה

1999 · אריק קפלון

יאנה, צעירה רוסייה בהיריון, נעזבת בתל אביב על ידי בעלה שנוטש אותה עם חובות. היא חולקת דירה עם אלי, צלם חתונות ישראלי עם נטיות אובססיביות, שמפעיל מצלמה נסתרת ומתעד רגעים פרטיים של אחרים. יאנה מנסה לגייס כסף כדי לחזור לרוסיה, ובמקביל נשאבת אל עולמו של אלי. הכל מתרחש על רקע מלחמת המפרץ, החדרים האטומים ומסכות האב"כ. אריק קפלון, עולה מברית המועצות בעצמו, ביים וכתב יחד עם סמיון וינוקור. בתפקידים הראשיים אוולין קפלון וניר לוי, ולצידם מוסקו אלקלעי, שמיל בן ארי ודליה פרידלנד. הסרט זכה בעשרה פרסי אופיר ב-1999, ובהם סרט, בימוי, שחקנית ושחקן, בפרס הסרט הישראלי בפסטיבל ירושלים ובשלושה פרסים בפסטיבל קרלובי וארי. בישראל צפו בו כשישים ושניים אלף צופים, בתקציב של כשמונה מאות אלף דולר.

זהו הסרט הישראלי הראשון שנתן לעלייה הגדולה של שנות התשעים מעמד של נושא מרכזי ולא של בדיחה או של רקע. הוא מדבר רוסית ועברית, ומציג את המהגרים כבני אדם עם עבר, מקצוע וכבוד, ולא כטיפוסים. הוא גם אחד הסמנים של התאוששות הקולנוע הישראלי בסוף העשור, אחרי שנים של קופות ריקות. המחלוקת סביבו נוגעת בעיקר ליחס בין הרומנטיקה למציאות. יש הטוענים שהוא מרכך את קשיי הקליטה, שהעוני, ההשפלה והירידה במעמד מוצגים דרך פילטר של קומדיה רומנטית, ושהסוף הטוב קונה את הצופה הישראלי במחיר האמת. אחרים טוענים שדווקא ההחלטה לספר סיפור אהבה ולא סיפור סבל היא ההישג: היא מסרבת למקם את המהגר בעמדת מסכן שדורש רחמים. יש גם דיון על דמותו של אלי הצלם, שהאובססיה שלו לתעד נשים בלי ידיעתן נקראת היום אחרת מכפי שנקראה ב-1999.

למה זה ברשימה

הסרט שסימן את כניסת העלייה מברית המועצות אל מרכז הקולנוע הישראלי, ועשה זאת מבפנים, מפי במאי עולה, בשנה שבה הקולנוע הישראלי החל להתאושש.

שנה	1999
בימוי	אריק קפלון
שחקנים	אוולין קפלון, ניר לוי, מוסקו אלקלעי, שמיל בן ארי
תקופה	שנות התשעים
זרם	רב-תרבותי

להעמיק

החברים של יאנה בארכיון הסרטים הישראלי

לצפייה

דף הסרט בסינמטק ירושלים עם צוות שחקנים וצפייה ישירה בתשלום.

https://jfc.org.il/movie/37263-2/

חיפוש קטעים ביוטיוב

לצפייה

תוצאות חיפוש לקטעים מהסרט ולריאיונות עם אריק קפלון.

https://www.youtube.com/results?search_query=החברים+של+יאנה+סרט

החברים של יאנה בספר הקולנוע הישראלי

לקריאה

כרטיס מפורט עם תקציב, מספר צופים ורשימת הפרסים בארץ ובחוץ לארץ.

https://cinemaofisrael.co.il/החברים-של-יאנה/

אריק קפלון בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

עמוד הבמאי עם ביוגרפיה ופילמוגרפיה.

https://jfc.org.il/official/Arik-Kaplun/

כיפור

2000 · עמוס גיתאי

כיפור עוקב אחרי שני חיילי מילואים שיוצאים ב-6 באוקטובר 1973 לחפש את יחידתם ברמת הגולן, לא מוצאים אותה, ומצטרפים באקראי לצוות חילוץ מוסק של חיל האוויר. רוב הסרט הוא סדרת יציאות אל שדות קרב בוציים כדי לאסוף פצועים והרוגים, עד שהמסוק שלהם נפגע מטיל סורי ב-10 באוקטובר והצוות עצמו הופך לנפגעים. גיתאי ביסס את הסרט על מה שעבר עליו כאיש צוות חילוץ במלחמה: המסוק שבו טס נפגע מטיל ביום הולדתו העשרים ושלושה, אירוע שתיאר כנקודת מפנה בחייו. צה"ל סייע להפקה בציוד צבאי. הסרט הוצג בתחרות הרשמית של פסטיבל קאן במאי 2000 ויצא בישראל באוקטובר אותה שנה. הצילום של רנאטו ברטה בנוי על טייקים ארוכים במיוחד, והפסקול הוא של הסקסופוניסט הנורווגי יאן גרברק.

כיפור הוא הסרט שהעביר את הקולנוע המלחמתי הישראלי מן העמדה האלגורית של שנות השמונים אל תיאור גופני וכמעט תיעודי. אין בו קרב מוצג, אין אויב בעל פנים, ואין רגע הכרעה. יש נשיאת אלונקות בבוץ, נסיעות ארוכות ומוות אקראי. הבחירה הזאת הקדימה בשנים את גל סרטי הטראומה הצבאית של סוף העשור. סביב הסרט מתנהלות שתי מחלוקות. הראשונה אסתטית: מבקרים טענו שהמונוטוניות המכוונת מרוקנת אותו מדרמה, ושסצנות העירום הפותחות והחותמות מנותקות מגוף הסרט. השנייה פוליטית: גיתאי, במאי שמאל מובהק, בחר דווקא כאן להתמקד כמעט לחלוטין בסבלם של החיילים הישראלים ולא בהקשר הרחב של המלחמה. יש מי שראה בכך יושרה אוטוביוגרפית, ויש מי שראה בכך צמצום נוח המאפשר לסרט להיות אנטי מלחמתי בלי לומר דבר על אחריות ישראלית.

למה זה ברשימה

עמוס גיתאי הפך את חוויית מלחמת יום הכיפורים שלו עצמו לקולנוע של בוץ, עייפות והמתנה, ובכך פתח את העשור בטענה שסרט מלחמה ישראלי יכול לוותר לגמרי על גבורה, על עלילה ועל אויב נראה.

שנה	2000
בימוי	עמוס גיתאי
שחקנים	לירון לוי, תומר רוסו, אורי קלאוזנר, יורם חטב
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	קולנוע מלחמה

חיפוש יוטיוב לטריילר ולקטעים מהסרט

לצפייה

תוצאות חיפוש לטריילרים ולקטעי ארכיון של הסרט.

https://www.youtube.com/results?search_query=Kippur+Amos+Gitai+2000+trailer

ביקורת ורייטי מפסטיבל קאן 2000

לקריאה

ביקורת שנכתבה מן התחרות הרשמית ומפרטת את עבודת הצילום ואת חולשות הסרט.

https://variety.com/2000/film/reviews/kippur-1200462099/

ביקורת טיים אאוט

לקריאה

קריאה קצרה המדגישה את הטייקים הארוכים ואת הפסקול של יאן גרברק.

https://www.timeout.com/movies/kippur

חתונה מאוחרת

2001 · דובר קוסאשווילי

זה בן שלושים ואחת, דוקטורנט לפילוסופיה, נגרר על ידי הוריו לסבב פגישות שידוכים בקהילה הגאורגית: הכלה חייבת להיות צעירה, בתולה, ממשפחה טובה. מה שהמשפחה לא יודעת הוא שזה מאוהב ביהודית, גרושה מבוגרת ממנו עם ילדה. כשהסוד מתגלה, המשפחה פורצת אל דירתה במעין משפט שדה ביתי — אחת הסצנות הקשות והמדויקות בקולנוע הישראלי — וזה נדרש לבחור.

עד 2001 הקהילות המזרחיות והקווקזיות הופיעו בקולנוע הישראלי בעיקר כחומר לקומדיה. קוסאשווילי, שגדל בתוך הקהילה, לקח את אותו עולם והפך אותו לדרמה בוגרת וחסרת רחמים, במצלמה נייחה וסבלנית שנותנת למסורת להיראות בדיוק כמו שהיא: לא זוזה. הבכורה בקאן פתחה לסרט את העולם, בארץ הוא זכה בעשרה פרסי אופיר, ובסקר קהל של קרן הקולנוע הוא נבחר לסרט הישראלי האהוב מכולם.

> למה זה ברשימה
>
> הסרט שפתח לקולנוע הישראלי את הדלת אל הפסטיבלים הגדולים, ובד בבד נתן קול קולנועי רציני לקהילה שעד אז שימשה בעיקר בדיחה.

שנה	2001
בימוי	דובר קוסאשווילי
שחקנים	ליאור אשכנזי, רונית אלקבץ, מוני מושונוב, לילי קוסאשווילי
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	רב-תרבותי

להעמיק

ספר הקולנוע הישראלי: חתונה מאוחרת

לקריאה

ניתוח הסרט, כולל השימוש במצלמה נייחה כאמירה על המסורת ומקומו כנקודת מפנה.

https://cinemaofisrael.co.il/2-חתונה-מאוחרת/

אתם בחרתם: חתונה מאוחרת

לקריאה

על סקר שבו כשבעים אלף גולשים בחרו את הסרט כאהוב מבין שלוש מאות סרטי קרן הקולנוע.

https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3969655,00.html

חתונה מאוחרת עולה על הבמה

לקריאה

על העיבוד התיאטרוני לסרט, ובתוכו דיון במה שהופך את המקור לקלאסיקה.

https://www.calcalist.co.il/style/article/hjyi7xtht

דף הסרט בקרן הקולנוע הישראלי

מקורות וארכיון

נתוני ההפקה הרשמיים: תקציב, חברת הפקה, שיתוף הפעולה עם צרפת ורשימת הפרסים.

https://www.filmfund.org.il/Movie?movieId=343

כנפיים שבורות

2002 · ניר ברגמן

משפחת אולמן מחיפה מנסה לתפקד תשעה חודשים אחרי מותו הפתאומי של האב. דפנה, האם, עובדת במשמרות כמיילדת ואינה נמצאת בבית. מאיה בת השבע עשרה נאלצת להחליף אותה בטיפול באחים הצעירים ומוותרת על הלהקה שלה, יאיר עוזב את בית הספר ומחלק עלונים בתחנת רכבת כשעל ראשו תחפושת עכבר, ואידו הקטן מצלם את עצמו קופץ לבריכה ריקה. תאונה נוספת מכריחה את כולם להתעמת עם מה שלא נאמר. זהו סרטו הראשון של ניר ברגמן, בוגר סם שפיגל, שגם כתב אותו. ההפקה של אסף אמיר צולמה בחיפה, אורכה כשמונים וארבע דקות, והצילום הוא של ולנטין בלונוגוב. הסרט זכה בתשעה פרסי אופיר, בהם הסרט הטוב ביותר, בימוי ותסריט, ואסף פרסים בפסטיבלי ירושלים, טוקיו וברלין, כולל פרס קהל ופרס חבר שופטים אקומני.

חשיבותו של הסרט היא בהיותו כרטיס הכניסה של דור בוגרי בתי הספר לקולנוע אל המרכז. אחרי עשור שבו הקולנוע הישראלי התקשה למכור כרטיסים ולנסוע לפסטיבלים, כנפיים שבורות הראה שסיפור על אבל פרטי, בלי מלחמה ובלי מחסום ובלי אמירה פוליטית מפורשת, יכול לעבוד בשני המישורים. הוא גם קידם שחקניות שיהפכו למרכזיות בעשור, ובהן דנה איבגי ומאיה מרון. הביקורת סביבו נעה בשני כיוונים. מצד אחד נטען שהסרט מסמן בריחה מפוליטיקה, ושהצלחתו בחוץ לארץ נובעת דווקא מכך שהוא מציג ישראל אוניברסלית ונטולת סכסוך, נוחה לצריכה בפסטיבלים. מצד שני נטען שהיעדר ההקשר הפוליטי הוא עצמו אמירה, וששחיקת המשפחה, העבודה במשמרות והיעדרות ההורה הם תיאור מדויק של מעמד ביניים ישראלי מותש. גם הסיום, שנתפס אצל חלק מהמבקרים כפייסני מדי, שנוי במחלוקת.

למה זה ברשימה

סרט הביכורים של ניר ברגמן הוא הרגע שבו הקולנוע הישראלי החליף את האלגוריה הלאומית בדרמה משפחתית קטנה בחיפה, וגילה ששם בדיוק מחכים לו גם הקהל המקומי וגם הפסטיבלים בחוץ.

שנה	2002
בימוי	ניר ברגמן
שחקנים	אורלי זילברשץ בנאי, מאיה מרון, ניתאי גבירץ, דנה איבגי
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	הגל החדש

להעמיק

חיפוש יוטיוב לטריילר

לצפייה

תוצאות חיפוש לטריילר ולקטעים מן הסרט.

https://www.youtube.com/results?search_query=Broken+Wings+Nir+Bergman+2002+trailer

דף הסרט בארכיון הסרטים הישראלי בסינמטק ירושלים

מקורות וארכיון

פרטי הפקה מלאים, רשימת שחקנים, אורך הסרט ורשימת פרסים.

https://jfc.org.il/movie/37046-2/

יוסי וג'אגר

2002 · איתן פוקס

יוסי הוא מפקד פלוגה במוצב בגבול לבנון. ליאור, המכונה ג'אגר, הוא סגנו. השניים מנהלים רומן בסתר בין סיורים, בקרות ופטפוטי חיילים, ויוסי מסרב להודות בו גם כשג'אגר לוחץ. בפעילות מארב לילית ג'אגר נפגע ומת בזרועותיו של יוסי, ורק אז יוסי מצליח לומר את מה שלא אמר. הסרט נחתם בהלוויה, שבה אמו של ג'אגר שומעת מיוסי פרטים על חייו של בנה שלא ידעה. איתן פוקס ביים לפי תסריט של אבנר ברנהיימר. ההפקה נעשתה בתנאים של סרט טלוויזיה בתקציב נמוך מאוד ובאורך קצר, וצה"ל לא סייע לה. הסרט הוקרן בפסטיבלים בחוץ לארץ, אוהד קנולר זכה בפרס השחקן הטוב ביותר בפסטיבל טרייבקה 2003, וקיבל ביקורות חיוביות ברובן.

חשיבותו כפולה. ראשית, הוא לקח את הז'אנר הכי ממוסד בקולנוע הישראלי, סרט המוצב, והציב בתוכו סיפור אהבה הומוסקסואלי בלי להפוך אותו לנושא הסרט ובלי להסביר אותו. שנית, הוא הפך את איתן פוקס לבמאי הישראלי המזוהה ביותר בעולם עם ייצוג להט"בי, ופתח דרך לסרטים שבאו אחריו. סביבו התנהל ויכוח שנמשך עד היום. מבקרים מן השמאל טענו שהסרט מבצע רומנטיזציה של המוצב ושל הכיבוש, ושהוא משתמש במוות של חייל כדי לגאול את הסיפור הקווירי במקום לערער על המערכת הצבאית עצמה. יש שראו בו דוגמה מובהקת למה שמכונה בשיח הבינלאומי הלבנת ישראל דרך סובלנות מינית. מן הצד השני נטען שהסרט אינו מהלל דבר, אלא מתעד בדיוק את מחיר ההסתרה, ושדווקא ההקרנות בבסיסים ובפיקוד הן הראיה להשפעתו הממשית על השיח הצבאי.

למה זה ברשימה

סרט טלוויזיה קצר ובתקציב זעום, שצולם בלי סיוע מצה"ל, הכניס לראשונה רומן בין שני קצינים במוצב אל לב הנרטיב הצבאי הישראלי, ובתוך שנים ספורות הוקרן בבסיסי צה"ל עצמם.

שנה	2002
בימוי	איתן פוקס
שחקנים	אוהד קנולר, יהודה לוי, אסי כהן, איה קורן
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	קולנוע אישי

חיפוש יוטיוב לטריילר

לצפייה

תוצאות חיפוש לטריילר ולקטעים מהסרט.

https://www.youtube.com/results?search_query=Yossi+and+Jagger+Eytan+Fox+trailer

דף הבמאי איתן פוקס בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

ביוגרפיה ורשימת סרטיו של פוקס בארכיון, כולל אזכור יוסי וג'אגר כסרט טלוויזיה מ-2002.

https://jfc.org.il/official/eytan-fox/

מחסומים

2003 · יואב שמיר

בין 2001 ל-2003, בעיצומה של האינתיפאדה השנייה, צילם יואב שמיר במחסומי צה"ל בגדה המערבית וברצועת עזה. התוצאה היא סרט תעודה בסגנון סינמה ורטה, בלי קריין, בלי כתוביות מסבירות ובלי ראיונות מונחים. שמיר צילם והקליט בעצמו, ערה לפיד ערכה, וההפקה נעשתה בידי עמית ברויאר, עדנה קוברסקי ואדן הפקות. הסרט בנוי כרצף של אירועים קטנים: המתנה בגשם, ויכוח על תעודה, חייל שמצווה על גבר מבוגר לחזור, נהג שמנסה להעביר סחורה, קצין שמנסה להסביר לחייליו איך להתנהג. אין קו עלילה ואין דמות מרכזית. הסרט זכה בחמישה פרסים בינלאומיים לפחות, ובהם פרס יוריס איוונס לסרט התיעודי הארוך הטוב ביותר בפסטיבל אמסטרדם, פרס הסרט התיעודי הבינלאומי בהוט דוקס בטורונטו ופרס השער הזהוב בפסטיבל סן פרנסיסקו.

מחסומים הוא אחד הסרטים המכוננים של גל התיעוד הפוליטי הישראלי בעשור, שנשען על זמינות המצלמות הדיגיטליות ועל האפשרות לצלם לבד לאורך זמן. שיטתו, לתת למציאות להתנהל בלי פרשנות, הפכה למודל לסרטים שבאו אחריו. סביבו התעוררה מחלוקת קשה. מבקרים ישראלים טענו שהעריכה יוצרת מצג חד צדדי, שהסרט בוחר את הרגעים המשפילים ומשמיט את ההקשר של פיגועי ההתאבדות שבגללם הוקמו המחסומים, ושהוא משמש חומר תעמולה בחוץ לארץ. מן הצד השני נטען שהסרט אינו טוען דבר מעבר למה שנראה בו, ושדווקא היעדר הקריינות הוא שמונע ממנו להיות תעמולה. שמיר עצמו הציג עמדה דו כיוונית ואמר שכולם כאן קורבנות, גם החיילים וגם הפלסטינים, ושהסרט עוסק בהשפעת הכיבוש על שתי החברות. גם הניסוח הזה עורר ביקורת, משני הצדדים, על טשטוש ההבדל בין מי שמחזיק בנשק לבין מי שעומד בתור.

למה זה ברשימה

יואב שמיר עמד שנתיים במחסומים עם מצלמה דיגיטלית, בלי קריינות ובלי הסבר, והניח על המסך את שגרת המפגש בין חיילים צעירים לאזרחים פלסטינים כפי שהיא, וזה הספיק כדי לזעזע.

שנה	2003
בימוי	יואב שמיר
שחקנים	סרט תעודה ללא שחקנים, חיילי צה"ל ואזרחים פלסטינים במחסומים
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	קולנוע פוליטי

להעמיק

חיפוש יוטיוב לקטעים ולטריילר

לצפייה

תוצאות חיפוש לקטעים מן הסרט ולריאיונות עם הבמאי.

https://www.youtube.com/results?search_query=Checkpoint+Yoav+Shamir+2003+documentary

דף הסרט בארכיון פסטיבל אמסטרדם

מקורות וארכיון

פרטי הפקה מלאים, שנות ההקרנה בפסטיבל והפרס לסרט התיעודי הארוך.

https://www.idfa.nl/en/film/65491b03-10a7-4145-ab89-0a7e5d0eb885/checkpoint/

דף הסרט בקרן החדשה לקולנוע וטלוויזיה

מקורות וארכיון

תקציר רשמי ורשימת הפרסים הבינלאומיים שקיבל הסרט.

https://nfct.org.il/en/movies/checkpoint/

המסע של ג'יימס לירושלים

2003 · רענן אלכסנדרוביץ'

ג'יימס, צעיר מכפר אפריקאי, נשלח בידי בני קהילתו לעלות לרגל אל ירושלים הקדושה. בנתב"ג הוא נעצר כחשוד בכניסה לעבודה בלתי חוקית ונכלא. שימי, קבלן כוח אדם, משחרר אותו בערבות ובתמורה מעביד אותו בניקיון בתים, ובעיקר בבית אביו הקשיש סלח. ג'יימס לומד מהר איך פועלת המערכת, מתחיל לספק פועלים בעצמו, צובר כסף וכוח, ובדרך שוכח את המסע שלשמו בא. רק מעצר של המשטרה מחזיר אותו למקום שאליו כיוון מלכתחילה: מן החלון של המגרש הרוסי הוא רואה סוף סוף את ירושלים. רענן אלכסנדרוביץ', שבא מן התיעודי, ביים כאן את סרט העלילה הראשון שלו, ובנה אותו על סיפורו האמיתי של מהגר ניגרי שהכיר בתל אביב. את הגיבור הוא שינה לזולו דרום אפריקאי וליהק את השחקן סיאבונגה שיבה. הסרט הוצג בקאן 2003 ומשם יצא להפצה בינלאומית.

זהו אחד הסרטים הישראליים הבודדים שהעמידו את המהגר במרכז ולא כדמות משנה אקזוטית. הוא נכתב כסאטירה על החברה הישראלית: על יחסה לעובדים זרים, על היחס בין קדושה למסחר בירושלים, ועל המושג פראייר כמצפן מוסרי. במקום להפוך את ג'יימס לקורבן טהור, הסרט מראה איך הוא לומד לנצל אחרים בדיוק כפי שנוצל, וזוהי הטענה החריפה שלו. סביבו התנהלו שני ויכוחים. אחד נגע לשאלת הייצוג: האם במאי ישראלי לבן שמספר סיפור אפריקאי דרך משל מקראי אינו הופך את הגיבור לכלי בידי ביקורת עצמית ישראלית, שבה האפריקאי הוא מראה ולא אדם. השני נגע לטון: יש שראו בסאטירה כלי מדויק, ויש שטענו שהמעבר מן ההומור אל המשל המוסרי מרכך את הביקורת ומאפשר לצופה הישראלי לצחוק במקום להיעלב.

למה זה ברשימה

משל חד על ישראל של העובדים הזרים, שבו עולה רגל אפריקאי תמים נעשה בהדרגה לקבלן כוח אדם מנצל, והמצלמה בוחנת את החברה הישראלית דרך העיניים שטרם למדו את הכללים שלה.

שנה	2003
בימוי	רענן אלכסנדרוביץ'
שחקנים	סיאבונגה מלונגיסי שיבה, סלים דאו, אריה אליאס
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	רב-תרבותי

להעמיק

חיפוש יוטיוב לטריילר

לצפייה

תוצאות חיפוש לטריילר ולקטעים מן הסרט.

https://www.youtube.com/results?search_query=James+Journey+to+Jerusalem+Alexandrowicz+trailer

ריאיון עם רענן אלכסנדרוביץ' במגזין באמב

לקריאה

הבמאי מסביר את מקור הסיפור, את שינוי הלאום של הגיבור ואת המעבר מתיעוד לעלילה.

https://bombmagazine.org/articles/james-journey-to-jerusalem/

מדורת השבט

2004 · יוסף סידר

ירושלים, 1981. רחל גרליק, אלמנה בת ארבעים ושתיים ואם לשתי בנות, רוצה להצטרף לגרעין שיקים התנחלות בשומרון. ועדת הקבלה מעדיפה משפחות שלמות, ולכן היא נשלחת לשידוכים ומגיעה אל יוסי, נהג אוטובוס ביישן. בינתיים תמי, הבת הצעירה, יוצאת לטיול נוער, ומסביב למדורה קורה לה משהו שאיש בשכונה לא מוכן לקרוא בשמו. השמועה מתגלגלת מבית לבית, והוועדה מתחילה לשקול את רחל מחדש.

סרטו השני של יוסף סידר לקח חמישה פרסי אופיר — סרט, בימוי, תסריט, עריכה ושחקנית משנה — נבחר לייצג את ישראל במרוץ לאוסקר, וזכה בפסטיבלים בברלין ובשיקגו. סידר, חובש כיפה סרוגה בעצמו, נגע בכיסוי אלימות מינית בציבור הדתי-לאומי ובמנגנוני המיון של ההתנחלות. אורי קליין בהארץ טען שמה שמונע ממנו להיות סרט חשוב באמת הוא "עודף זהירות". הוויכוח לא נגמר: ביקורת מבפנים או חיבוק חם מדי.

למה זה ברשימה

הסרט הישראלי הראשון שהסתכל על החברה הדתית-לאומית מבפנים, בעברית שלה ובקודים שלה, בלי לצחוק עליה ובלי לסלוח לה.

שנה	2004
בימוי	יוסף סידר
שחקנים	מיכאלה עשת, חני פירסטנברג, מאיה מרון, משה איבגי
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	קולנוע פוליטי

להעמיק

ספר הקולנוע הישראלי: מדורת השבט

לקריאה

תקציר עלילה מפורט, קאסט, נתוני צופים ורשימת הפרסים בארץ ובחו"ל.

https://cinemaofisrael.co.il/מדורת-השבט/

לא משחק באש — ביקורת אורי קליין

לקריאה

הביקורת שטענה שהסרט מוכשר אך זהיר מדי כלפי החברה הדתית-לאומית.

https://www.haaretz.co.il/gallery/2004-09-05/ty-article/0000017f-f479-d044-adff-f7f93ba80000

הסרט הטוב ביותר: מדורת השבט

לקריאה

דיווח מטקס אופיר 2004 עם כל הזוכים.

https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2982309,00.html

פרויקט זוכי האופיר: 2004

לקריאה

סקירה רטרוספקטיבית של השנה בקולנוע הישראלי ושל הוויכוח על חלוקת הפרסים.

https://srita.net/2024/03/30/ophir-winners-project-2004/

אור

2004 · קרן ידעיה

אור בת שמונה-עשרה קמה לפנות בוקר, שוטפת כלים במסעדה, אוספת בקבוקים ומנקה חדרי מדרגות. כל השקלים האלה נועדו למטרה אחת: שאמה רותי לא תחזור לרחוב. רותי עוסקת בזנות למעלה מעשרים שנה, יוצאת מבית החולים ומבטיחה שהפעם נגמר. אור מוצאת לה עבודת ניקיון, ממלאת עבורה טפסים, מסתירה כסף, מוחקת מספרי טלפון. המצלמה של קרן ידעיה כמעט אינה זזה: פלאנים ארוכים וסטטיים בדירה הקטנה בתל אביב, בלי מוזיקה ובלי גאולה. ואז אור עצמה נשאבת פנימה.

סרט הביכורים של ידעיה קטף חמישה פרסים בקאן 2004, ובראשם מצלמת הזהב — ישראלית ראשונה שזוכה בו. מהבמה בקאן אמרה ידעיה ש"הכיבוש הוא מקור התחלואים שלנו", והנאום הצית סערה שלא נפלה מזו שעורר הסרט עצמו. דנה איבגי לקחה את פרס אופיר לשחקנית הראשית. המחלוקת נשארה על התוכן: מבט פמיניסטי מזרחי חסר רחמים על זנות, שיש הרואים בו אמת נדירה ואחרים ניצול של מצוקה על המסך.

למה זה ברשימה

הרגע שבו קולנוע ישראלי קטן, שקט וחסר תקציב פרץ לחזית העולמית — ובאותה נשימה הפך את הזנות והמצוקה המזרחית לנושא לגיטימי במרכז המסך.

שנה	2004
בימוי	קרן ידעיה
שחקנים	דנה איבגי, רונית אלקבץ, מישר כהן, שמואל אדלמן
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	קולנוע אישי

להעמיק

ספר הקולנוע הישראלי: אור

לקריאה

ערך שקורא את הסרט כמבט פמיניסטי מזרחי על זנות ועל המבט הקולנועי הגברי כמנגנון כוח.

https://cinemaofisrael.co.il/2-אור/

הזוכה בקאן: "הכיבוש הוא מקור התחלואים שלנו"

לקריאה

דיווח מקאן 2004 עם נאום הזכייה השנוי במחלוקת ורקע ביוגרפי על ידעיה.

https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2921307,00.html

אור גדול — ביקורת שמוליק דובדבני

לקריאה

מנתח את הצילום הסטטי ואת המשחק של דנה איבגי ורונית אלקבץ.

https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2977002,00.html

אור בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

קרדיטים מלאים, תקציר, רשימת שחקנים ופירוט הפרסים בקאן ובאופיר.

https://jfc.org.il/movie/25806-2/

הכלה הסורית

2004 · ערן ריקליס

מונא, צעירה דרוזית ממג'דל שמס שברמת הגולן, מתחתנת עם טלאל, שחקן טלוויזיה סורי שמעולם לא פגשה. ביום החתונה היא צריכה לחצות את המעבר לקוניטרה — ומרגע שתעבור, לא תוכל לחזור. אלא שהחתונה נתקעת בשטח ההפקר בגלל חותמת: פקידים ישראלים, סורים ואנשי האו"ם מתווכחים על מסמך אחד בזמן שהמשפחה מחכה בשמש. הסרט מסופר בעיקר דרך אמל, אחותה הגדולה, אישה חכמה שכלואה בין רצון ללמוד לבין בעל ומסורת שלא מוכנים לזוז.

ריקליס וסוהא ערף כתבו מלודרמה משפחתית שהיא גם קומדיה בירוקרטית שחורה, ובעיקר סרט על גבולות — מדיניים, משפחתיים ומגדריים — שכולם שרירותיים באותה מידה. הסרט זכה בפרס הקהל בלוקרנו ובפרס הגדול במונטריאול, וקיבל שבע מועמדויות לאופיר. הצלחתו הבינלאומית סימנה נתיב חדש: קולנוע ישראלי שמצלם את הסכסוך מנקודת מבט לא-יהודית, בלי הטפה.

למה זה ברשימה

הסרט שהוכיח שאפשר לעשות קולנוע פוליטי ישראלי דרך עלילת חתונה משפחתית, ולהגיע איתו לקהל בעולם כולו.

שנה	2004
בימוי	ערן ריקליס
שחקנים	חיאם עבאס, קלרה ח'ורי, מכרם ח'ורי, אשרף ברהום
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	קולנוע פוליטי

להעמיק

ספר הקולנוע הישראלי: הכלה הסורית

לקריאה

ערך מלא עם תקציר, צוות שחקנים, נתוני צופים ורשימת הפרסים בלוקרנו, גנט ומונטריאול.

https://cinemaofisrael.co.il/הכלה-הסורית/

ביקורת מעמיקה על הכלה הסורית

לקריאה

קוראת את החתונה כאלגוריה על המשא ומתן הישראלי-סורי ועל מעמד הדרוזים בגולן.

https://uri.mitkadem.co.il/films/syrianbride.html

ביקורת הסרט באתר סרט

לקריאה

מסבירה איך הסרט מחזיק מתח פוליטי בתוך רגעים משפחתיים קטנים.

https://www.seret.co.il/critics/moviereviews.asp?id=544

ראיון עם אשרף ברהום

לקריאה

השחקן שמגלם את מרואן מדבר על התפקיד, על גבולות מלאכותיים ועל עבודתו עם ריקליס.

https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3011976,00.html

ולקח לו אישה

2004 · רונית אלקבץ ושלומי אלקבץ

ויואן אמסלם, ספרית ואם לארבעה, חיה בחיפה של סוף שנות השבעים בנישואים כבויים עם אליהו, פקיד דואר דתי ושתקן. הסרט מתרחש כמעט כולו בדירה, לאורך ימים ספורים לקראת שבת, כשאחיה של ויואן מגיעים כדי לתווך, כלומר כדי לשכנע אותה להישאר. אלבר, גבר שאהבה, נמצא ברקע כאפשרות שלא תתממש. זהו סרט הביכורים של האחים רונית ושלומי אלקבץ, שכתבו וביימו יחד, והוא נשען על ההיסטוריה המשפחתית שלהם: אם ספרית ואב דתי שעבד בדואר. אורכו כמאה ושלוש דקות. הבכורה נערכה בשבוע המבקרים בפסטיבל ונציה בספטמבר 2004 וזכתה למחיאות כפיים ממושכות. רונית אלקבץ זכתה בפרס אופיר לשחקנית הטובה ביותר ובפרס השחקנית בפסטיבל ירושלים 2004. אחריו באו שבעה בשנת 2008 וגט בשנת 2014.

הסרט מציב את המזרחיות הישראלית לא כפולקלור ולא כקומדיה, אלא כחומר של דרמה קאמרית קשה. הוא עשוי בסצנות ארוכות מאוד, במצלמה כמעט סטטית, בעברית מעורבת בערבית מרוקאית ובצרפתית, והוא נותן לשפה המשפחתית לעבוד בלי תרגום תרבותי לצופה. חשיבותו היא בכך שהניח את היסוד לאחת היצירות הפמיניסטיות המרכזיות בקולנוע הישראלי, ובכך שהעמיד את רונית אלקבץ כשחקנית וכיוצרת בו זמנית. המחלוקות סביבו נוגעות בשני נושאים. הראשון הוא ייצוג הגבר: אליהו מוצג כאדם חסום וקפוא, ויש שטענו שהסרט הופך את הגבר המזרחי הדתי לדמות אטומה שאין לה קול משלה. השני הוא שאלת המבט: היוצרים מספרים סיפור של הוריהם מתוך עמדה של דור שיצא מן הבית, ומבקרים שאלו אם התוצאה היא הקשבה או שיפוט. מנגד נטען שדווקא הסירוב של הסרט להציע גאולה, ושהותרתו של המבנה הדתי והמשפחתי בעינו, הם מה שהופך אותו לביקורתי באמת.

למה זה ברשימה

הסרט שבו רונית ושלומי אלקבץ פתחו את טרילוגיית ויואן אמסלם, והפכו את המטבח של משפחה מרוקאית בחיפה לזירה שבה נבחנים מסורת, דת, מעמד ומחיר הציות של אישה.

שנה	2004
בימוי	רונית אלקבץ ושלומי אלקבץ
שחקנים	רונית אלקבץ, סימון אבקריאן, ז'ילבר מלקי, סוליקה סבג
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	קולנוע אישי

להעמיק

חיפוש יוטיוב לטריילר

לצפייה

תוצאות חיפוש לטריילר ולקטעים מן הסרט ומן הטרילוגיה.

https://www.youtube.com/results?search_query=To+Take+a+Wife+Ronit+Elkabetz+trailer

ביקורת ורייטי משבוע המבקרים בוונציה

לקריאה

ביקורת מן הבכורה, המשווה את הסרט לדרמה קאמרית ומתארת את קבלת הפנים באולם.

https://variety.com/2004/film/reviews/to-take-a-wife-1200531225/

דף הסרט בארכיון הסרטים הישראלי בסינמטק ירושלים

מקורות וארכיון

פרטי הפקה, רשימת שחקנים, אורך והקשר הטרילוגיה.

https://jfc.org.il/en/movie/37034-2/

סוף העולם שמאלה

2004 · אבי נשר

שלהי שנות השישים, עיירת פיתוח בקצה הנגב. ניקול, בת למשפחה שעלתה ממרוקו, ושרה, שהגיעה זה עתה עם משפחתה מהודו, נפגשות בבית הספר והופכות לחברות. סביבן: אבות שהובטח להם מפעל, אמהות שמחזיקות את הבית בשיניים, קולנוע נודד, מוזיקה הודית בסלון והבטחות של המדינה שלא מגיעות. משחק קריקט מפגיש בין שתי הקהילות שחיות זו לצד זו בלי לדעת דבר, ובדיוק שם, בין הבגרות המינית לחלומות הבריחה, החברות בין הנערות נסדקת.

הסרט החזיר את אבי נשר לישראל אחרי שנים בהוליווד ומשך כארבע מאות ושבעים אלף צופים — להיט ענק לסרט ישראלי. הוא לקח שני פרסי אופיר בלבד, ופרסים בטאורמינה ובטוקיו. כאן מתחילה המחלוקת: יש שראו בו מבט פוסט-ציוני חד על יחסי מרכז ופריפריה, ואחרים ראו נוסטלגיה מתקתקה שמכבסת מצוקה מזרחית לפולקלור חמים. יאיר רוה כתב שמתחת לקומדיה מסתתר סרט מלנכולי שסופו טרגי.

למה זה ברשימה

הסרט הישראלי הנדיר שהצליח למלא אולמות בכל הארץ ובו בזמן להעמיד את המיתוס של קליטת העלייה למשפט, דרך שתי נערות שהמדינה שכחה.

שנה	2004
בימוי	אבי נשר
שחקנים	נטע גרטי, לירז צ'רכי, רותם אבוהב, רובי פורת שובל
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	רב-תרבותי

להעמיק

ספר הקולנוע הישראלי: סוף העולם שמאלה

לקריאה

נתוני תקציב ומספר צופים, וניתוח ההתנגשות בין העולים ההודים והמרוקאים.

https://cinemaofisrael.co.il/סוף-העולם-שמאלה/

שוברים — ביקורת יאיר רוה

לקריאה

מציבה את הסרט בתוך יצירתו של נשר וטוענת שמאחורי הקומדיה מסתתר סוף טרגי.

https://cinemascope.co.il/archives/594

הנשר נחת

לקריאה

ביקורת שקוראת את הסרט כאמירה פוסט-ציונית ומשבחת את שתי השחקניות הצעירות.

https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2937040,00.html

סוף העולם שמאלה בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

תקציר, קאסט מלא ורשימת הפרסים בטאורמינה, בטוקיו ובאופיר.

https://jfc.org.il/movie/39330-2/

אושפיזין

2004 · גידי דר

משה ומלי בלנגה הם זוג חוזרים בתשובה מקהילת ברסלב בירושלים, חשוכי ילדים וחסרי כסף, ערב חג הסוכות. תרומה בלתי צפויה מגיעה אליהם, ומשה מוציא חלק ניכר ממנה על אתרוג יקר במיוחד. אל הסוכה שבנו מגיעים שני אושפיזין לא קרואים, אסירים שברחו, שאחד מהם הכיר את משה בחייו הקודמים. הביקור מפרק את השליטה העצמית שמשה מנסה לשמור ומעמיד את הזוגיות במבחן. גידי דר ביים לפי תסריט של שולי רנד, שגם גילם את משה. רנד, שחזר בתשובה ופרש מן המשחק, חזר למסך בתנאי שבת זוגו על המסך תהיה אשתו דאז, מיכל בת-שבע רנד, שזה היה תפקידה הראשון. הצילומים נעשו בשכונות חרדיות בירושלים באישורי רבנים, בהשתתפות תושבים כניצבים, ובמסגרת ההסכמות הסרט לא הוקרן בבתי קולנוע בשבת. הוא היה הצלחה קופתית בישראל, ושולי רנד זכה בפרס אופיר לשחקן הטוב ביותר.

חשיבותו של אושפיזין היא בשינוי עמדת המבט. עד אליו הקולנוע הישראלי הביט בחרדים מבחוץ, בין כאיום ובין כמושא סקרנות, ובקדוש של עמוס גיתאי גם כמערכת מדכאת. כאן הסיפור נמסר מבפנים, בשפה ובקצב של הקהילה, כולל תפילה, אמונה בהשגחה ותורת רבי נחמן, בלי שהמצלמה תתרגם אותם לצופה החילוני. התוצאה פתחה דלת לגל שלם של סרטים על העולם הדתי בעשור שאחריו. סביבו התנהלה מחלוקת כפולה. מן הצד החילוני נטען שהסרט הוא בפועל סרט קירוב, שמציג את הקהילה החרדית באור מרוכך, מוחק את מתחיה הפנימיים ואת יחסי הכוח בין גבר לאישה, ומציע עסקה שבה אמונה מתוגמלת בנס. מן הצד הדתי נמתחה ביקורת הפוכה, על עצם היציאה אל הקולנוע ועל הצגת חיי משפחה חרדית בפני קהל רחב. בני הזוג רנד עצמם הציגו את הסרט כניסיון מכוון לתקן ייצוג תקשורתי שלדעתם היה מעוות, ובעיקר בכל הנוגע למעמד האישה בבית דתי.

למה זה ברשימה

הסרט הראשון שנעשה מתוך העולם החרדי ולא עליו, בכתיבה ובמשחק של חוזר בתשובה ובאישור רבנים, והוא הביא לאולמות קהל דתי שלא נכנס לקולנוע.

שנה	2004
בימוי	גידי דר
שחקנים	שולי רנד, מיכל בת-שבע רנד, שאול מזרחי, אילן גנני
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	רב-תרבותי

להעמיק

חיפוש יוטיוב לטריילר

לצפייה

תוצאות חיפוש לטריילר ולקטעים מן הסרט.

https://www.youtube.com/results?search_query=Ushpizin+Shuli+Rand+Gidi+Dar+trailer

ריאיון עם שולי ומיכל בת-שבע רנד

לקריאה

בני הזוג מסבירים את מניעיהם, את הקשר לברסלב ואת הבחירה בחג הסוכות ובאתרוג הפגום.

https://jewishaction.com/letters/conversation-shuli-michal-rand/

דף שולי רנד בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

ביוגרפיה ורשימת סרטיו הקודמים, ואזכור אושפיזין כשיבתו למשחק.

https://jfc.org.il/official/shuli-rand/

אדמה משוגעת

2006 · דרור שאול

1974, קיבוץ בדרום הארץ. דביר בן השתים עשרה מתכונן לבר המצווה שלו ומטפל באמו מירי, שמצבה הנפשי מידרדר. האב מת שנים קודם לכן בנסיבות שלא מדברים עליהן. כשסטפן, ידיד שווייצרי של מירי, מגיע לביקור, הקיבוץ מגיב בעוינות, ואירוע אלים סביב כלב של שכן מאיץ את נידויה של המשפחה. דרור שאול, שגדל בעצמו בקיבוץ, כתב וביים, והצילומים נערכו בקיבוצים רוחמה וניר אליהו. אורך הסרט כמאה דקות והוא הופק בשיתוף גרמניה. הסרט זכה בפרס חבר השופטים לקולנוע עולמי בתחרות העלילתית בפסטיבל סאנדנס 2007, בפרס דוב הבדולח לסרט העלילתי הטוב ביותר בפסטיבל ברלין 2007, ובארבעה פרסי אופיר בשנת 2006 ובהם הסרט הטוב ביותר, מוזיקה, עיצוב אמנותי ופסקול. הוא היה מועמד ישראל לאוסקר לסרט הזר לשנת 2007.

אדמה משוגעת שייך לגל של סרטים אישיים שכתבו יוצרים מתוך ילדותם, אבל הוא היחיד מביניהם שהפך את הקיבוץ עצמו לנתבע. הטענה שלו אינה שהקיבוץ נכשל כלכלית אלא שהאידיאולוגיה השוויונית ייצרה מנגנון חברתי שאינו סובל חריגה, ושהילד הוא זה שמשלם. הצגת החינוך המשותף, ועדות הקיבוץ ולחץ הקהילה כמערכת שמדכאת חולי נפש עוררה תגובות חריפות. בני קיבוצים ואנשי התנועה הקיבוצית טענו שהסרט מכליל, שהוא לוקח מקרה קיצון והופך אותו לדיוקן של תנועה שלמה, ושהוא נשען על נוסטלגיה שלילית שמוכרת היטב בפסטיבלים בחוץ לארץ. מנגד נטען שהסרט אוטוביוגרפי במוצהר, שאינו מתיימר לתאר את כל הקיבוצים, ושהתגובות הזועמות עצמן ממחישות את הקושי של הקהילה להכיר במחיר שגבתה. גם דמות האם עמדה במרכז ויכוח, בין מי שראו בה תיאור מדויק וחומל של מחלת נפש לבין מי שטענו שהסרט משתמש בה בעיקר ככלי דרמטי בסיפור התבגרות של בן.

למה זה ברשימה

הסרט שפירק את מיתוס הקיבוץ מבפנים, כשהוא מראה איך קהילה שמתהדרת בשוויון מתמודדת עם אם חולה בנפשה בדיוק כפי שקהילה סגורה מתמודדת עם מי שאינה נוחה לה.

שנה	2006
בימוי	דרור שאול
שחקנים	תומר שטיינהוף, רונית יודקביץ, פיני טבגר, אנרי גארסן
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	הגל החדש

להעמיק

חיפוש יוטיוב לטריילר

לצפייה

תוצאות חיפוש לטריילר ולקטעים מן הסרט.

https://www.youtube.com/results?search_query=Sweet+Mud+Adama+Meshugaat+Dror+Shaul+trailer

דף הסרט בקטלוג הסרטים הישראליים

מקורות וארכיון

תקציר רשמי, פרטי הפקה ורשימת פרסים ופסטיבלים כולל דוב הבדולח בברלין.

https://www.israelifilms.co.il/catalogue/sweet-mud

הבועה

2006 · איתן פוקס

שלושה שותפים לדירה בשינקין: נועם מוכר דיסקים וחוזר ממילואים במחסום, לולו מוכרת בחנות ומארגנת מסיבת רייב נגד הכיבוש, ויהלי מנהל משמרות בבית קפה. אשרף, צעיר פלסטיני שנועם פגש במחסום, מגיע לתל אביב, נכנס לחייו של נועם ומתחזה לישראלי כדי להישאר בעיר. הכול נראה אפשרי בבועה הזאת — עד שהמציאות בחוץ נכנסת פנימה, והסוף אלים ואינו סולח לאיש.

פוקס וגל אוחובסקי כתבו סרט מוצהר על פערים: צעירים שמתנהגים כאילו תל אביב היא ניו יורק, וסכסוך מדמם במרחק נסיעה. הסרט זכה בפרס טדי בפסטיבל ברלין 2007 והגיע לכמאה ושמונה אלף צופים. הביקורות התפצלו בחדות. יאיר רוה קרא לו הסרט האמיץ של פוקס. אורי קליין בהארץ כתב שהוא "עילג מכל בחינה אפשרית כמעט". שמוליק דובדבני טען שהוא הופך את הפוליטי למבדר ומצייר את הדמויות הפלסטיניות כפרימיטיביות.

למה זה ברשימה

המקום שבו הקולנוע הישראלי חיבר בפעם הראשונה סיפור אהבה קווירי לסכסוך — ושילם על כך במחלוקת שעדיין לא נסגרה.

שנה	2006
בימוי	איתן פוקס
שחקנים	אוהד קנולר, יוסף סוויד, דניאלה וירצר, אלון פרידמן
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	קולנוע פוליטי

להעמיק

ספר הקולנוע הישראלי: הבועה

לקריאה

תקציר, נתוני תקציב וצופים, ותיאור הסרט כשיר אהבה לתל אביב בשלוש שפות.

https://cinemaofisrael.co.il/הבועה/

הריק שבתוך הבועה — ביקורת אורי קליין

לקריאה

הביקורת הקטלנית שקבעה שאין לסרט דבר משמעותי לומר על ההוויה הישראלית.

https://www.haaretz.co.il/gallery/2006-07-06/ty-article/0000017f-db80-d3ff-a7ff-fba0a48a0000

הבועה — ביקורת יאיר רוה

לקריאה

ביקורת אוהדת שקוראת לסרט האמיץ והנועז של פוקס, עם תגובות חלוקות.

https://cinemascope.co.il/archives/156

ביקורת שמוליק דובדבני

לקריאה

טוענת שהסרט הופך את הפוליטי למבדר ומציג את הפלסטינים כסטריאוטיפ.

https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3269897,00.html

הבועה בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

תקציר, קאסט והפרסים בפסטיבל ברלין כולל פרס טדי.

https://jfc.org.il/movie/47158-2/

בופור

2007 · יוסף סידר

החודשים האחרונים של מוצב בופור בדרום לבנון, ערב הנסיגה של שנת 2000. מפקד המוצב ליראז, בן עשרים ושתיים, מנהל קומץ חיילים בתוך מבצר צלבני חפור באדמה, תחת מטחי מרגמות שמגיעים משום מקום. אין אויב שרואים, אין קרב שמנצחים בו, ואין מטרה מלבד להחזיק את המקום עוד יום — עד שיגיע הצו לפוצץ אותו.

סידר, שעיבד עם רון לשם את ספרו "אם יש גן עדן", מצלם מלחמה שכולה המתנה: מסדרונות בטון, מסכי מוניטור, קולות בקשר. זה היה הסרט שהחזיר את מלחמת לבנון למרכז השיח הישראלי דווקא אחרי מלחמת לבנון השנייה, וניסח מחדש את הגבורה כשאלה — מה בדיוק שמרנו כאן, ובשביל מי. סידר זכה בדוב הכסף לבימוי בברלין, והסרט הפך למועמד הישראלי הראשון לאוסקר לסרט הזר מזה עשרים וארבע שנים.

למה זה ברשימה

הסרט שפתח את עשור חשבון הנפש על לבנון, והחליף את סיפור הגבורה הישראלי בסיפור של פינוי, פחד והמתנה.

שנה	2007
בימוי	יוסף סידר
שחקנים	אושרי כהן, איתי טיראן, אוהד קנולר, אלון אבוטבול
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	קולנוע מלחמה

להעמיק

מחילות — ביקורתו של יאיר רוה

לקריאה

ביקורת מזמן יציאת הסרט, על מיזוג הרוח הישראלית עם קודים ז'אנריים אוניברסליים.

https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3373305,00.html

אוסקר 2008: בופור הפסיד לאוסטרים

לקריאה

סיקור טקס האוסקר ותגובת סידר למועמדות הישראלית הראשונה מזה עשרים וארבע שנים.

https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3510675,00.html

המקרה המופלא של יוסף סידר

לקריאה

מסה של יאיר רוה הבוחנת את דרכו של סידר מההסדר ועד הערת שוליים.

https://cinemascope.co.il/archives/10179

ערך מלא בספר הקולנוע הישראלי

מקורות וארכיון

נתוני הפקה, תקציב, צוות ורשימת פרסים, עם קישורים לביקורות מהעיתונות.

https://cinemaofisrael.co.il/בופור/

מדוזות

2007 · שירה גפן ואתגר קרת

בתיה מלצרית בחתונות. ביום שבן זוגה עוזב אותה היא רואה על חוף תל אביב ילדה בת חמש יוצאת מהים עם גלגל הצלה על המותניים, ואיש אינו בא לקחת אותה. במקביל: כלה שנשברה לה הרגל בחתונתה ותקועה עם בעלה בחדר מלון בלי נוף לים, וג'וי, מטפלת פיליפינית שאינה יודעת עברית, עוברת בין קשישות ומנסה לקנות צעצוע לבן שהשאירה מאחור. שלושה קווים שנוגעים זה בזה כמעט בלי להיפגש, בעיר שכולה מים ובקבוקים וזיכרון.

סרט הביכורים של הזוג שירה גפן ואתגר קרת זכה במצלמת הזהב בקאן 2007, שלוש שנים אחרי קרן ידעיה. בישראל הקבלה הייתה פושרת בהרבה: אורי קליין פסל אותו כבר בקאן, ובטקס אופיר הוא יצא בידיים ריקות מול "ביקור התזמורת" ו"בופור", עם כשבעים ושישה אלף צופים בלבד. הטענה החוזרת נגדו: יפה, סמלי ומרחף, וסרט תל אביבי שמנתק את עצמו מכל מה שקורה מחוץ לעיר.

> למה זה ברשימה
>
> הסרט הישראלי שזכה בפרס הגדול ביותר שאפשר לזכות בו בקאן דווקא על כך שלא דיבר על הסכסוך — והפער בין ההערצה בחו"ל לאדישות בבית הוא סיפור בפני עצמו.

שנה	2007
בימוי	שירה גפן ואתגר קרת
שחקנים	שרה אדלר, נועה קנולר, זהרירה חריפאי, מנניטה דה לה טורה
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	קולנוע אישי

להעמיק

ספר הקולנוע הישראלי: מדוזות

לקריאה

תקציר שלושת קווי העלילה, הקאסט המלא, מספר הצופים ורשימת הפרסים.

https://cinemaofisrael.co.il/מדוזות/

"מדוזות" זכה במצלמת הזהב בקאן

לקריאה

דיווח מקאן 2007 על הזכייה ועל תגובת גפן וקרת מיד אחריה.

https://www.haaretz.co.il/misc/2007-05-28/ty-article/0000017f-f70e-d887-a7ff-ffee73290000

"רגע שאי אפשר להסביר"

לקריאה

ראיון עם קרת וגפן על ההפתעה בקאן ועל האופי הלא-פוליטי של הסרט.

https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3405286,00.html

קאן-און

לקריאה

מתעד את הפער בין ביקורתו השלילית של אורי קליין לבין ההצלחה בקאן.

https://cinemascope.co.il/archives/559

ביקור התזמורת

2007 · ערן קולירין

תזמורת המשטרה של אלכסנדריה נוחתת בישראל כדי לנגן בחנוכת מרכז תרבות ערבי, ובגלל בלבול קטן בין פ' ל-ב' עולה לאוטובוס הלא נכון ומגיעה לבית התקווה — עיירת פיתוח שטוחה שאין ממנה יציאה עד הבוקר. המפקד הנוקשה טופיק ואנשיו מתפזרים ללינה אצל דינה בעלת המסעדה ואצל תושבים אחרים. מה שקורה במשך הלילה הזה הוא כמעט כלום: שיעור חיזור מגושם ליד גלגל ענק, ריב זוגי שנחשף בפני זרים, שיחה על אום כולתום ועל חיים שלא קרו.

קולירין ויתר על הפוליטיקה המפורשת שהקולנוע הישראלי הורגל אליה, והציע במקומה מפגש ערבי-ישראלי שכולו נימוס, מבוכה ובדידות משותפת. הסרט סחף את קאן, נמכר לעשרות מדינות, גרף שמונה פרסי אופיר, ואז נפסל מהמרוץ לאוסקר משום שדיאלוג האנגלית השבורה שבו — בדיוק הדבר שהפך אותו לאפשרי — נחשב לרוב הסרט. אירוניה שהתהפכה שוב ב-2018, כשהעיבוד הברודוויי לקח עשרה פרסי טוני.

למה זה ברשימה

הסרט שהוכיח שאפשר לדבר על הסכסוך בלי לירות אפילו יריה אחת, ושהפך את הענווה והשקט לשפה קולנועית ישראלית מוכרת בעולם.

שנה	2007
בימוי	ערן קולירין
שחקנים	ששון גבאי, רונית אלקבץ, סאלח בכרי, אורי גבריאל
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	רב-תרבותי

להעמיק

ארכיון הסרטים הישראלי — ביקור התזמורת

לצפייה

צפייה מקוונת בסרט המלא בתשלום, לצד פרטי הפקה וצוות.

https://jfc.org.il/movie/25114-2/

נפסלה מועמדותו של ביקור התזמורת לאוסקר

לקריאה

הדיווח מ-2007 על הפסילה בגלל עודף אנגלית, כולל תגובות של ערן קולירין וסאלח בכרי.

https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3459040,00.html

מסה: המדבר, המים והיפוך יציאת מצרים

לקריאה

ניתוח של ענת זנגר על המדבר כמרחב לימינלי ועל היפוך המיתוס הלאומי בסרט.

https://cinemaofisrael.co.il/2-ביקור-התזמורת/

אם אין אוסקר, קבלו טוני

לקריאה

על גלגולו של הסרט למחזמר ברודוויי, עם השוואה בין סצנות בגרסה הישראלית ובאמריקאית.

https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-5284250,00.html

עץ לימון

2008 · ערן ריקליס

סלמה זידאן, אלמנה פלסטינית מכפר על קו התפר, מגלה בוקר אחד שהשר לביטחון פנים עבר לגור בווילה שממול. אנשי הביטחון קובעים שמטע הלימונים שלה — ירושה מאביה ומקור הפרנסה היחיד שלה — מסתיר מחבלים, ומוציאים צו לעקור אותו. סלמה מסרבת להתקפל, שוכרת עורך דין צעיר ועותרת עד לבית המשפט העליון. מעבר לגדר עומדת מירה נבון, אשת השר, מביטה במטע מהמרפסת ומתחילה לפקפק בנישואיה שלה. שתי הנשים כמעט לא מחליפות מילה, וכל הסרט מתרחש במרחב שביניהן.

הסרט פתח את מקטע "פנורמה" בפסטיבל ברלין 2008, זכה שם בפרס הקהל ונמכר להפצה בתשע מדינות עוד לפני שעלה בישראל — הצלחה בינלאומית נדירה לסרט מקומי. היאם עבאס זכתה בפרס אופיר לשחקנית הראשית. בבית ההתקבלות הייתה מסויגת יותר: היו שטענו שהמשל מסודר מדי, שדמות השר סטריאוטיפית ושהמטע "גונב את ההצגה" מהדמויות החיות. אחרים ראו בכך בדיוק את הכוח — סכסוך שלם שמצטמצם לריב שכנים על עצים.

למה זה ברשימה

המקרה הנקי ביותר שבו הסכסוך הישראלי-פלסטיני מסופר דרך ביורוקרטיה, שכנות ומבט של שתי נשים.

שנה	2008
בימוי	ערן ריקליס
שחקנים	היאם עבאס, עלי סולימאן, רונה לי-פז מיכאל, דורון תבורי
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	רב-תרבותי

להעמיק

עץ לימון — ביקורת יאיר רוה

לקריאה

משבח את ההתבגרות הוויזואלית של ריקליס אך טוען שהמטע גונב את ההצגה מהדמויות.

https://cinemascope.co.il/archives/1038

עץ לימון להפצה מסחרית בתשע מדינות

לקריאה

דיווח על ההצלחה בברלין ועל מכירת זכויות ההפצה עוד לפני היציאה בישראל.

https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3505003,00.html

דף הסרט בקרן הקולנוע הישראלי

מקורות וארכיון

תקציר, צוות שחקנים מלא, פרטי הפקה משותפת ורשימת הפרסים.

https://www.filmfund.org.il/Movie?movieId=254

ערן ריקליס בארכיון הסרטים הישראלי

מקורות וארכיון

ביוגרפיה ורשימת סרטיו, מ"גמר גביע" ועד "עץ לימון".

https://jfc.org.il/official/eran-riklis/

ואלס עם באשיר

2008 · ארי פולמן

חבר מספר לפולמן על סיוט חוזר: עשרים ושישה כלבים רצים בלילה ברחובות. השיחה הזאת מדליקה אצל פולמן שאלה משלו — למה אין לו כמעט שום זיכרון משירותו בלבנון ב-1982, ומה בדיוק הוא עשה בלילות סברה ושתילה. הוא יוצא לחפש את מי ששירת איתו, ומרכיב מהעדויות סרט תיעודי מצויר: ראיונות אמיתיים שמצוירים באנימציה, חלומות, הזיות, נחיתה על חוף מואר, ריקוד ואלס עם מקלע.

היה כאן המצאה של צורה: אנימציה לא כקישוט אלא ככלי לדבר על זיכרון שהתפרק. הסרט זכה בגלובוס הזהב לסרט הזר, היה מועמד לאוסקר, הוקרן בתחרות בקאן, ופתח ז'אנר שלם של דוקו-אנימציה בעולם. בישראל הוא גם עורר ויכוח נוקב: יש הטוענים שהמסע אל תוך הטראומה של החייל מסיט את המבט מהקורבנות עצמם, ומספק היטהרות מצפונית במקום אחריות.

למה זה ברשימה

הסרט הישראלי שהמציא שפה קולנועית חדשה לזיכרון טראומטי, והפך את הבלגן שבתוך הראש למשהו שאפשר לצפות בו.

שנה	2008
בימוי	ארי פולמן
שחקנים	ארי פולמן, רון בן ישי, זהבה סולומון, אורי סיון
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	קולנוע מלחמה

להעמיק

ארכיון הסרטים הישראלי — ואלס עם באשיר

לצפייה

צפייה מקוונת בסרט המלא בתשלום, עם כתוביות.

https://jfc.org.il/movie/24823-2/

המהפכה של ואלס עם באשיר

לקריאה

על האופן שבו הסרט הוליד גל עולמי של קולנוע תיעודי באנימציה, עם דברי פולמן עצמו.

https://www.ynet.co.il/entertainment/article/hjxqt0lfs

ואלס עם המלחמה — הצד הביקורתי

לקריאה

ראיון עם קובי ניב, שטוען שסרטי לבנון מנקים את המצפון הישראלי במקום לתבוע אחריות.

https://www.mekomit.co.il/ואלס-עם-המלחמה-הקולנוע-הישראלי-בשירות/

טראומה, אשמה מוסרית וחלימה

לקריאה

קריאה פסיכולוגית של רות נצר בסרט — דיסוציאציה, חלומות ואשמה קולקטיבית.

https://www.hebpsy.net/articles.asp?id=4695

הסרט הישראלי הטוב ביותר במשאל המבקרים

מקורות וארכיון

דיווח על משאל סינמטק תל אביב שבו נבחר הסרט למקום הראשון בקולנוע הישראלי.

https://www.maariv.co.il/culture/movies/article-631274

עג'מי

2009 · סקנדר קופטי וירון שני

שכונת עג'מי ביפו, חמישה קווי עלילה שמשתלבים זה בזה ומתפרקים לפי סדר שאינו כרונולוגי. נער שמנסה לגייס כסף כדי לחלץ את משפחתו מנקמת דם, פועל פלסטיני בלי אישור עבודה שאמו חולה, שוטר יהודי שאחיו נעלם, סיפור אהבה בין נוצרייה למוסלמי. הבמאים ליהקו תושבי שכונה שאינם שחקנים, לא נתנו להם תסריט כתוב, וחזרו איתם על סצנות במשך חודשים עד שהדיאלוג נשמע כמו חיים ולא כמו טקסט.

עג'מי היה הסרט הראשון בעיקר בערבית שישראל שלחה לאוסקר, וגם נבחר כמועמד סופי — עובדה שהציתה ויכוח פומבי: מי בדיוק מיוצג כאן, ומדוע דווקא קופטי סירב לקבל על עצמו את התואר "נציג ישראל". חמישה פרסי אופיר, הצלחה בקאן, ומעל הכול הוכחה שהמרחב הערבי-יהודי המשותף הוא סיפור אחד, לא שני סיפורים נפרדים.

למה זה ברשימה

הסרט הישראלי-פלסטיני הראשון שנוצר בשותפות בימוי אמיתית בין ערבי ליהודי, והפך את יפו למרכז הבמה ולא לרקע.

שנה	2009
בימוי	סקנדר קופטי וירון שני
שחקנים	שאהיר כבאהא, איברהים פריג', פואד חבש, ערן נעים
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	רב-תרבותי

להעמיק

חיפוש ביוטיוב: עג'מי טריילר

לצפייה

טריילרים, קטעים וראיונות עם היוצרים. הסרט אינו זמין לצפייה בארכיון הסרטים הישראלי.

https://www.youtube.com/results?search_query=עג'מי+סרט+2009+טריילר

פסיפס קולנועי עשיר ומרתק

לקריאה

ביקורת מזמן ההשקה, על השילוב בין עלילות מרובות לבין תמונת יפו.

https://www.haaretz.co.il/gallery/cinema/movie-reviews/2009-09-17/ty-article/0000017f-f867-d044-adff-fbff1dfc0000

עג'מי, הביקורת — סינמסקופ

לקריאה

ניתוח השימוש בשחקנים לא מקצועיים והקרבה לעיר האלוהים.

https://cinemascope.co.il/archives/2124

פרויקט האוסקר — שנת 2009

לקריאה

סקירה משווה של כל חמשת המועמדים לאוסקר לסרט הזר באותה שנה, ומקומו של עג'מי ביניהם.

https://srita.net/2026/06/13/best-international-oscar-2009/

ערך מלא בספר הקולנוע הישראלי

מקורות וארכיון

פרטי הפקה, צוות מלא, רשימת פרסים וקישורים לביקורות.

https://cinemaofisrael.co.il/עגמי/

עיניים פקוחות

2009 · חיים תבקמן

הרן, קצב חרדי בירושלים, נשוי לרבקה ואב לארבעה ילדים, יורש את חנות הבשר של אביו שנפטר. אל החנות מגיע עזרי, בחור ישיבה צעיר וחסר בית, ואהרן מעסיק אותו כשוליה ומאפשר לו לישון בחדר האחורי. ביניהם נרקמת מערכת יחסים שהופכת לרומן. ככל שהקשר מתהדק גוברים הלחצים מצד הקהילה, מוועדי הצניעות ועד לרחוב עצמו, ואהרן נדרש לבחור בין תשוקה, אמונה ומשפחה. זהו סרט הביכורים של חיים תבקמן, לפי תסריט של מרב דוסטר, באורך כתשעים ואחת דקות. הסרט נבחר להשתתף במסגרת מבט מסוים בפסטיבל קאן 2009, הוצג בפסטיבל טורונטו באותה שנה, זכה בפרס הגדול בפסטיבל גנט, ובפסטיבל ירושלים זכה זהר שטראוס בפרס השחקן הטוב ביותר.

הסרט משלים את הצלע השנייה של הקולנוע הדתי בעשור. אם אושפיזין הראה את הקהילה מבפנים ובאהדה, עיניים פקוחות מראה את אותה קהילה כמערכת פיקוח. הוא עשוי בקצב איטי מאוד ובאיפוק כמעט מוחלט, ומסרב לספק סצנה שבה מישהו מטיף או מסביר. חשיבותו גם בכך שהוא צירף שני נושאים שהקולנוע הישראלי נטה להפריד, זהות להט"בית ועולם ההלכה, בלי להפוך את אחד מהם לקריקטורה. סביבו נמתחה ביקורת משני כיוונים. בציבור הדתי והחרדי נטען שהסרט מציג את הקהילה כאלימה וכצרת עין, שהוא בוחר את המקרה הקיצוני ביותר ומציג אותו כנורמה, ושיוצריו, שאינם חלק מן העולם הזה, אינם מכירים אותו מבפנים. מן הכיוון האחר נטען שהסרט זהיר מדי, שהוא מותיר את גיבורו בתוך המערכת בלי לערער עליה ממש, ושהאיפוק שלו מונע ממנו לומר אמירה פוליטית של ממש על מחיר החיים בארון בחברה דתית. יש גם שראו בליהוק של רן דנקר, כוכב פופ חילוני, בחירה שמרככת את הסרט לצופה הרחב.

למה זה ברשימה

דרמה שקטה על קצב חרדי נשוי בירושלים שמתאהב בבחור ישיבה, והיא בוחנת לא את החטא אלא את מנגנון האכיפה החברתי שמפעילה קהילה על מי שסוטה מן השורה.

שנה	2009
בימוי	חיים תבקמן
שחקנים	זהר שטראוס, רן דנקר, רבית רוזן
תקופה	העשור הבינלאומי
ז'אנר	קולנוע אישי

להעמיק

חיפוש יוטיוב לטריילר

לצפייה

תוצאות חיפוש לטריילר ולקטעים מן הסרט.

https://www.youtube.com/results?search_query=Eyes+Wide+Open+Haim+Tabakman+2009+trailer

דף הסרט בקטלוג הסרטים הישראליים

מקורות וארכיון

תקציר רשמי, אורך הסרט ורשימת הפסטיבלים והפרסים כולל קאן וגנט.

https://www.israelifilms.co.il/catalogue/eyes-wide-open

לבנון

2009 · שמואל מעוז

יוני 1982, היום הראשון של מלחמת לבנון הראשונה. ארבעה חיילים צעירים נדחסים לתוך טנק ונשלחים לסרוק עיירה עוינת: התותחן, המפקד, הטען והנהג. כמעט כל הסרט מצולם מבפנים — שמן על הרצפה, מים בתחתית, גלגלי הכוונת שחורקים, והעולם שבחוץ נראה רק דרך העדשה. שמוליק מהסס לירות בפעם הראשונה, ובגלל ההיסוס נהרג חייל. משימה שהובטח שתימשך שלוש שעות נמתחת ללילה שלם, והטנק הופך לכלוב.

מעוז עצמו היה תותחן בטנק ביוני 1982, וכמעט שלושה עשורים חלפו עד שהצליח לכתוב את זה. "לבנון" זכה באריה הזהב בוונציה 2009 — הפעם הראשונה שסרט ישראלי זוכה בפרס הראשי באחד משלושת הפסטיבלים הגדולים באירופה. בארץ הוא לקח ארבעה פרסי אופיר אבל הפסיד את פרס הסרט ל"עג'מי", ולכן לא נשלח לאוסקר. בעולם הערבי תקפו אותו קשות: כתבו שהוא הופך את התליין לקורבן ומוחק את ההרוגים הלבנונים. גם בישראל נשמעה הטענה המוכרת על "יורים ובוכים".

> למה זה ברשימה
>
> הסרט שהוכיח שאפשר לעשות סרט מלחמה ישראלי בלי שדה קרב — הכול מצטמצם לארבעה מטרים רבועים של פלדה.

שנה	2009
בימוי	שמואל מעוז
שחקנים	יואב דונט, איתי טיראן, אושרי כהן, מיכאל מושונוב
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	קולנוע מלחמה

להעמיק

לבנון — הביקורת בסינמסקופ

לקריאה

יאיר רוה מציב את הסרט לצד "בופור" ו"ואלס עם באשיר" כשלישייה שמסמנת הבשלה אמנותית.

https://cinemascope.co.il/archives/2425

"לבנון הופך את התליין לקורבן"

לקריאה

סקירת התגובות בעיתונות הלבנונית והערבית אחרי הזכייה בוונציה.

https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3779272,00.html

פרס אופיר 2009: עג'מי הסרט הטוב ביותר

לקריאה

דיווח מהטקס שבו לבנון הסתפק בארבעה פרסים והנציגות לאוסקר הלכה לעג'מי.

https://news.walla.co.il/item/1579842

דף הסרט בקרן הקולנוע הישראלי

מקורות וארכיון

תקציר, שמות הדמויות והשחקנים ורשימת פרסים בינלאומיים.

https://www.filmfund.org.il/Movie?movieId=241

הערת שוליים

2011 · יוסף סידר

אליעזר שקולניק הוא פילולוג תלמוד באוניברסיטה העברית שכל חייו ישב על כתבי יד ולא זכה לכלום, מלבד הערת שוליים אחת שהוקדשה לו. בנו אוריאל הוא חוקר פופולרי, מרצה מבוקש, כל מה שהאב מתעב. ואז מגיע טלפון: אליעזר זכה בפרס ישראל. יום למחרת מתברר שהייתה טעות — הפרס נועד לבן. אוריאל, בחדר ישיבות צפוף להחריד, מחליט לוותר עליו ולהשאיר את הפרס אצל אביו, ומכאן מתגלגל אסון שקט של אגו, נאמנות ובושה.

סידר לקח את הקרב הקטן ביותר שאפשר להעלות על הדעת — מריבה על קרדיט אקדמי — וביים אותו כמותחן, עם מוזיקה דוחקת של אמיר לקנר וכרטיסיות מידע שמופיעות על המסך. הסרט זכה בפרס התסריט בקאן, בתשעה פרסי אופיר, והיה מועמד לאוסקר. הוא נקרא לעיתים כאלגוריה על ישראל עצמה: אובססיה לדיוק, לצדק ולהכרה, שמסתיימת בחורבן משפחתי.

למה זה ברשימה

הסרט שהוכיח שדרמה על שני חוקרי תלמוד יכולה להיות מותחת, מצחיקה ואכזרית — ושהישראליות מסתתרת בפרטים הקטנים ביותר.

שנה	2011
בימוי	יוסף סידר
שחקנים	שלמה בר אבא, ליאור אשכנזי, אלמה זק, מיכה לבינסון
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	קולנוע אישי

להעמיק

ארכיון הסרטים הישראלי — הערת שוליים

לצפייה

צפייה מקוונת בסרט המלא בתשלום, עם פרטי צוות ותקציר.

https://jfc.org.il/movie/37160-2/

הערת שוליים, ביקורת — סינמסקופ

לקריאה

ביקורת מפורטת על שתי גישות המחקר, יחסי אב-בן והשאלה עם מי סידר מזדהה.

https://cinemascope.co.il/archives/7133

הערת שוליים זכה בפרס התסריט בקאן

לקריאה

הדיווח מטקס הסיום של פסטיבל קאן 2011, כולל תגובת שלמה בר אבא.

https://e.walla.co.il/item/1825762

והזוכה הוא — אוסף רגעי הזכייה

מקורות וארכיון

אוסף מוער של סינמטק ירושלים על ההצלחות הבינלאומיות, ובהן פרס התסריט בקאן.

https://jfc.org.il/collection/and-the-winner-is/

השוטר

2011 · נדב לפיד

ירון הוא לוחם ביחידת לוחמה בטרור, גבר בשיא כוחו הגופני, שאשתו בהיריון מתקדם. החצי הראשון של הסרט מלווה את החבורה שלו: אימונים, אחווה גברית, גוף, וגם ניסיון של היחידה להסתיר מחדל מבצעי מן החקירה. החצי השני עובר לקבוצת צעירים ישראלים מן המעמד המבוסס שמתארגנים לפעולה מזוינת נגד טייקון ישראלי בשם המאבק בפערים הכלכליים. שני החלקים נפגשים רק בסוף, כשהיחידה של ירון נשלחת לטפל באירוע חטיפת בני ערובה שהצעירים יזמו. זהו סרט הביכורים באורך מלא של נדב לפיד. הסרט השתתף בתחרות הרשמית של פסטיבל לוקרנו 2011, וזכה בפסטיבל ירושלים באותה שנה בפרסים על התסריט ועל הצילום.

השוטר נחשב לנקודת הפתיחה של אחת הקריירות הבולטות בקולנוע הישראלי העכשווי, והוא גם אחד הסרטים המעטים מן העשור שבחרו לעסוק במעמד ולא בלאום. הטענה שלו היא שהחברה הישראלית מדברת בשפת הביטחון כדי לא לדבר על כסף, ושגם הרדיקלים וגם הלוחמים כלואים בשפה גברית של כוח. הסרט יצא כשנה לפני מחאת קיץ 2011 ונקרא בדיעבד כנבואי. סביבו התעוררה מחלוקת ממשית. מבקרים, ובהם ביקורת ורייטי מלוקרנו, טענו שהחצי השני חלש בהרבה מן הראשון, שדמויות הצעירים הרדיקלים כתובות כקריקטורה ושהנימוקים שהם מציגים ילדותיים. אחרים טענו שזו בדיוק הכוונה, ושלפיד מסרב לתת לצופה גיבור להזדהות איתו. ויכוח נוסף נגע לפוליטיקה של הסרט עצמו: יש שראו בו ביקורת חריפה על המיליטריזם הישראלי, ויש שטענו שהצגת השמאל הרדיקל כאלים ומגוחך מעניקה בפועל יתרון מוסרי דווקא ללוחמים.

למה זה ברשימה

לפיד חילק את סרטו לשני חצאים שאינם נפגשים, לוחמי יחידה מיוחדת מצד אחד וצעירים רדיקלים מן השמאל מצד שני, כדי לטעון שהמאבק המעמדי הישראלי הוא הסיפור שלא מסופר.

שנה	2011
בימוי	נדב לפיד
שחקנים	יפתח קליין, יערה פלזיג, מיכאל אלוני, מיכאל מושונוב
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	קולנוע פוליטי

להעמיק

חיפוש יוטיוב לטריילר

לצפייה

תוצאות חיפוש לטריילר ולקטעים מן הסרט.

https://www.youtube.com/results?search_query=Policeman+Ha-shoter+Nadav+Lapid+2011+trailer

ביקורת ורייטי מפסטיבל לוקרנו 2011

לקריאה

ביקורת מעורבת מן התחרות בלוקרנו המפרטת את ההסתייגות מן החצי השני של הסרט.

https://variety.com/2011/film/reviews/policeman-1117945751/

למלא את החלל

2012 · רמה בורשטיין

שירה, בת שמונה עשרה ממשפחה חסידית בתל אביב, עומדת לפני שידוך ראשון. אחותה אסתר מתה בלידה, והאם דוחפת את שירה להינשא לאלמן, יוחי, כדי שהתינוק יישאר במשפחה. הסרט מתרחש כמעט כולו בתוך הבתים והדירות של הקהילה, בתאורה רכה ובמצלמה קרובה, ומרבית הדרמה בו מתנהלת בשתיקות ובניסוחים עקיפים. רמה בורשטיין, בוגרת סם שפיגל שחזרה בתשובה ועסקה במשך שנים בהפקת סרטים לקהל נשים חרדיות בלבד, ביימה כאן את סרטה הראשון לקהל הרחב. הסרט הוקרן בתחרות הרשמית של פסטיבל ונציה 2012, ושם זכתה הדס ירון בגביע וולפי לשחקנית הטובה ביותר. בטקס פרסי אופיר של אותה שנה קיבל שלוש עשרה מועמדויות וזכה בשבעה פרסים, ובהם הסרט, הבימוי, התסריט, הצילום, השחקנית הראשית והשחקנית המשנית, ונבחר לייצג את ישראל בתחרות האוסקר.

בחשיבותו של הסרט יש הסכמה רחבה יחסית: הוא הזיז את הייצוג של החברה החרדית בקולנוע הישראלי ממקום של סקרנות או האשמה למקום של פנים קהילתי, והוא פתח פתח לגל של יצירות שעסקו בעולם הדתי מתוכו. הוויכוח סביבו חד יותר. מבקרות ומבקרים טענו שהסרט מייפה את מוסד השידוכים, שהוא מצלם את הצמצום של מרחב הבחירה הנשי באור אסתטי ורומנטי, ושהיעדר ביקורת מפורשת פועל כהצדקה. מנגד נטען שדווקא הסירוב לשפוט הוא ההישג, שהסרט מניח לגיבורה סובייקטיביות במקום להפוך אותה למקרה מבחן סוציולוגי, ושהדרישה שיצירה חרדית תסתיים בעזיבה היא עצמה דרישה פוליטית. נלווה לכך ויכוח על מימון ציבורי: יש שראו בתמיכת הקרנות ביצירה דתית הרחבה ראויה של הייצוג, ואחרים סברו שקולנוע ממומן ציבורית אמור להציב שאלות ביקורתיות על קהילות סגורות.

למה זה ברשימה

הסרט העלילתי הראשון שנכתב ובוים מתוך העולם החרדי בידי אישה חרדית, ולא במבט אתנוגרפי מבחוץ, והוא מסרב לספר את סיפור היציאה בשאלה שהקהל החילוני ציפה לו.

שנה	2012
בימוי	רמה בורשטיין
שחקנים	הדס ירון, יפתח קליין, עירית שלג, חיים שריר
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	רב-תרבותי

להעמיק

חיפוש טריילרים וקטעים ביוטיוב

לצפייה

חיפוש פתוח שמאתר את הטריילר הרשמי וקטעי ראיונות עם הבמאית.

https://www.youtube.com/results?search_query=למלא+את+החלל+רמה+בורשטיין+טריילר

הדס ירון זוכה בפרס השחקנית בוונציה

לקריאה

דיווח על גביע וולפי בפסטיבל ונציה 2012 והרכב חבר השופטים.

https://www.edb.co.il/blog/archives/13507

ארכיון הסרטים הישראלי בסינמטק ירושלים

מקורות וארכיון

כרטיס הסרט עם שנת ההפקה, אורך, צוות שחקנים ותקציר.

https://jfc.org.il/movie/39633-2/

שומרי הסף

2012 · דרור מורה

דרור מורה ריאיין שישה מראשי שירות הביטחון הכללי שכיהנו בין 1980 ל-2012: אברהם שלום, יעקב פרי, כרמי גילון, עמי איילון, אבי דיכטר ויובל דיסקין. הסרט, הפקה ישראלית צרפתית באורך כתשעים וחמש דקות, בנוי כסדרת ראיונות מול מצלמה, בשילוב חומרי ארכיון ושחזורים ממוחשבים של תצלומי אוויר וסיכולים ממוקדים. הפרשות שעולות בו כוללות את פרשת קו 300, המחתרת היהודית, הסכמי אוסלו, רצח רבין והאינתיפאדה השנייה. הפורמט חושף פער מכוון: אנשים שניהלו את מנגנון הביטחון החשאי ביותר בישראל מנסחים במילותיהם שלהם ספק מוסרי, ולעיתים חרטה, על החלטות שקיבלו. הסרט הוקרן בפסטיבלים בטורונטו ובניו יורק, קיבל ביקורות נלהבות בעיתונות האמריקנית והיה מועמד לפרס האוסקר לסרט התיעודי הטוב ביותר בטקס 2013, שנה שבה היה מועמד גם סרט תיעודי ישראלי פלסטיני נוסף, חמש מצלמות שבורות. הוא לא זכה בפרס.

חשיבותו נובעת מהמעמד של המרואיינים: אלה אינם פעילי שמאל אלא בכירי הממסד הביטחוני, והדברים שאמרו, למשל שהמדיניות בשטחים נכשלה אסטרטגית, קיבלו משקל שלא היה להם בפי אחרים. הסרט תרם לתבנית שלמה של תיעוד ישראלי המבוסס על עדות מבפנים. הביקורת עליו נשמעה משני כיוונים. מימין נטען שהוא משמש כלי ניגוח בינלאומי נגד ישראל, שהוא בונה על הרגע שבו איש ביטחון פורש ומדבר בלי אחריות מבצעית, ושהצגתו בזירה זרה מזיקה. משמאל נטען דווקא שהסרט נדיב מדי כלפי מרואייניו: שהוא מאפשר להם להתוודות בלי לשלם מחיר, שהוא מציג את הכיבוש כבעיה של קבלת החלטות ולא כמערכת, ושקולם של הפלסטינים כמעט אינו נשמע בו. שני הקווים האלה ליוו מאז דיונים על תיעוד ביטחוני בישראל.

למה זה ברשימה

שישה ראשי שב"כ לשעבר מדברים במצלמה על מה שעשו ועל מה שהם חושבים עליו היום, וההצהרות שלהם הפכו את הסרט למסמך פוליטי בפני עצמו, לא רק לתיעוד.

שנה	2012
בימוי	דרור מורה
שחקנים	אברהם שלום, יעקב פרי, כרמי גילון, עמי איילון, אבי דיכטר, יובל דיסקין
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	קולנוע פוליטי

להעמיק

חיפוש קטעים וראיונות ביוטיוב

לצפייה

חיפוש פתוח שמאתר טריילרים וראיונות עם הבמאי ועם המרואיינים.

https://www.youtube.com/results?search_query=שומרי+הסף+דרור+מורה+סרט+תיעודי

שומרי הסף במאגר הסרטים של וואלה

לקריאה

דף מידע ובו רשימת ששת ראשי השב"כ ושנות כהונתם והקשר המועמדות לאוסקר.

https://movies.walla.co.il/movie/4849

סינמסקופ על שומרי הסף

לקריאה

רשימה של יאיר רוה על הסרט, על אופן הצילום ועל המסלול שלו לקראת האוסקר.

https://cinemascope.co.il/archives/12521

בית לחם

2013 · יובל אדלר

רזי הוא רכז שב"כ במרחב בית לחם, וסנפור הוא הסוכן שלו — נער פלסטיני בן 17, אח קטן של מפקד מבוקש. רזי גייס אותו בגיל 15 ומאז הוא משהו בין מפעיל לאבא: קונה לו נעליים, צועק עליו, משקר לו. סנפור חי חיים כפולים בין החבורה בשכונה לבין המכונית של רזי בשולי הדרך. כשהמידע שהוא מוסר מוביל לחיסול, שני הצדדים סוגרים עליו, וגם רזי מגלה שהוא כבר לא באמת שולט במה שיצר.

יובל אדלר הגיע לקולנוע בלי רקע בתחום, וכתב את התסריט במשך שנים יחד עם עלי ואקד, כתב לענייני ערבים. את שני התפקידים הראשיים מילאו שחקנים כמעט לא מוכרים. הסרט הוצג בוונציה, ואז סחף שישה פרסי אופיר ב-2013, כולל סרט, בימוי ותסריט, ונשלח לאוסקר מטעם ישראל. הביקורת התפצלה: יש שראו בו את סרט המתח הישראלי המשוכלל ביותר שנעשה, ואחרים טענו שהסוף מחליק לסטריאוטיפ שבו הישראלים אנושיים והפלסטינים אלימים.

למה זה ברשימה

הסרט הישראלי שבו העברית והערבית מתחלפות בתוך אותו משפט, כי כל הקשר בין המפעיל לסוכן בנוי על דיבור בשתי שפות ועל מה שלא נאמר באף אחת מהן.

שנה	2013
בימוי	יובל אדלר
שחקנים	צחי הלוי, שאדי מרעי, היית'ם עומרי
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	קולנוע פוליטי

להעמיק

בית לחם — ביקורת יאיר רוה

לקריאה

משבח שלושה רבעים מהסרט ותוקף בחריפות את הסיום שלדעתו חוזר לסטריאוטיפים.

https://cinemascope.co.il/archives/16011

ביקורת: מותחן פוליטי שמדלג על השאלות

לקריאה

ביקורת שפורסמה יום אחרי טקס אופיר.

https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4434003,00.html

בית לחם — הזוכה הגדול בפרסי אופיר

לקריאה

דיווח מפורט על שש הזכיות, כולל שמות הזוכים בכל קטגוריה.

https://www.haaretz.co.il/gallery/cinema/2013-09-29/ty-article/0000017f-db2d-d3ff-a7ff-fbadc3ec0000

דף הסרט בקרן הקולנוע הישראלי

מקורות וארכיון

תקציר, שמות הדמויות והשחקנים ורשימת פסטיבלים ופרסים.

https://www.filmfund.org.il/Movie?movieId=184

גט — המשפט של ויויאן אמסלם

2014 · רונית אלקבץ ושלומי אלקבץ

ויויאן אמסלם יושבת על ספסל עץ בבית הדין הרבני וממתינה לגט שלא מגיע. בעלה אלישע, איש מאופק וממושמע, פשוט לא מסכים — ולפעמים אפילו לא טורח להגיע לדיון. שנים חולפות, הדיונים נדחים, ועורך הדין שלה מנסה להוכיח שהנישואים מתים. הסרט כולו כלוא בחדר אחד ובמסדרון שלידו: אין רחוב, אין בית, רק שכנים ואחים שמעידים על חיי המשפחה, שלושה דיינים, וויויאן שמתעקשת להישאר בפריים גם כשמבקשים ממנה לשתוק.

זהו החלק השלישי והאחרון בטרילוגיה של רונית ושלומי אלקבץ על ויויאן, אחרי "ולקחת לך אישה" ו"שבעה". הסרט זכה בפרס אופיר לסרט הטוב ביותר, נשלח לאוסקר מטעם ישראל והיה מועמד לגלובוס הזהב לסרט הזר. חשוב מזה, הוא הפך לחומר בדיונים על בתי הדין הרבניים, ועורר ויכוח חריף מול מי שטענו שהוא מצייר את הדיינים כקריקטורה. רונית אלקבץ מתה שנתיים אחר כך, בגיל 51, וזה נשאר הסרט האחרון שביימה.

למה זה ברשימה

הסרט היחיד ברשימה שכולו חדר משפט אחד, והוא הפך לכלי במאבק הציבורי של מסורבות הגט.

שנה	2014
בימוי	רונית אלקבץ ושלומי אלקבץ
שחקנים	רונית אלקבץ, שמעון אבקריאן, מנשה נוי, ששון גבאי
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	קולנוע אישי

להעמיק

גט — ביקורת יאיר רוה

לקריאה

על דרמת בית המשפט הישראלית הראשונה מסוגה ועל הצילום השחור-לבן החוסם.

https://cinemascope.co.il/archives/19257

ביקורת אורי קליין: רונית אלקבץ מהפנטת

לקריאה

טוען שהאחים אלקבץ מצאו סוף סוף את המסגרת הדרמטית הנכונה לתיאטרליות שלהם.

https://www.haaretz.co.il/gallery/cinema/movie-reviews/2014-09-20/ty-article/0000017f-f72f-d044-adff-f7ff193e0000

ניתוח הטרילוגיה של ויויאן

לקריאה

מסה ארוכה שעוקבת אחרי המעבר מדרמה משפחתית לחקירה פילוסופית של מוסד הנישואים.

https://srita.net/2014/10/03/vivianne_trilogy/

דף הסרט בקרן הקולנוע הישראלי

מקורות וארכיון

תקציר, שמות הדמויות והשחקנים ורשימת הפרסים כולל המועמדות לגלובוס הזהב.

https://www.filmfund.org.il/Movie?movieId=168

אפס ביחסי אנוש

2014 · טליה לביא

בסיס נידח בדרום, מחלקת משאבי אנוש, שתי חיילות בשירות חובה. זהר ודפי מבלות את הימים בקרבות שליטה זעירים על משמרות, על מכונת קפה ועל בקשות העברה, בעוד המפקדת רמה מנסה לקדם את עצמה. הסרט בנוי בשלושה פרקים, ומצליב קומדיה אבסורדית עם רגעים אלימים ממש. טליה לביא, שכתבה וביימה בבכורה עלילתית מלאה, נשענה על סרטים קצרים מוקדמים שלה ועל שירות משלה בתפקיד דומה. הסרט הוקרן בפסטיבל טרייבקה 2014 וזכה בפרס הסרט העלילתי הטוב ביותר בתחרות הבינלאומית, המשיך למסלול פסטיבלים ארוך והופץ בארצות הברית. בישראל הוא הפך ללהיט קופתי חריג לסרט ביכורים אמנותי, וזכה בשישה פרסי אופיר ובהם הסרט הטוב ביותר. הוא נבחר לייצג את ישראל בתחרות האוסקר לשנת 2015.

חשיבותו כפולה. ראשית, הוא סדק את המונופול של הקולנוע הצבאי הישראלי על חוויית הקרב: כאן אין מלחמה, יש בירוקרטיה, שעמום, והיררכיה נשית שמתנהלת ברשעות ובחיבה. שנית, הוא הביא לחזית קבוצת יוצרות ושחקניות ופתח דלת לסרטים ולסדרות שהעמידו נשים במרכז נרטיב ישראלי מובהק. הוויכוח עליו נסב על השאלה מה בדיוק הוא אומר. יש שראו בו סרט אנטי מיליטריסטי חד, שמפרק את הפאתוס של השירות המשמעותי ומראה מערכת שמבזבזת אנשים. אחרים טענו שהוא דווקא מנרמל: שהוא הופך את הצבא לזירה קומית ומשפחתית, ונמנע מהשאלה מה הצבא הזה עושה מחוץ לבסיס. הייתה גם ביקורת קולנועית פנימית על חוסר איזון בין הקומי לדרמטי בשליש האחרון של הסרט.

למה זה ברשימה

הסרט שהעביר את הצבא הישראלי מהחזית למשרד, וסיפר את השירות מנקודת מבט של פקידות משעממות ומריבות, ובכך שינה את מי שמותר לו להיות במרכז סרט צבאי ישראלי.

שנה	2014
בימוי	טליה לביא
שחקנים	דנה איבגי, נלי תגר, שני קליין
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	קולנוע אישי

להעמיק

חיפוש טריילרים ביוטיוב

לצפייה

חיפוש פתוח שמאתר את הטריילר וקטעים מהסרט.

https://www.youtube.com/results?search_query=אפס+ביחסי+אנוש+טליה+לביא+טריילר

ביקורת במגזין אידיבי

לקריאה

ביקורת מסוגנת שמשבחת את הדמויות ואת משחקה של דנה איבגי ומצביעה על בעיות מבנה.

https://www.edb.co.il/blog/archives/17327

ארכיון הסרטים הישראלי בסינמטק ירושלים

מקורות וארכיון

כרטיס הסרט עם צוות השחקנים, אורך, תקציר ונתוני הצלחה בקופות.

https://jfc.org.il/movie/48628-2/

דף היוצרת טליה לביא בארכיון

מקורות וארכיון

ביוגרפיה קצרה ורשימת עבודות, כולל הסרטים הקצרים שקדמו לסרט.

https://jfc.org.il/official/talia-lavie/

מיסטר גאגא

2015 · תומר הימן

תומר הימן ליווה את הכוריאוגרף אוהד נהרין, המנהל האמנותי של להקת בת שבע ומפתח שפת התנועה גאגא, לאורך כשמונה שנות צילום. הסרט משלב חזרות בסטודיו, קטעי מופע, ארכיון משפחתי וראיונות עם רקדנים, עם בני משפחה ועם שותפים לדרך, ומשרטט קו מהילדות בקיבוץ, דרך הלימודים אצל מרתה גרהאם ומוריס בז'אר בניו יורק ובאירופה, ועד לניהול הלהקה בתל אביב. במקביל הוא נוגע במות אשתו הראשונה, במחיר המשפחתי של העבודה ובאופן שבו נהרין מפעיל רקדנים. הסרט הופק בבית ההפקה של האחים הימן והוקרן בפסטיבלים בישראל ובעולם. הוא זכה להפצה תיאטרלית רחבה בחוץ לארץ, הוחזק זמן ממושך בבתי קולנוע בניו יורק והפך לאחד התיעודיים הישראליים המצליחים ביותר מחוץ לישראל בעשור.

חשיבותו היא בעיקר בהעברת מרכז הכובד של הייצוא התרבותי הישראלי מהפוליטי לאמנותי: לרבים בעולם, גאגא הוא הדבר הישראלי שהם מכירים, והסרט הוא הסיבה. הוא גם דוגמה מובהקת לשיטת העבודה של הימן, שמלווה נושא לאורך שנים עד שהחומר משנה כיוון. הוויכוח עליו נוגע דווקא לאתיקה של הפורטרט. מבקרים טענו שהסרט קרוב מדי לגיבורו, שהוא בנוי כהיקסמות ולא כחקירה, ושהבמאי, שנעדר לחלוטין מהמסך, ויתר על עמדה ביקורתית כלפי אופן ההתנהלות של נהרין מול רקדניו. אחרים השיבו שהקרבה היא בדיוק מה שאפשר את הגישה לחומרים, ושהסרט אינו מסתיר את הרגעים הקשים, המתח המשפחתי והתביעה הבלתי פוסקת מהרקדנים נמצאים בו. ברקע התנהל גם ויכוח רחב יותר על מקומו של הקולנוע התיעודי במימון הציבורי ובלוח השידורים בישראל.

למה זה ברשימה

פורטרט של יוצר בעודו יוצר, שצולם לאורך שמונה שנים והפך שפת תנועה ישראלית לנכס תרבותי מיוצא, תוך שהוא מתעמת עם השאלה מה מותר לסרט לעשות לגיבור החי שלו.

שנה	2015
בימוי	תומר הימן
שחקנים	אוהד נהרין, להקת בת שבע, בני משפחת נהרין
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	קולנוע אישי

להעמיק

חיפוש טריילרים וקטעי מחול ביוטיוב

לצפייה

חיפוש פתוח שמאתר את הטריילר הרשמי וקטעים מעבודות בת שבע.

https://www.youtube.com/results?search_query=מיסטר+נאגא+תומר+הימן+אוהד+נהרין+טריילר

כרטיס הסרט באנציקלופדיית הקולנוע הישראלי

מקורות וארכיון

פרטי שנה, בימוי ותיאור נושא הסרט.

https://www.edb.co.il/title/t0011332/

תיקון

2015 · אבישי סיון

חיים אהרן, תלמיד ישיבה מצטיין ממאה שערים בירושלים, מתמוטט בשעת רחצה ומוכרז מת. אביו מחייה אותו בעיסויי החייאה, ומאז שובו משתנה בו משהו יסודי: הסגפנות מתחלפת בסקרנות, ברעב ובתשוקה, והאב מתחיל להאמין שההחייאה הייתה חטא נגד רצון שמיים. אבישי סיון צילם בשחור לבן בפורמט רחב עם הצלם שי גולדמן, בקצב איטי, בעברית וביידיש, ובשילוב רצפים סוריאליסטיים וחלומיים. הסרט הוקרן בתחרות הבינלאומית בפסטיבל לוקרנו 2015 וזכה שם בפרס מיוחד של חבר השופטים, ובפסטיבל ירושלים של אותה שנה לקח ארבעה פרסים ובהם סרט, תסריט, צילום ושחקן. להקרנות מסחריות בישראל הוא יצא רק בינואר 2017, וקהל הצופים בו בארץ היה קטן מאוד, כמה אלפים בלבד, בניגוד למעמדו בפסטיבלים ובכתיבה הביקורתית.

חשיבותו היא בכך שהוא מייצג קו אחר לגמרי בייצוג החברה החרדית: לא דרמה משפחתית ולא סיפור יציאה בשאלה, אלא קולנוע גופני ומטפיזי שמזכיר לביקורת יוצרים כמו בלה טאר או דיוויד לינץ'. יחד עם למלא את החלל הוא מסמן את שני הקצוות של הגל שעסק בעולם הדתי באותן שנים. המחלוקת עליו חריפה. מצד אחד נטען שהוא סרט אניגמטי ותובעני שנוצר לפסטיבלים ולא לקהל, ושהניכור שלו הוא בררנות אמנותית. מצד שני עלתה ביקורת מוסרית: שהסרט מצלם את הגוף החרדי כאובייקט מוזר ומאיים, שהוא נהנה מהזרות של הקהילה ומשתמש בה כתפאורה. סיון, שגדל במשפחה מסורתית והוא עצמו אינו חרדי, נשאל לא פעם מי רשאי לצלם קהילה כזאת ובאיזה מבט.

למה זה ברשימה

קולנוע אמנותי קיצוני בשחור לבן שמתרחש במאה שערים ומסרב הן לחמלה והן לגינוי, ומעמיד את הגוף החרדי כשאלה מטפיזית במקום כסוגיה סוציולוגית.

שנה	2015
בימוי	אבישי סיון
שחקנים	אהרן טרייטל, ח'ליפה נאטור, ריקי בליך, גור שיינברג
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	קולנוע אישי

להעמיק

חיפוש טריילרים ביוטיוב

לצפייה

חיפוש פתוח שמאתר את הטריילר וקטעים מהסרט.

https://www.youtube.com/results?search_query=תיקון+אבישי+סיון+טריילר

תיקון מנצח בפסטיבל ירושלים

לקריאה

דיווח על ארבעת הפרסים שקיבל הסרט בפסטיבל ירושלים 2015.

https://www.maariv.co.il/culture/movies/Article-489268

ספר הקולנוע הישראלי, ערך הסרט

מקורות וארכיון

פירוט מלא של צוות ההפקה, אורך, פרסים ונתוני צפייה בישראל.

https://cinemaofisrael.co.il/תיקון/

פוקסטרוט

2017 · שמואל מעוז

בוקר רגיל נפתחת דלת בדירה תל אביבית ובפתח עומדים קצינים. הם מודיעים למיכאל פלדמן, אדריכל, שבנו יונתן נפל. דפנה מתעלפת עוד לפני שהספיקו לומר משפט, ומיכאל נשאר לבד עם כוס מים ותזכורות בשעון לשתות. בחלק השני הסרט קופץ למחסום נידח בקצה העולם: ארבעה חיילים, מכולה שקועה בבוץ ששוקעת עוד קצת בכל יום, גמל שחוצה את הכביש, וכמעט אף אחד שעובר. ואז, בלילה אחד, מגיעה מכונית עם ארבעה צעירים פלסטינים, ומשהו משתבש.

הסרט זכה באריה הכסף בוונציה 2017, אסף שורה של פרסי אופיר והגיע לרשימה הקצרה של תשעת המועמדים לאוסקר. אבל בישראל הוא נזכר בעיקר בגלל הסערה: שרת התרבות מירי רגב תקפה אותו עוד לפני שראתה אותו, טענה שהוא מציג חיילי צה"ל כרוצחים שמטייחים אירוע במחסום, ואמרה שהמדינה לא תממן סרטים שפוגעים בשמה. מעוז השיב שלא רב איתה — "לריב צריך שניים" — וכי מי שניצח הוא הסרט.

למה זה ברשימה

הסרט שבו התנגשו בפומבי האמנות הישראלית והשלטון הישראלי, והוויכוח על סצנה בדיונית אחת הפך לוויכוח על מה מותר לקולנוע ממומן ציבורית להראות.

שנה	2017
בימוי	שמואל מעוז
שחקנים	ליאור אשכנזי, שרה אדלר, יונתן שירי, שירה האס
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	קולנוע מלחמה

להעמיק

הטריילר של פוקסטרוט

לצפייה

כתבה עם הטריילר הרשמי המשובץ ורשימת השחקנים המלאה.

https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-5009299,00.html

פוקסטרוט — ביקורת יאיר רוה

לקריאה

מפרק את מבנה שלושת החלקים ומסביר את הקשר ביניהם.

https://cinemascope.co.il/archives/27353

מירי רגב נגד פוקסטרוט

לקריאה

הדיווח על ההתקפה של שרת התרבות בערב יום הקולנוע הישראלי, כולל ציטוטים.

https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-5011883,00.html

"מי שניצח זה הסרט"

לקריאה

תגובת שמואל מעוז אחרי הזכייה בוונציה, שבה הוא מסרב להגדיר את הפרשה כמאבק אישי.

https://www.maariv.co.il/culture/movies/Article-598727

דף הסרט בקרן הקולנוע הישראלי

מקורות וארכיון

תקציר, שמות הדמויות והשחקנים ורשימה ארוכה של פרסים ופסטיבלים.

https://www.filmfund.org.il/Movie?movieId=110

סאלח, פה זה ארץ ישראל

2017 · דוד דרעי

דוד דרעי, יליד ירוחם, יוצא מסיפור משפחתו כדי לבדוק כיצד הוחלט לאן יישלחו העולים מצפון אפריקה בשנות החמישים והשישים. הסרט, באורך כמאה ותשע דקות, נשען על פרוטוקולים של הסוכנות היהודית ושל גופי התיישבות שנפתחו לעיון, על הקלטות נדירות ועל עדויות של ותיקים בעיירות הפיתוח, ומעמת אותם עם זיכרון משפחתי חי. הוא מציב זו מול זו את קליטתם של עולים מפולין בשכונות במרכז הארץ ואת שילוחם של עולים ממרוקו ליישובי ספר מרוחקים, ומצטט ניסוחים ארכיוניים המדרגים אוכלוסיות לפי מטען אידיאולוגי ומעמד חברתי. הסרט הוקרן בבתי הקולנוע ובסינמטקים, שודר בטלוויזיה, ופרקים ממנו הופצו ברשת. לרוב שידור תיעודי כזה נבלע, אך כאן נוצרה סערה ציבורית ממושכת שכללה כתבות המשך, פאנלים, דיונים בכנסת ומאמרי תגובה נגדיים.

חשיבותו היא בהפיכת המחקר האקדמי על אפליית מזרחים בשנות החמישים לחומר ויזואלי נגיש, עם שמות, מסמכים ופרצופים. הוא הצטרף לגל של יצירה מזרחית בקולנוע, בטלוויזיה ובספרות שהתחזק באותן שנים, ושינה את אופן הדיבור הציבורי על עיירות הפיתוח. הוויכוח עליו לא היה על העובדות הבסיסיות אלא על הפרשנות. מבקרים, ובהם היסטוריונים, טענו שהסרט בורר מסמכים כדי לבנות תזה של תכנון מכוון ומרושע, ומתעלם ממצוקת התקופה, מחירום כלכלי וביטחוני וממדיניות שהופעלה גם על עולים אחרים. תומכיו השיבו שהאיסוף הסלקטיבי שאותו מייחסים לדרעי הוא בדיוק מה שנעשה לתיעוד ההיסטורי עצמו במשך עשורים, ושהסרט ממלא חסר. הוויכוח נטען גם פוליטית, כשקולות מימין ומשמאל גייסו את הסרט לטובת עמדות מנוגדות.

למה זה ברשימה

סרט תיעודי שהפך מסמכים ארכיוניים על מדיניות פיזור האוכלוסין לוויכוח ציבורי המוני על מה שנעשה לעולי צפון אפריקה בעשור הראשון של המדינה.

שנה	2017
בימוי	דוד דרעי
שחקנים	דוד דרעי, בני משפחתו, ותיקי ירוחם ועיירות הפיתוח
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	קולנוע פוליטי

חיפוש קטעים וראיונות ביוטיוב

לצפייה

חיפוש פתוח שמאתר קטעים מהסרט וראיונות עם הבמאי.

https://www.youtube.com/results?search_query=סאלח+פה+זה+ארץ+ישראל+דוד+דרעי

כרטיס הסרט בסינמטק ירושלים

מקורות וארכיון

פרטי הפקה, אורך, שפות ותקציר רשמי של הסרט.

https://jer-cin.org.il/he/movie/11264

תל אביב על האש

2018 · סאמח זועבי

סאלם, פלסטיני מירושלים המועסק כמתמחה שפה בהפקה של אופרת סבון פופולרית בשם תל אביב על האש, נתקל מדי יום במחסום. אסי, מפקד המחסום הישראלי, מגלה שאשתו מכורה לסדרה, ומתחיל להכתיב לסאלם רעיונות לעלילה בתמורה למעבר חלק. משם מתגלגל הסרט לקומדיה על כתיבה משותפת, שבה כל צד מנסה לכפות על הסדרה את הסוף הפוליטי שלו. הסרט הוא הפקה משותפת של לוקסמבורג, צרפת, ישראל ובלגיה, באורך כתשעים וחמש דקות, בבימויו של סאמח זועבי, יליד אעבלין שבגליל. הוא הוקרן בפסטיבל ונציה 2018 במסגרת אופקים, שם זכה קייס נאשף בפרס השחקן של המסגרת, המשיך לפסטיבלים רבים והופץ מסחרית בעשרות מדינות. בישראל הוא הגיע לבתי הקולנוע ב-2019 וזכה לביקורות מעורבות אך לתשומת לב רחבה.

חשיבותו היא בכך שהוא אחד המקרים הבולטים שבהם יוצר ערבי ישראלי מגיע לקהל הרחב עם קומדיה שאינה מבקשת אישור: המבט הוא של סאלם, והישראלי הוא הדמות שנתונה לצחוק. הסרט גם מדגים את הסבך של ההגדרה עצמה, הוא ערבי, ישראלי ואירופי בו זמנית, ובפסטיבלים סווג בדרכים שונות. המחלוקת סביבו נחלקה לשניים. מבקרים פלסטינים וישראלים משמאל טענו שהוא מרכך את המחסום, הופך אותו לזירה קומית וכמעט אנושית, ומייצר סרט מרגיע לקהל ישראלי ליברלי. מנגד, קולות מימין ראו בו סרט שמציג את הצבא הישראלי כמגוחך ומשרת נרטיב פלסטיני, וטענו כנגד השתתפות של גופי מימון ישראליים בהפקה. זועבי עצמו הצהיר שהוא מעדיף קומדיה על פני מלודרמה של קורבנות.

למה זה ברשימה

קומדיה על הכיבוש שמסרבת לטרגדיה, ומעמידה במרכזה תסריטאי פלסטיני ומפקד מחסום ישראלי שכותבים יחד אופרת סבון, מבנה שהוא עצמו טענה על יחסי הכוח בסיפור.

שנה	2018
בימוי	סאמח זועבי
שחקנים	קייס נאשף, לובנא אזבאל, יניב ביטון, מייסא עבד אלהאדי
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	רב-תרבותי

להעמיק

חיפוש טריילרים ביוטיוב

לצפייה

חיפוש פתוח שמאתר את הטריילר וקטעים מהסרט.

https://www.youtube.com/results?search_query=תל+אביב+על+האש+סאמח+זועבי+טריילר

כרטיס הסרט באנציקלופדיית הקולנוע הישראלי

מקורות וארכיון

פרטי הפקה, מדינות שותפות, אורך ורשימת שחקנים.

https://www.edb.co.il/title/t0015232/

מילים נרדפות

2019 · נדב לפיד

לואב, ישראלי צעיר משוחרר משירות קרבי, מגיע לפריז עם החלטה לחדול להיות ישראלי. הוא מסרב לדבר עברית, לומד צרפתית ממילון, מתקיים כמעט בלי כסף ונקלע לזוגות, לעבודות מזדמנות ולשמירה בשגרירות ישראל. נדב לפיד, בסרטו העלילתי השלישי, נשען על פרק ביוגרפי משלו, ועובד עם הצלם שי גולדמן במצלמת יד קרובה, בחיתוכים חדים ובמונולוגים ארוכים. טום מרסייה, בתפקידו הקולנועי הראשון, נמצא כמעט בכל פריים. הסרט, הפקה ישראלית צרפתית גרמנית, הוקרן בתחרות פסטיבל ברלין 2019, זכה בדוב הזהב לסרט הטוב ביותר וגם בפרס מבקרי הקולנוע הבינלאומיים, הפעם הראשונה שסרט ישראלי לוקח את הפרס הראשי בברלין. בישראל הוא יצא באותה שנה, מכר מעט כרטיסים יחסית ועורר דיון ציבורי שהיה גדול בהרבה ממספר הצופים בו.

חשיבותו היא במעמד: הזכייה הציבה את לפיד בשורה הראשונה של הקולנוע האירופי, ואישררה קו של קולנוע ישראלי שנוצר בעיקר בעבור צופים בחוץ לארץ ובשיתופי הפקה זרים. היא גם חידדה שאלה שמלווה את הענף, האם הצלחה בינלאומית נמדדת בהכרה ביקורתית או בקהל מקומי. הוויכוח עליו היה קולני. מבקרים ופוליטיקאים בישראל ראו בו סרט שמצליח מפני שהוא מספק לאירופה את הישראלי הדוחה את עצמו, והצביעו על כך שהופק בסיוע ציבורי. אחרים טענו שדווקא ההפך: שהסרט הוא יצירה על חוסר האפשרות להימלט מזהות, ושיואב נכשל בפרויקט המחיקה שלו לאורך כל הסרט. גם קולנועית הוא פילג, יש שראו בו קולנוע חי ופרוע, ואחרים ראו בו יומרה ואפקטים ריקים.

למה זה ברשימה

הסרט הישראלי הראשון שזכה בדוב הזהב בברלין, והוא עושה זאת עם גיבור שמנסה למחוק את ישראליותו, כך שהניצחון הלאומי והדחייה העצמית ארוזים באותה יצירה.

שנה	2019
בימוי	נדב לפיד
שחקנים	טום מרסייה, קוונטן דולמר, לואיז שביוט
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	קולנוע אישי

חיפוש טריילרים וראיונות ביוטיוב

לצפייה

חיפוש פתוח שמאתר את הטריילר וראיונות עם הבמאי ועם השחקן הראשי.

https://www.youtube.com/results?search_query=מילים+נרדפות+נדב+לפיד+טריילר

הסרט מילים נרדפות זכה בפסטיבל ברלין

לקריאה

דיווח על דוב הזהב ועל פרס המבקרים הבינלאומיים ועל דברי הבמאי בטקס.

https://www.israelhayom.co.il/article/633443

ביקורת מורחבת בסינמסקופ

לקריאה

ניתוח של סגנון הבימוי, של יחסי גוף ושפה ושל מקומו של הסרט בפילמוגרפיה של לפיד.

https://cinemascope.co.il/archives/29776

שבע ברכות

2023 · איילת מנחמי

מארי חוזרת לישראל מצרפת אחרי עשרות שנים כדי להינשא, ושבוע שבע הברכות הופך לחשיפה איטית של סוד משפחתי: כילדה היא נמסרה לגידול אצל קרובה, בהסדר שהיה מקובל במשפחות עולים מרוקאיות מרובות ילדים ודחוקות, והחשבון על כך לא נסגר מעולם. איילת מנחמי ביימה לפי תסריט שכתבה יחד עם ריימונד אמסלם, שגם מגלמת את התפקיד הראשי. הסרט, קומדיה דרמה באורך כמאה שמונה דקות, יצא לבתי הקולנוע בישראל בספטמבר 2023 והפך ללהיט. בטקס פרסי אופיר של אותה שנה הוא הוביל עם שתים עשרה מועמדויות וזכה בעשרה פרסים, ובהם הסרט הטוב ביותר, הבימוי, התסריט, השחקנית הראשית ריימונד אמסלם והשחקנית המשנית תיקי דיין. בזכות זאת נבחר לייצג את ישראל בתחרות האוסקר.

חשיבותו היא בשילוב שקשה להשיג: סרט מזרחי מובהק, בשפה משפחתית ובעברית מעורבת בערבית מרוקאית, שהוא גם הצלחה מסחרית וגם הזוכה הגדול של הממסד הקולנועי. הוא ממשיך קו שהתחזק בעשור, יצירה מזרחית שנכתבת מבפנים במקום להיות מצולמת מבחוץ, ומעביר אותו מהשוליים למרכז. הוויכוח סביבו נגע בעיקר לשאלת המשקל. יש שטענו שהסרט מרכך את הסיפור ההיסטורי הקשה של מסירת ילדים ושל אפליית עולים, ומעדיף פיוס משפחתי על פני האשמה ממוסדת; אחרים סברו שדווקא בכך כוחו, שהוא מסרב להפוך משפחה לכתב אישום. עלתה גם ביקורת על סגנונו הקלאסי ועל הקרבה שלו לדרמה טלוויזיונית. במקביל התנהל ויכוח חיצוני לסרט על עצם הטקס, שנערך בשנה של מתיחות פוליטית חריפה ושל הצעות חקיקה שנגעו למימון הקולנוע.

למה זה ברשימה

דרמה משפחתית מרוקאית שהפכה לזוכה הגדולה של פרסי אופיר, והחזירה למרכז המסך הישראלי את סיפור הילדים שהועברו בין משפחות בשנות החמישים, לא כמסמך אלא כדרמה.

שנה	2023
בימוי	איילת מנחמי
שחקנים	ריימונד אמסלם, תיקי דיין, אלינור סלע, דניאל סבג
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	רב-תרבותי

להעמיק

חיפוש טריילרים ביוטיוב

לצפייה

חיפוש פתוח שמאתר את הטריילר וקטעים מהסרט.

https://www.youtube.com/results?search_query=שבע+ברכות+איילת+מנחמי+טריילר

שבע ברכות הוא הזוכה הגדול בפרסי אופיר

לקריאה

דיווח מפורט מטקס אופיר 2023 עם רשימת עשרת הפרסים.

https://e.walla.co.il/item/3608356

כרטיס הסרט באנציקלופדיית הקולנוע הישראלי

מקורות וארכיון

פרטי שנה, בימוי, אורך, תאריך יציאה ורשימת שחקנים.

https://www.edb.co.il/title/t0018134/

אין ארץ אחרת

2024 · בסל עדרא, יובל אברהם, חמדאן בלאל, רחל זור

הסרט מתעד לאורך שנים את מסאפר יטא, אשכול כפרים בדרום הר חברון שהוכרז שטח אימונים ושתושביו עומדים בפני הריסות בתים וגירוש. בסל עדרא, פעיל ועיתונאי מקומי שגדל במקום ומצלם אותו מילדות, ויובל אברהם, עיתונאי ישראלי, מצולמים גם הם בסרט, והיחסים ביניהם, קרבה, אי שוויון בחופש התנועה, ויכוחים על סבלנות ועל זמן, הם ציר מרכזי בו. הצוות כולל ארבעה במאים: עדרא ואברהם, לצד חמדאן בלאל והצלמת רחל זור, שניים פלסטינים ושניים ישראלים. הסרט הוא הפקה פלסטינית נורווגית. הוא הוקרן בבכורה בפסטיבל ברלין 2024, זכה שם בפרס התיעודי ובפרס הקהל במסגרת פנורמה, המשיך לזכות בפרס האקדמיה האירופית לקולנוע, ובמארס 2025 זכה בפרס האוסקר לסרט התיעודי הטוב ביותר.

חשיבותו חורגת מהמסך. זו הפעם הראשונה שהפקה פלסטינית לקחה אוסקר, והדבר נעשה ביצירה משותפת לישראלים ולפלסטינים בזמן מלחמה. הסרט גם הדגים דפוס חדש: בישראל הוא לא נרכש להפצה מסחרית, הוקרן בעיקר בהקרנות עצמאיות ובסינמטקים, והועמד לצפייה חופשית ברשת. הסערה סביבו הייתה מיידית ורחבה. שר התרבות מיקי זוהר תקף את הזכייה ואמר שמדובר ברגע עצוב לקולנוע, וטען שהסרט מציג תמונה מעוותת של ישראל ומתעלם ממורכבות המציאות. אחרים בישראל ובעולם טענו שהתגובה הרשמית מוכיחה בדיוק את הטענה של הסרט, ושהוא תיעוד ראשוני של מציאות שאינה מגיעה לתקשורת המרכזית. נלוותה לכך מחלוקת על הסיווג, האם זהו סרט ישראלי, פלסטיני או בינלאומי, ובמארס 2025 התלווה לוויכוח דיווח על תקיפה ומעצר של אחד היוצרים בגדה.

> **למה זה ברשימה**
>
> הסרט שזכה באוסקר לתיעודי ולא נמצא לו מפיץ ישראלי, ובכך הפך למקרה המבחן החד ביותר של העשור בשאלה מהו סרט ישראלי ומי מוגדר כיוצר שלו.

שנה	2024
בימוי	בסל עדרא, יובל אברהם, חמדאן בלאל, רחל זור
שחקנים	בסל עדרא, יובל אברהם, תושבי מסאפר יטא
תקופה	העשור הבינלאומי
זרם	קולנוע פוליטי

להעמיק

חיפוש טריילרים וראיונות ביוטיוב

לצפייה

חיפוש פתוח שמאתר את הטריילר וראיונות עם היוצרים.

https://www.youtube.com/results?search_query=אין+ארץ+אחרת+בסל+עדרא+יובל+אברהם

הסרט זכה בפרס האוסקר לסרט התיעודי

לקריאה

דיווח על הזכייה, על נאומי היוצרים ועל תגובת שר התרבות.

https://www.ynet.co.il/entertainment/article/byqnewfi1l

מועמדות האוסקר והרכב היוצרים

לקריאה

כתבה שמפרטת את ארבעת הבמאים, את מסאפר יטא ואת דרך ההפצה בישראל.

https://e.walla.co.il/item/3721553

קולופון

קולנוע — חוברת קריאה מתוך האוניברסיטה, ספריית הלמידה האישית של מושקא.

100 יחידות · 371 קישורים מאומתים. הגרסה המלאה, עם חיפוש וכרטיסיות חזרה, נמצאת ב-uni.zikeet.co.il.

נבנתה מאותם קובצי תוכן שמהם נבנה האתר, כך ששתי הגרסאות אינן יכולות להיפרד זו מזו.